

Проект BG051PO001-7.0.01-0003-C0001 „ФромРома”

Сборник

„Практически аспекти на овластяването на ромите в контекста на съвременните социални политики, застъпени в нормативни документи в подкрепа на интеграционните процеси в периода 2012-2015”

*Сдружение БРТИМ
Русе, 2013*

Настоящият Сборник е изготвен с финансовата помощ на Европейския социален фонд. Сдружение „Българо-Румънски трансграничен институт по медиация” носи цялата отговорност за съдържанието на настоящия Сборник, който при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Европейския съюз или Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”.

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод	4
Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020 г.)	5
План за действие за изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020)	25
Областна стратегия за интегриране на ромите в област Русе	104
План за действие на Община Русе в изпълнение на областната стратегия за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация (2013-2014)	132

Увод

Сборникът „Практически аспекти на овластяването на ромите в контекста на съвременните социални политики, застъпени в нормативни документи в подкрепа на интеграционните процеси в периода 2012 - 2015” е създаден в рамките на проект „ФромРома”, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз.

Целта на Сборника е да предостави на всички работещи с представители на ромската общност актуалната стратегическа рамка за овластяването на ромите и интеграционните политики на национално, областно и местно равнище.

Политиката за интеграция на ромите е част от общонационалната политика за повишаване на качеството на живота на гражданите и за гарантиране на условия за равни възможности на всички и правото на пълноценно развитие на всеки, независимо от неговия социален произход, етническа или религиозна принадлежност, пол или други признаци.

Интеграцията на ромите е дългосрочно предизвикателство и изисква координирано прилагане на последователни, целенасочени, активни и ефективни политики, мобилизация на отговорните институции и гражданското общество за постигане на напредък в конкретните обществени сфери, за недопускане на дискриминация и неравнопоставеност, бедност и социално изключване на ромите. Проблемите на ромската общност в България са част от проблемите на страната, които изискват конкретна и своевременна намеса.

Чрез дейностите в проект „ФромРома” се стремим да надградим уменията и знанията на всички лица, работещи с представители на ромската общност в община Русе чрез серия обучения, дискусии и уъркшопи, част от които е настоящия Сборник.

НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ (2012 - 2020)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), наричана Стратегията, е политически рамков документ, задаващ насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите. Следвайки рамката на Европейския съюз (ЕС) за национални ромски стратегии, настоящият документ използва името роми като обобщаващо както за българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, така и за гражданите в сходна ситуация, които околното население определя като такива, независимо от начина на тяхното самоопределяне.

Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) е стратегически документ, израз на политическата ангажираност на правителството на европейското развитие на България в съответствие с Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.)¹ и с Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”. Изготвена е в съответствие с действащите стратегически и оперативни национални документи на отговорни институции – Министерството на образованието, младежта и науката; Министерството на здравеопазването; Министерството на регионалното развитие и благоустройството; Министерството на труда и социалната политика; Министерството на културата; Министерството на вътрешните работи, Комисията за защита от дискриминация и др. в изпълнение на общонационалната политика за повишаване на качеството на живота и за гарантиране на равните възможности на българските граждани.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването, и не изключва предоставянето на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Стратегията надгражда постигнатото в десетгодишния период на действие на Рамковата програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество и включва изцяло разработения, актуализиран и приет на 12 май 2010 г. от Министерския съвет национален стратегически

---

¹ Националната програма за реформи на Република България (2011-2015 г.) е изготвена в изпълнение на одобрената от Европейския съвет през юни 2010 г. стратегия „Европа 2020” и в съответствие с новия инструмент за по-добра координация на икономическите политики в рамките на Европейския съюз, т. нар. „Европейски семестър”

документ на България: Рамкова програма за интегриране на ромите в българското общество 2010-2020 г., която е плод на обсъждане от страна на ромската общност, гражданския сектор, отговорните публични институции и научните среди.

Стратегията кореспондира с международни стандарти в областта на правата на човека и правата на лица, принадлежащи към малцинствата: **Международни инструменти на ООН**, отнасящи се до зачитане на правата на човека, към които Република България се е присъединила: Международен пакт за граждански и политически права, 1966 г. (в сила за Р България от 1970 г.); Международен пакт за икономически, социални и културни права, 1966 г. (в сила за Р България от 1970 г.); Международна конвенция за премахване на всички форми на расова дискриминация, 1966 г. (в сила за Р България от 1992 г.); Конвенция за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените, 1979 г. (в сила за Р България от 1982 г.); Конвенция за правата на детето, 1989 г. (в сила за Р България от 1991 г.) и др.

Стратегията се ръководи от принципите на политическата **рамка на Европейския съюз за защита на правата на човека**, за съблюдаване на принципа за гарантиране на равни възможности за всички граждани и недопускане на дискриминация въз основа на различни признаци, включително етнически произход, като: Директива 2000/43/ЕО на Съвета от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход, Директива 2000/78/ЕО на Съвета за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите, Хартата за основните права и др.

Стратегията се вписва в контекста на развитието на **европейските политики в областта на интеграцията на ромската общност**, като отчита насоките, дадени в: Съобщението на Европейската комисия /ЕК/ от 05 април 2011 г. - Рамка на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите до 2020 г. и Заключенията на Съвета на ЕС, приети на 19 май 2011 г.; Общите основни принципи за включване на ромите, приети от Съвета на ЕС на 8.06.2009 г., с отчетената необходимост от нарастване на усилията на правителствата за постигане на видими резултати от интеграционните действия спрямо ромската общност, със съответните европейски политически инструменти и институционални механизми, програми и инициативи; резултатите от действията в рамките на Европейската платформа за ромско включване, Европейските срещи на върха за ромите, Съобщение на Комисията до Европейския Парламент, Съвета, Европейския Икономически и Социален Комитет и Комитета на Регионите - Недискриминация и равни възможности: подновен ангажимент {SEC(2008)2172} от юли 2008 г., Заключения на Съвета на министрите на ЕС от 8.12.2008 г. относно включване на ромите, Резолюция на Европейския парламент от 11.03.2009 г. относно социалното положение

на ромите и подобряването на техния достъп до пазара на труда в ЕС (2008/2137/INI), Резолюция на Европейския парламент от 01.06.2006 г. относно ситуацията на ромските жени в Европейския съюз, Резолюция на Европейския парламент от 28.04.2005 г. относно ситуацията на ромите в Европейския съюз².

Стратегията е съобразена и с Рамковата конвенция за защита на националните малцинства на **Съвета на Европа**. Съответства на препоръката на Комитета на министрите на Съвета на Европа за възприемане на подход за инициране на позитивни действия спрямо ромската общност, като особено важно е това да става в условията на прозрачност при осъществяването им, при наличие на обществено съгласие и при стриктно спазване на демократичните принципи в страната.

Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) отчита ситуацията на ромската общност в страната от социално-икономическа и демографска гледна точка. Приема и обединява в един стратегически документ целите и мерките от стратегическите документи в областта на ромската интеграцията като: Стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства; Здравна стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства, 2005-2015 г. и Национална програма за подобряване на жилищните условия на ромите в Република България за периода 2005-2015 г.

Настоящият документ се приема за период до 2020 г. включително. Оперативното изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) се осъществява чрез Плана за действие (ПД), изпълняван в два периода. Първият период, 2012-2014 г., завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”, актуализиран през 2011 г., като с оглед неговото приключване (2 февруари 2015 г.) е предвиден цялостен анализ на изпълнението за периода.

Вторият период, 2014-2020 г., обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансовата подкрепа и чрез инструментите на ЕС. С цел осигуряването на ефективност и устойчивост на мерките се предвижда междинен преглед/ актуализация на ПД през 2017 г.

След 2020 година, Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати, съществуващите политически, социални и икономически реалности и нови предизвикателства.

---

² Посочените документи са налични на интернет страницата на НССЕИВ www.government.bg

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., ромите остават третата по големина етническа група в България. Като роми са се самоопределили **325343** души или **4.9%** от българските граждани.

Продължава тенденцията част от хората, които околното население назовава като „роми” или „цигани” да се самоопределят като българи, турци, румънци и др., което произтича от правото на преброяваното лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава.

Лицата от ромската етническа група са разпределени териториално във всички области. Най-голям е дялът им в област Монтана - 12.7% и Сливен - 11.8%, следвани от Добрич – 8.8%, Ямбол – 8.5% при общо за страната 4.9%. Около половината (55.4%) от самоидентифициралите се като роми живеят в градовете.

Възрастовата структура на ромите показва ясно изразена тенденция – с нарастване на възрастта намалява относителния дял на възрастовите групи: децата от 0 до 9 г. съставляват една пета (20.8%) от всички самоопределили се като роми, групите на 10-19 годишните и 20-29 годишните съставляват равни дялове, всеки от по 18.3%, 30-39 г. са 15.2%; 40-49г. – 11.6%; 50-59г. - 8,7%; 60-69г. - 4,9%; 70-79г. - 1.9%; 80+ г. - 0,4%.

Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:

Жилищни условия

Степента на урбанизация на отделните етноси е различна. В градове живеят три четвърти от самоопределилите се като българи (77.5%), около половината (55.4%) от само идентифициралите се като роми и почти две пети от само идентифициралите се като турци (37.6%).

Данни за промените в местоживеенето на големите етнически общности са приведени в табл. 1.

Таблица 1 Местоживеене на големите етнически общности (в %)

Населено място	Българи			Турци			Роми		
	1992	2001	2011	1992	2001	2011	1992	2001	2011
Година			*			*			*
Град	71.6	73.5	77.5	31.6	37.0	37.6	52.3	53.8	55.4
Село	28.4	26.5	22.5	68.4	63.0	62.4	47.7	46.2	44.6

Източник: НСИ 1994, 2004, 2011

Ромите имат малко по-забавено и слабо изразено нарастване на градското население, отколкото гражданите от турски произход и етническите

българи. Ромите са единствената група, при която дялът на децата и младежите до 19-годишна възраст, живеещи на село, е по-висок от относителния дял на ромското селско население.

Един сериозен проблем, пред който са изправени ромите, е нарастването на пространствената обособеност на тяхната общност. Концентрацията на роми в обособени квартали се увеличи през последните петнайсетина години както в градските, така и в селските региони. Тази концентрация в обособени квартали обикновено води до социална изолация на жителите им, до влошаване на жилищните условия, до проблеми с изграждането и поддръжката на инфраструктурата и хигиената, до транспортни проблеми и трудности при осигуряването на услуги. Една от най-тежките последици от тази обособеност е влошаването на възможностите за подготовка на младите поколения за работа във формалната икономика и засилващите се трудности при търсенето и намирането на работа.

По данни на НСИ от последното преброяване на населението и жилищата в България, през 2011 г. етническите българи разполагат средно с 23.2 кв.м. жилищна площ на едно лице, при ромите тя е едва 10.6 кв.м.

Значителна част от ромите, живеещи в градовете, обитават пренаселени квартали, често извън градската регулация, на места без изградена или със зле функционираща водопроводна и канализационна мрежа, нерядко – с нелегално прокарана електрическа мрежа или дори без ток. Селските райони в страната по принцип са със слабо изградена канализационна система или без такава и това определя по-лошите жилищни условия на мнозинството от турците, българите мюсюлмани и близо половината от ромите. Все още две пети от ромите живеят в жилища без водопровод, ползвайки вода от външни/улични чешми или кладенци, три пети от ромските жилища не са свързани към централната канализационна система, а в четири пети от ромските жилища няма тоалетна.

Заетост

Ромите са в неизгодно положение на пазара на труда в резултат на настъпилите структурни промени в Република България. Така променената макроикономическа ситуация в страната доведе до изключването им от пазара на труда и до постоянно възпроизвеждане на много високи нива на безработица в общността им, както и на заетост в по-нископлатени дейности. Те са по-неконкурентни от останалите когато сравняваме квалификацията и образованието им, социалният имидж за трудовия им статус, социалният им капитал.

По данни на НСИ от преброяването през 2011 г. икономическата активност на големите етнически групи в страната продължава да се различава значително. Икономически активни са 53.5% от всички етнически българи над 15 години, 45.4% от българските турци и едва 38.8% от ромите,

въпреки че в тази най-млада етническа група делът на учащите след 15 годишна възраст и делът на пенсионерите е най-нисък.

При българите заети са 87.7% от икономически активните лица. При българските граждани от турски произход заетите са по-малко: 74.3% от икономически активните лица. При ромите заети са едва 50.2% от икономически активните лица; т.е. 19.35% от всички роми над 15 г.

Големи са социалните неравенства и в групата на икономически неактивните. В относително най-малката група на икономически неактивните – тази на етническите българи, пенсионерите съставляват 68.1%, учащите – 14.7%, домакините – 9.8%. Като „други” са били определени 7.3% от икономически неактивните.

При българските граждани от турски произход икономически неактивни са над половината от лицата над 15 години. От тях пенсионерите съставляват 46.4%. Учащи са 12.6%. Домакини са 23.1% . Други – 17.9%.

При ромите икономически неактивни са цели три пети от лицата над 15 години - 61.2%. Групата на пенсионерите (единствените, които генерират собствени доходи) тук е най-малката – едва 23.5% (14.4% от всички роми над 15 години). Причината е главно във възрастовите особености на общността, но така също и факта, че много възрастни ромски граждани, които са били продължително време безработни или са работили в сивия сектор нямат осигуровки и необходимите години трудов стаж за пенсия. Учащите са изключително малко – 7.3% от икономически неактивните или 4.4% от всички роми над 15 години. Този нисък дял на продължаващите образованието си след 15-годишна възраст ще предопределя по-ниския образователен и квалификационен статус на общността в дългосрочен план, а оттук – и по-големия дял на безработните и изпадналите от пазара на труда роми и през следващите десетилетия. Домакините в ромската общност съставляват огромен дял – 36.5% от икономически неактивните; 22.4% от всички роми над 15 години.

Продължителното отпадане от пазара на труда е най-силният индикатор за социално-икономическо изключване в България след 1989 г.

Образование

Образование/ години	Българи		Турци		Роми	
	2001	%	2001	%	2001	%
Висше	19.2	25.6	2.4	4.9	0.2	0.5
Средно	47.6	52.3	21.9	29.7	6.5	9.0
Основно	24.9	18.0	46.9	44.5	41.8	40.8
Начално	6.9	3.4	18.6	13.4	28.3	27.9
Незавършено начално и неграмотни / непосещавали	1.4	0.9	10.2	7.5	23.2	21.8

Източник: НСИ

Наблюдава се забавено подобряване на образователния статус на ромската общност в последните 20 години. Друга особеност на групата е, че функционалната неграмотност се среща три пъти по-често при ромските жени, отколкото при мъжете в групата. Жените са тези, които се грижат за децата, тяхната неграмотност или ниско образование се оказват от изключителна важност за образователните аспирации и училищните успехи на децата.

При трите групи - българи, турци и роми, се наблюдава повишаване на образователното равнище, но най-слаба е тази промяна в ромската общност.

Част от тях тръгват на училище без да говорят добре официалния български език и без да са усвоили основните знания и умения, необходими за справяне в учебния процес. Социализационните модели в много ромски групи, особено в квартали с преобладаващо ромско население, създават допълнителни трудности за адаптацията на ромските деца в училище, ако не са ходили в предучилищно детско заведение.

Патриархалните норми на свръх-контрол върху поведението на момичетата и жените също водят до ранно отпадане на момичетата от някои ромски субгрупи от училище.

Въпреки всички трудности в периода 2001 – 2011 г. се увеличава броят на младите роми, завършили висше образование в страната, специализирали или получили по-висока научна степен в чужбина. Успехите са дори по-големи от отчитаните от НСИ по време на преброяването, защото много млади хора след получаване на диплома за висше образование не се идентифицират като роми.

Данните на НСИ от преброяването през 2011 г. показват, че въпреки известното повишаване на дела на ромите с високо образование, се запазва тенденцията много млади роми да остават без подходящо образование, рано да напускат училище, или да не тръгват на училище. Ситуацията е различна в различните ромски субгрупи, населени места и области.

Здравеопазване

Рисковите фактори създават условия и повишават вероятността от възникване на заболявания. При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България, наблюдаваме по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания).

Най-често декларираните симптоми, хронични заболявания и страдания, диагностицирани от лекар при възрастните роми, са: високо кръвно

налягане; мигрена и главоболие; артрит и ревматизъм; астма, хронични бронхити, ХОББ; сърдечни заболявания; проблеми, свързани с менопаузата; алергии; висок холестерол; язва на стомаха; проблеми на простатата. Лошо е здравето и на 10% от децата на възраст до 9 години. Изследването показва, че 12.6% от цялото ромско население в страната, включително децата, е инвалидизирано или страда от тежко хронично заболяване. Специфична особеност при ромите е много ранното настъпване на инвалидизация и масовото хронифициране на заболяванията още в средна възраст. Една трета от мъжете и две пети от жените на възраст 45-60 години вече са загубили част или изцяло работоспособността си поради лошо здравословно състояние.

Поради неизградената или лошата инфраструктура в селищата и махалите им, представителите на големите малцинствени общности по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити. Най-често тези проблеми се срещат при ромите. Изключително сериозен проблем в ромските махали в България представляват инфекциозните заболявания. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.

Сериозен проблем представлява здравната неосигуреност сред ромското население.

III. ВИЗИЯ

Социалната интеграция е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

Интеграцията на ромите и на българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи е активен двустранен процес на социално включване, насочен към преодоляване на съществуващите за тях негативни социално - икономически характеристики и последващ просперитет в обществото.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равноправно интегриране на ромите и на българските граждани в уязвимо положение от други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Принципи:

Водещи при изпълнението на Стратегията са Десетте общи основни принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8.06.2009 г.:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики
- 2) Изрична, ясно определена но не изключителна насоченост
- 3) Межкултурен подход
- 4) Приобщаване към мнозинството
- 5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете
- 6) Трансфер на основани на фактите политики
- 7) Използване на инструменти на ЕС
- 8) Участие на регионалните и местните власти
- 9) Участие на гражданското общество
- 10) Активно участие на ромите

Тези принципи са базата при формулирането, изпълнението, наблюдението и оценката на интеграционните политики за ромите. Те насърчават провеждането на конструктивни, прагматични и недискриминационни политики, подхода на утвърдителните мерки, межкултурния подход, като не изключват прилагането им към други граждани в уязвимо положение, принадлежащи към етнически групи. Вземат предвид потребностите и положението на ромските жени. Принципите се отнасят до ключови фактори за успех като трансфер на доказано добри практики, използване на инструментите (законодателни, финансови и координационни) на Общността, участие на регионалните и местните власти, въвличане на гражданското общество и активното участие на ромите.

Хоризонтални аспекти:

Политиките за интегриране на ромите и лицата в неравностойно положение от други етнически групи представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ.

Стратегията обединява действащите стратегически документи и планове за развитие на отделните сектори, с оглед постигане на добро взаимодействие и допълване на планираните дейности. Осигуряването на интегрирано управление на секторните политики ще повиши ефекта от тяхното изпълнение. Дейностите по отделните приоритетни направления ще бъдат изпълнявани чрез взаимна допълняемост на следните подходи:

- Интегриране на правата, задълженията, потребностите и проблемите на ромите в общите правителствени и секторни политики

(мейнстрийминг). Гарантиране на ефективно равенство в достъпа до основните обществени сфери.

- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори. Утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност.
- Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на традиционни практики в ромската общност, които засягат правата на жените и децата.
- Интегриран териториален подход, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, съобразени с местните особености и нужди, включително на най-нуждаещите се с цел постигане на видима промяна на конкретно населено място /квартал, махала/.

VI. ПРИОРИТЕТИ: ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ, ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ, КУЛТУРА И МЕДИИ

1. ОБРАЗОВАНИЕ

Оперативна цел: Обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда

Цели за изпълнение:

1. Гарантиране правото на равен достъп до качествено образование, включително чрез интеграция на ромски деца и ученици в етнически смесени детски градини и училища.
2. Повишаване на качеството на образование в обособените детските градини и училища в големите ромски квартали и в селските региони, в които учат предимно ромски деца.
3. Обучение в дух на толерантност и недискриминация в детските градини и в училищата чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход.
4. Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни възрастни роми.
5. Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението, и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция.

6. Приобщаване и приемане на родителите- роми към образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.
7. Усъвършенстване на образователните условия за качествено образование чрез квалификация на педагогическите специалисти за взаимодействие в мултиетническа образователна среда, интеркултурна компетентност у директорите, учителите и другите педагогически специалисти.
8. Въвеждане на практиката на образователен медиатор в системата на подготвителния клас и средното образование.

Мерките за постигане на целите са заложи в Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

Министерството на образованието младежта и науката е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование”.

Изпълнението на мерките по приоритет „Образование” ще допринесе за изпълнение на Национална цел 4 „Дял на преждевременно напусналите образователната система от 11% до 2020 г. и дял на 30-34 годишните със завършено висше образование - 36% до 2020 г.”, както и косвено допринася за постигане на Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хиляди души”. Националните цели са заложи в Националната програма за реформи, в изпълнение на стратегия "Европа 2020".

2. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми

Цели за изпълнение:

1. Превантивни грижи за майчино и детско здравеопазване.
2. Осигуряване на равенство в достъпа до здравни услуги на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства.
3. Повишаване броя на квалифицираните роми, работещи в здравната система. Развиване на медиаторството и на различни форми на работа за и в общността (здравно социални центрове и др.).
4. Повишаване на здравните знания и осигуряване на достъп до здравна информация.
5. Разширяване обхвата на здравноосигурените лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства, чрез предприемане

на законодателни инициативи по отношение на здравното осигуряване на социално слабите, в това число и на дълготрайно безработните.

Мерките за постигане на целите са заложи в Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

Министерството на здравеопазването е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Здравеопазване”.

3. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура

Цели за изпълнение:

1. Подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско население, целящи осигуряването на съвременна жилищна среда.
2. Отреждане на нови територии за жилищно строителство, с възможности за деконцентриране на компактните и обособени ромски квартали.
3. Продължаване на процеса на изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри, които да обхванат зони с компактно ромско население и установените нови зони за жилищно строителство.
4. Актуализация/изработване на подробни устройствени планове на съществуващи и новоотредени терени.
5. Проектиране и изграждане на техническа инфраструктура - водоснабдяване, канализация, улична мрежа и благоустройство, и др.
6. Изграждане, осигуряване на социални жилища.
7. Осигуряване на подходящо алтернативно жилищно настаняване в случай на евикция на ромски семейства от домовете, които обитават незаконно или при опасност за тяхната сигурност и здраве.
8. Усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на жилищните условия.
9. Изграждане/реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.
10. Формиране на отношение на отговорен и добър стопанин при предоставяне на право на ползване на недвижим имот. Привличане на НПО и изявени лица от общността по места за изграждане на съвременни поведенчески модели.

Мерките за постигане на целите са заложи в Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

Министерството на регионалното развитие и благоустройството е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия”.

4. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Подобряване на достъпа на ромите до пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях

Цели за изпълнение:

1. Осигуряване на достъп на ромите до пазара на труда и до различни инструменти и инициативи за самостоятелна заетост. Квалификация и преквалификация на безработни роми, както и на зети роми, в съответствие с професии, търсени на пазара на труда.
2. Насърчаване на заетостта чрез провеждане на обучение на безработни лица за ключови компетентности.
3. Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес.
4. Конкретни механизми за осигуряване на устойчива заетост на роми в активна трудова възраст заедно с представители на работодателите, синдикатите, общините и организациите на ромската общност
5. Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите.
6. Въвеждане на правни и икономически механизми за стимулиране на работодателите да наемат на работа лица от ромски произход, вкл. чрез прилагане на механизмите за корпоративна социална отговорност, субсидирана заетост и др.
7. Активизиране на продължително безработни и икономически неактивни лица, чрез насърчаване на трудовото медиаторство.
8. Насърчаване заетостта на зелени работни места чрез субсидиране на работни места в екологични дейности за създаване на качествена заетост и опазване на околната среда.

Мерките за постигане на целите са заложи в Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

Министерството на труда и социалната политика е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Заетост”.

Изпълнение на мерките по приоритет „Заетост” способстват за постигане на

Национална цел 1 „Достигане на 76% заетост сред населението на възраст 20-

64 г. до 2020 г.”. Заедно с изпълнението на допълващите мерки по приоритет „Образование”, насочени към повишаване нивото на умения на работната сила, компетентността и квалификацията на нискоквалифицираните работници, ще допринесат за намаляване

равнището на бедност за работещите и техните семейства и за постигането на Национална цел 5 „Намаляване на броя на живеещите в бедност с 260 хил. души”.

5. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата”.

Цели за изпълнение:

1. Повишаване гаранциите за ефективна защита на правата на българските граждани в уязвимо социално положение, принадлежащи към различни етнически групи.
2. Ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите за постигане на равенство, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот.
3. Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи.
4. Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез всички форми, вкл. и спорт.
5. Формиране на култура за равнопоставеност на ромските жени. Насърчаване на тяхното пълноценно индивидуално, социално и икономическо участие в обществения живот.
6. Предприемане на целенасочени мерки и иновативни интегрирани услуги за повишаване на родителския капацитет в подкрепа на уязвимите семейства, подобряване на родителската грижа и за защита правата на децата.
7. Повишаване на институционалната и на обществената чувствителност и нетърпимост към прояви на дискриминация и „език на омразата”. Приоритетно предприемане на мерки за превенция на етнически мотивирана радикализация, особено в младежка възраст.
8. Повишаване на капацитета на правоприлагащите органи по отношение на борбата с престъпленията и проявите на дискриминация, насилие или омраза, основани на етническа принадлежност.
9. Увеличаване на усилията в борбата с трафика на хора чрез ефективно прилагане на заложеното в документите на ООН, Съвета на Европа и ЕС, и използване на съществуващите в ЕС инструменти.
10. Повишаване на правната култура във връзка с придобиването, ползването и съхраняването на български лични документи.

Мерките за постигане на целите са заложи в Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

За изпълнението на мерките в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация” са отговорни всички държавни институции, ведомства, Комисията за защита от дискриминация, консултативни структури и др., съобразно техните компетенции.

6. КУЛТУРА И МЕДИИ

Оперативна цел: Създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот и съхранение и развитие на ромската традиционна култура и творчество

Цели за изпълнение:

Съхраняване и популяризиране на традиционната култура на ромите;
Развитие на любителското изкуство сред ромите като предпоставка за професионално развитие и реализация;
Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот.

Мерките за постигане на целите са заложи в Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

Министерството на културата е водеща институция при изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Култура”.

МЕДИИ

Оперативна цел: Създаване на условия за равнопоставено представяне на ромската общност, промяна на негативния образ на ромите и противодействие на проявите на „език на омразата” в печатните и електронни медии.

Цели за изпълнение:

1. Представяне на ромската общност – проблеми, традиции, култура и съвременни достижения във всички сфери на обществения живот в печатните и електронни медии;
2. Насърчаване, мотивиране и стимулиране на журналисти от ромски произход да работят в средствата за масова комуникация;
3. Противодействие на проявите на „език на омразата” в печатните и електронни медии.

НССЕИВ е водеща институция при изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Медии” в сътрудничество с Комисия по културата, гражданското общество и медиите на Народното събрание, Съвета за електронни медии, Комисията за защита от дискриминация, Омбудсмана на Република България и обществените медии - Българската национална телевизия, Българското национално радио и Българската телеграфна агенция, Национален съвет за журналистическа етика (Комисия за етика в печатните медии и Комисия за журналистическа етика в електронните медии).

Мерките за постигане на целите за медии са заложи в комуникационния план за действие към Стратегията.

VII. МЕХАНИЗМИ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ИНТЕГРАЦИОННАТА ПОЛИТИКА

Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) е съставна част от цялостната стратегия на правителството за постигане на реални промени в живота на всички български граждани. Правителството провежда политика за стимулиране на инвестирането в развитието и усъвършенстването на хората и тяхното активно участие в преодоляване на съществуващите предизвикателства.

Организацията по изпълнението на политиките за равноправно интегриране на ромите е изградена на базата на ефективно и целенасочено използване на наличните ресурси на национално, регионално и местно ниво, както и тези на европейско ниво, произтичащи от членството на страната в ЕС и достъпа до Структурните и Кохезионния фонд.

Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) на оперативно ниво се осъществява чрез Плана за действие за изпълнение на Стратегията, (който до 2014 г. е актуализирания Национален план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005- 2015 г.”). Планът за действие е отворен с цел да се реагира гъвкаво при необходимост от промени и при спазване на съответните бюджетни процедури.

Координацията и контролът по изпълнението на Стратегията и на ПД се осъществява от Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси. Секретариатът осигурява дейността на НССЕИВ в информационно, аналитично, административно и техническо отношение.

В оперативен порядък всички мерки по изпълнението на Стратегията и ПД, включително мерките по ресурсното осигуряване се координират, съгласуват и утвърждават от заместник министър-председателя, председател на НССЕИВ и национален координатор по Международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015г.”

1. Оптимизиране на модела за разпределение на управленските отговорности между органите на изпълнителната власт:

- Управляваща и координираща институция е НССЕИВ, представлявана от неговия председател и подпомагана от Секретариата към него.

Управляващата институция е отговорна за подобряване на механизма за междуинституционална координация при формулирането, изпълнението, мониторинга и оценката на интеграционната политика, вкл. на мерките по съответните приоритети от цялостното изпълнение на Плана за действие за изпълнение на Стратегията.

- Формиране и поддържане на необходимия административен капацитет в ключовите ресорни институции и във второстепенните разпоредители с бюджетни кредити чрез възлагане на определени функции на дирекции, отдели, звена или отделни експерти, отговарящи за изпълнението на интеграционната политика, както и чрез формиране на специализирани звена. Ключовите ресорни министерства и органи са отговорни за актуализирането на съответните тематични програмни оперативни документи за интеграция на ромите, изпълнението на планираните мерки, наблюдението, оценката и отчитането пред НССЕИВ.

- Формиране и поддържане на необходимия административен капацитет в ключовите ресорни институции и във второстепенните разпоредители с бюджетни средства чрез възлагане на определени функции и отговорности.

- Формиране на необходимия административен капацитет в структурите на Областните администрации чрез възлагане на определени функции на дирекции, отдели, звена или отделни експерти, отговарящи за изпълнението на държавната политика по интеграция на ромите. Във всяка областна администрация следва да бъде назначен минимум един служител, чиито основни правомощия да бъдат свързани с интеграционната политика.

2. Усъвършенстване на механизмите за координация със структурите на гражданското общество чрез функционирането на:

- Национален съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерския съвет.

- Комисия за интеграция на ромите в рамките на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (НССЕИВ).

- Консултативни структури и механизми с участието на гражданското общество към ресорните ведомства, областните управители

и местните власти, като тяхното сформирание ще бъде последователно насърчавано.

- Сътрудничество с легитимни религиозни организации.

3. Включване на общините в изпълнението на политиките за интеграция на ромите чрез:

- Разработване съвместно с представители на местната ромската общност и приемане от Общинските съвети на конкретни годишни планове за действие по приоритетите от Националната стратегия за интегриране на ромите в Република България (2012-2020). Тези планове следва да бъдат ресурсно обезпечени.

- Делегиране на дейности подкрепени от собствените средства на общините, за интеграция на ромите на общинско ниво.

- Изграждане на подходящи консултативни и координационни механизми с участието на граждански структури.

- Формиране на необходимия административен капацитет в структурите на общинските администрации чрез възлагане на определени функции на дирекции, отдели, звена или отделни експерти, отговарящи за изпълнението на интеграционните политики. Назначаване на общински експерти по етнически и интеграционни въпроси, там, където това е необходимо.

4. Финансово обезпечаване на интеграционните политики и програми чрез средства от държавния бюджет, от Европейските фондове и други източници.

Финансово обезпечаване изпълнението на дейностите, заложи в Националния план за действие по инициативата “Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.” и Плана за действие за изпълнение на Стратегията, се осъществява чрез:

- Финансово обезпечаване, в рамките на бюджетите на ресорните министерства и институции, вкл. с целеви средства, на изпълнението на политиките за интеграция,

- Осигуряване, в рамките на средствата за общините от общата субсидия за делегираните от държавата дейности, на разработването и изпълнението на общински програми, съобразени с приоритетите на политиката за интеграцията на ромите.

- Стимулиране на общините да финансират изпълнението на мерки и инициативи чрез общинските бюджети за сметка на собствени приходи, и в партньорство с НПО.

- Финансиране на тематични проекти по Оперативните програми със средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд.

- Финансиране и съфинансиране на тематични проекти по програми на Европейския съюз, Световна банка, ООН, Съвета на Европа и други.

- Адекватно интегриране на потребностите и проблемите на ромите в Партньорския договор за инвестиции и развитие съгласно новата Многогодишна финансова перспектива за периода 2014-2020 г. и съответните приоритети на оперативните програми с оглед финансова подкрепа чрез инструментите на ЕС.

5. Общ комуникационен план в подкрепа на изпълнението на интеграционните политики.

Осведомяването на обществото за изпълнение на интеграционните политики се осъществява посредством Комуникационен план. Комуникационният план ще бъде изпълняван от НССЕИВ, ресорни ведомства и граждански организации.

VIII. МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Оценката на изпълнението на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) се осъществява чрез мониторинг на изпълнението на Националния план за действие по инициативата „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.” до 2014 г. и ПД за изпълнение на Стратегията до 2020 г. Напредъкът се отчита в административен доклад и не изключва прилагане на други форми за наблюдение и оценка.

Целта на мониторинга е чрез систематично събиране и анализиране на информация, да следи за постигането на измерими резултати от дейността по изпълнението на мерките по плановия документ, както и активно да включи заинтересованите страни в осъществяването на оценката и наблюдението:

1. Напредъкът по изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана се отчита в административен мониторингов доклад.
2. Секретариатът на НССЕИВ координира и обобщава получената информация в доклада.
3. Обсъждането на доклада се осъществява в рамките на Комисията за интеграция на ромите и ведомствата, които вземат участие в изпълнението на ПД.
4. Докладът се представя за одобрение пред НССЕИВ.
5. Докладът се приема от Министерския съвет
6. Министерският съвет внася за приемане в Народното събрание годишен доклад за изпълнение на Стратегията до 20 април на следващата година.

Националната контактна точка е Секретариатът на НССЕИВ.

София 1000
бул. „Дондуков 1”
Министерски съвет
www.nccedi.government.bg

IX. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

За изпълнението на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) от съществено значение е сътрудничеството на всички пряко ангажирани институции на национално, регионално и местно ниво с представители на неправителствени организации и на ромската общност.

Осигуряването на активното участие на ромите е от ключово значение.

Като участници не само във формирането и реализацията на политиките за интеграция на ромите, но и във всички други политики, те допринасят за развитието на обществото. Включването им във всеки етап от създаването, изпълнението, наблюдението и оценката на политиките на всички нива обогатява процеса от гледна точка на интересите на общността и компетентността на експертите, работещи по въпросите на ромите. Това изисква насърчаване на участието в администрацията на представители на ромската общност и гарантира реалното участие на ромите във всички приоритетни области на настоящата програма.

Проектът на настоящата Стратегията се приема с Решение на МС, който представя Стратегията за приемане с Решение от Народното събрание като израз на политиката на Правителството за стратегическото развитие на страната.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ (2012- 2020) И „ДЕСЕТИЛЕТИЕ НА РОМСКОТО ВКЛЮЧВАНЕ 2005-2015 Г.”

Глава първа: Въведение

Министерският съвет одобри на 21.12.2011г. **Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).**

Планът за действие се изпълнява в два периода:

1. **Първият период обхваща 2012-2014 г.** и завършва с изпълнението на Националния план за действие по „Десетилетие на ромското включване 2005- 2015г” (НПД), актуализиран през 2011г. и следва неговия формат. Инициативата приключва на 02.02.2015г., след което ще бъде извършен анализ на изпълнението на плана за действие „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”.
2. **Вторият период обхваща 2014- 2020** и е съобразен със следващия програмен период на ЕС и Оперативните програми за България до 2020 г. и ще се разработва във формат, посочен в табл. 1, На база на направения анализ на първата фаза на плана за действие и при необходимост може да настъпят промени/актуализация в различни части от плана.
3. В плана за действие са заложили само дейности, които ще се изпълняват в първия период.

Приоритетни области на действие са:

1. **ОБРАЗОВАНИЕ**
2. **ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ**
3. **ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ**
4. **ЗАЕТОСТ**
5. **ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ**
6. **КУЛТУРА И МЕДИИ**

Глава втора: Планиране и създаване на структури за управление

Планиране :

- Планът за действие включва конкретни мерки и дейности за определения период.

- Първият период обхваща НПД по международната инициатива «Десетилетие на ромското включване 2005-2015г.» и следва неговия формат.
- За следващият период 2014 - 2020г. се предвижда посочения по-долу формат на информация по отношение на отговорна институция, статус, срок на изпълнение, финансиране, значение и ефект от прилаганите мерки, описание на постигнатото, индикатор за следене на напредъка.

Координацията по ресурсното обезпечаване на изпълнението на НПД ще се осъществява от Междуведомствена работна група за ресурсно подпомагане на интеграцията на ромите, председателствана от Министъра по управление на средствата от ЕС. В нея участват ресорните заместник-министри – председатели на Управляващи органи и Междинни звена по ОП „Развитие на човешките ресурси”(ОПРЧР), ОП „Регионално развитие”(ОПРР) и Програмата за развитие на селските райони (ПРСР), които участват в изработването на Националната програма за реформи (2011-2015 г.) (НПР) „България 2020”.

Глава трета: Обхват на предложените мерки и Финансови ресурси

План за действие за изпълнение на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020)

*Бележка – Използват се мерките, които са включени при актуализацията на НПД на международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015г.”, м. август – септември 2011 г.

1. Приоритет ОБРАЗОВАНИЕ

Оперативна цел: Обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда

Цели	Задачи	Дейности	Отговор на институция	Времеви период	Финансиране		
					Средства	Източник	Индикатори
1. Гарантиране на равностепенен достъп до качествено образование, включително чрез интеграция на ромски деца и ученици от етнически смесени детски градини и училища.	1.1. Създаване на необходимите нормативни гаранции за социално включване и приемане на деца и ученици от ромски произход в мултикултурни групи, класове и паралелки в	1.1.1. Разработване и въвеждане на стандарт по гражданско, интеркултурно и здравно образование	МОМН в сътрудничество с НПО, социални партньори и други.	2012-2014	Не са необходими	-	Разработен стандарт

	условията на детската градина и училището						
	1.2. Осигуряване на позитивни образователни условия за ранно детско развитие в системата на предучилищното образование/ранно детство и предучилищна възраст от 0 до 7 години	1.2.1. Осигуряване на подходяща образователна среда за включване на децата от обособените по етнически признак детски градини чрез поетапен прием в детски градини, извън ромските квартали, в разноетнически групи	МОМН в сътрудничество с общините и НПО сектора	2012-2014	В рамките на утвърдения бюджет на ЦОИДУЕМ Одобрена по ОПРЧР през април 2011 операция „Образовател на интеграция на деца и ученици от етническите малцинства”; обявена е покана за набиране на проектни предложения за 6 млн. лв	Общини	Осигурена подходяща среда Брой подкрепени проекти
		1.2.2. Откриване на почасови, сезонни и съботно-неделни	Общини	2012-2015	В рамките на утвърдените бюджети	Общини	Брой открити групи

		групи в детските градини					
1.3.	Осигуряване на позитивни образователни условия в системата на висшето образование	1.3.1.Актуализиране на учебните планове и програми във ВУ относно интеркултурната компетентност на студента и преподавателя. Разработване и прилагане на учебни програми, свързани с образованието в мултикултурна среда и интеркултурния диалог във ВУ, подготвящи педагогически специалисти	ВУ	2012-2015	Не са необходими	ВУ	Брой актуализирани учебни планове и програми
		1.3.2.Акредитиране на нови специалности за работа в мултикултурна среда	ВУ НАОА	2012-2015	В рамките на утвърдения държавен бюджет	ВУ НАОА	Брой акредитирани специалности
1.4.	Компенсиране на	1.4.1. Постепенно въвеждане на целодневна	МОМН	2012-2014	В рамките на утвърдения държавен	МОМН	Брой разкрити групи

	образователните неравенства относно качеството на образование на деца в неравностойно социално положение	организация на учебния ден до седми клас вкл.			бюджет Общински бюджет Европейско финансиране	ОПРЧР Общини	Брой ученици, ползватели на услугата
2. Повишаване на качеството на образование в обособените ДГ в големите ромски квартали и в селските региони, в които учат предимно ромски деца	2.1. Въвеждане на билингвални технологии на обучение за деца, чийто майчин език не е български	2.1.1. Въвеждане на билингвална организация на обучение за деца от различни етнокултурни общности 2.1.2. Подготовка на децата в ранна детска възраст (3-6 години) за бъдещо пълноценно включване в образователния процес, особено на деца от малцинствени етнически групи.	Детски градини Училища с предучилищни групи Детски градини	2012-2015 2012-2013	В рамките на собствените бюджети Операция BG051PO001-4.1.05 “Образовател на интеграция на децата и учениците от етническите малцинства”	Детски градини ОП РЧР	Брой детски градини Брой деца, за които се прилага организацията - 1 000 деца и ученици от етнически малцинствени групи, интегрирани в образователната система (детските

		Допълнителни занимания с деца в детските градини, за които българският език не е майчин					градини и училищата); - 300 обучени педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда.
2.2. Подпомагане на деца, чийто майчин или семеен език не е български, в процеса на усвояване на официалния за страната български език, както и подпомагане на учители при работата им с деца, които не говорят български език в семействата	2.2.1. Разработване и въвеждане в образователната практика на билингвални технологии за овладяване на българския език.	ВУ	2013-2015	В рамките на собствените бюджети	ВУ	Брой образователни институции въвели билингвални технологии	
	2.2.2. Университетско обучение на студенти – бъдещи педагогически специалисти по етнология, етнопедагогика и етнолингвистика	ВУ МОМН	2013-2015	Проектно финансиране	ВУ МОМН	Брой обучени и завършили студенти	

	си						
3. Обучение в дух на толерантност и недискриминация в детските градини и в училищата чрез съхраняване и развиване на културната идентичност на деца и ученици от ромски произход.	3.1. Прилагане на система от стимули и мерки за въвеждане на интеркултурно образование във всички етапи на предучилищното, училищното и университетското образование	3.1.1. Периодично обявяване на конкурси за проекти по Стратегическа цел 3 от Тригодишната програма на Центъра за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства (ЦОИДУЕМ)	МОМН ЦОИДУЕ М	2012-2015	до 600 хил. лв годишно	ЦОИДУ ЕМ	Брой обявени конкурси Брой спечелени проекти Брой изпълнени проекти
		3.1.2. Включване на допълнителни компоненти, които подпомагат въвеждането на ИКО към формулата за определяне на училищния бюджет	Общини	2012-2015	В рамките на общинските бюджети	Общини	Брой включени компоненти
		3.1.3. Включване на компонент „интеркултурна компетентност” при определяне на диференцираното заплащане на учителя	МОМН РИО на МОМН Директор и на	2012-2015	В рамките на държавния бюджет и общинския бюджет	МОМН Общини	Брой педагогически специалисти, включени в диференцир

		и директора	детски градини и училища				аното заплащане
	3.2. Въвеждане и развиване на разнообразни форми на интеркултурно образование, насочено към запазване и развитие на културната идентичност на етническите малцинства при деца и ученици	3.2.1. Включване на знания за културата на етническите малцинства при разработване на новите учебни програми	МОМН	2012-2013	ОП РЧР Операция „Подобряване качеството на общото образование”	МОМН	Брой разработени тематични направления в учебните програми
		3.2.2. Дейности, насочени към съхраняване и развиване на културната идентичност на децата и учениците от етническите малцинства и техните връстници, в интеграционна мултикултурна среда: - създаване на клубове по интереси; сформирани на групи по свободно избираема подготовка	- общини - училища - детски градини - висши училища - НПО	2012-2013	Операция BG051PO001-4.1.05 “Образовател на интеграция на децата и учениците от етническите малцинства”	ОП РЧР	1 000 деца и ученици от етнически малцинствени групи, интегрирани в образователната система (детските градини и училищата);

		(СИП) в областта на културата, фолклора и традициите на различните етноси, танцови формации; изкуства; традиционни занаяти; проучвания, провеждани от деца и ученици, свързани с културната им идентичност.					
		3.2.3. Разширяване на обхвата на СИП „Майчин ромски език”, СИП „Култури на етносите”(Етнология) и други форми на свободноизбираема подготовка, допринасяща за запазване и развитие на културната идентичност чрез спазване на законовите разпоредби	МОМН РИО Училища НПО	2011-2015	В рамките на държавния бюджет	МОМН	Брой училища, въвели СИП
		3.2.4. Включване на занимания по	МОМН	2012-2015	В рамките на държавния	МОМН	Брой ученици,

		интереси, допринасящи за запазване и развиване на етнокултурната идентичност на ромските деца в рамките на целодневната организация на образователния процес и на часа на класа, както и на останалите етнически общности.	Училища НПО		бюджет ОП РЧР		включени в заниманията по интереси
4. Превенция на отпадане от училище и ограмотяване на неграмотни и малограмотни и възрастни роми.	4.1. Осигуряване на обективни и надеждни инструменти в системата на предучилищното и училищното образование по проблемите на обхвата, преждевременното напускане и образователната адаптация	4.1.1. Установяване на основните фактори, водещи до непостъпване и преждевременно отпадане от училище, разработване и апробиране на методология за наблюдение на национално, регионално и местно равнище	МОМН РИО общини Училища Детски градини	2012-2014	До 100 хил. лв ежегодно МОМН подготвя операция, включваща описаната дейност. Концепцията за тази операция бе представена на Комитет за наблюдение	ОП РЧР ЦОИДУ ЕМ	Разработена и апробирана методология Разработена система за мониторинг

					на ОП РЧР през ноември 2011 г.;		
		4.1.2. Прилагане на модел за осъществяване на мониторинг на процеса на образователна интеграция на деца, ученици и студенти от етническите малцинства.	МОМН ВУ	2013-2014	До 100 хил. лв ежегодно МОМН подготвя операция, включваща описаната дейност. Концепцията за тази операция бе представена на Комитет за наблюдение на ОП РЧР през ноември 2011 г.;	ОП РЧР	Разработен и приложен модел
		4.1.3. Изследване на ефективността на инструментите на политиката, насочена към подобряване на достъпа до образование	МОМН	2011-2012	До 25 хил. лв от държавния бюджет	МОМН	Доклад от изследването

		намаляване броя на необхванатите и ранно напусналите деца и ученици					
4.2.	Осигуряване на условия за максимален обхват и ранна адаптация в системата на предучилищното образование	4.2.1. Увеличаване на ромските деца в системата на предучилищно образование: подпомагане на социално слаби семейства чрез плащане на таксите им за детска ясла / градина и др.	МТСП Общини	2012- 2013	Част от осигурените 40 млн. евро заем от Международна банка за възстановяване и развитие (Световна банка)	МТСП Общини	% деца обхванати в системата на предучилищно образование
		4.2.2. Организиране на кампании за повишаване на осведомеността на ромските родители относно ползите от предучилищното образование	МТСП МОМН	2012- 2013	Част от осигурените 40 млн. евро заем от Международна банка за възстановяване и развитие (Световна банка)	МТСП МОМН	Брой организиран и кампании
4.3.	Осигуряване на условия за	4.3.1. Създаване на постоянна общинска комисия за обхват и	Общини	2012- 2015	В рамките на общинските бюджети	Общини	Брой създадени общински

пълен обхват и ранна адаптация в системата на училищното образование, вкл. условия за ре-интеграция на отпаднали ученици в училищната система	ранна адаптация в системата на задължителното образование, ръководена от ресорния зам.-кмет. Превенция и ограничаване на ранното отпадане					КОМИСИИ
	4.3.2. Изготвяне и прилагане на Училищна програма за превенция на отпадането	РИО Общини Училища	2012-2015	В рамките на: държавния бюджет; общинските бюджети	МОМН Общини	Брой училища приложили програма за превенция
	4.3.3. Образователна интеграция и реинтеграция	МОМН	2012-2014	В рамките на средствата по проекти “Реинтеграция на отпаднали ученици в образователната система” и „Образователна интеграция на деца и ученици от етническите	ОП РЧР	Брой интегрирани деца и ученици Брой реинтегриран и деца и ученици

					малцинства”		
	4.4. Включване на възрастни роми във форми на продължаващо образование	4.4.1. Развитие на мрежа от центрове за кариерно ориентиране	Общини МТСП	2012-2013	10 млн. лева	ОПРЧР проект ”Условия за развитие на гъвкав пазар на труда”	10 разкрити центрове за кариерно ориентиране Брой консултирани възрастни роми
		4.4.2. Ограмотяване на възрастни роми	МОМН	2012-2013	Част от 15 млн. лв Одобрен проект по ОПРЧР „Нов шанс за успех”	ОПРЧР	Брой ограмотени възрастни роми
5. Прилагане на разнообразни форми и програми за работа с деца с трудности и дефицити в обучението	5.1. Увеличаване на гъвкавостта и пропускливостта на различните модели на образование	5.1.1. Организиране на курсове за придобиване на квалификация за част от професия чрез модулно обучение	Професионални гимназии НАПОО Професионални училища	2012-2015	В рамките на делегираните бюджети	МОМН Професионални гимназии и училища	Брой организирани курсове Брой ученици получили квалификация по професия

и отпаднали от училище с цел тяхната реинтеграция	5.1.2. Предоставяне на продължаващо професионално обучение за лица, навършили 16 г.	МОМН НАПОО лицензирани ЦПО	2012-2015	В рамките на делегираните бюджети	МОМН Професионални гимназии и училища	Брой обучени и завършили лица
	5.1.3. Назначения на квалифицирани и сертифицирани помощник-възпитатели и помощници на учителя за работа в мултиетническа среда	Общини Детски градини Училища МОМН	2012-2015	В рамките на делегираните бюджети	Детски градини Училища	Брой назначени лица
	5.1.4. Организиране на форми за индивидуално наставничество, подпомагащо отделните ученици да преодолеят свързани с ученето специфични трудности, както и трудности в социален или в личен план	Детски градини Училища	2012-2015	В рамките на делегираните бюджети	Детски градини Училища	Брой организиран и форми Брой ученици обхванати в тях

		5.1.5. Организиране на дейности по кариерно ориентиране и консултиране на учениците при избора на професия, при преходите в рамките на образователната система или от образование към заетост	МОМН	2012-2013	10 млн. лв.	Оперативна програма РЧР проект „Система за кариерно ориентиране в училищното образование”	Брой консултирани ученици Създадени 28 регионални центрове за кариерно развитие
		5.1.6. Осигуряване на обучение по леснодостъпни и безплатни програми за предоставяне на втори шанс за лица, навършили 16 г.	МОМН	2012-2014	Част от 15 млн. лв Одобрен проект по ОП РЧР „Нов шанс за успех	ОП РЧР	Брой реализирани програми
6. Приобщаване и приемане на родителите-роми към	6.1. Повишаване на ангажимента на родителите, засилването на	6.1.1 Ангажиране на родители на деца и ученици от етническите малцинства в	Детски градини Училища	2012-2015	Не са необходими	-	Брой родители участващи в УН/ОС

образователния процес и засилване на участието им в училищния живот.	тяхното сътрудничество с училището и създаването на партньорства между ДГ, училища и родители	училищни настоятелства или обществени съвети					
		6.1.2. Съвместни форми и дейности между родителите на ромските деца и останалите родители.	Училища общини училища детски градини висши училища НПО	2012-2013	В рамките на обявените операции „Интеграция на деца и ученици от етническите малцинства в училищната система” и „Образовател на интеграция на деца и ученици от етническите малцинства”	МОМН, ЦОИДУ ЕМ	Брой въведени и реализирани форми 1 000 деца и ученици от етнически малцинствени групи, интегрирани в образователната система
		6.1.3 . Сформиране на мултиетнически родителски клубове по образователни институции	Детски градини Училища	2012-2015	В рамките на собствения бюджет и по проекти	ДГ Училища	Брой образователни институции Брой сформирани клубове
	6.1.4. Изготвяне на	Училища	2012-	В рамките на	Общини	Изготвена	

		програма за работа с родители в детските градини и училищата	Детски градини	2015	собствения бюджет и по проекти	Училища а Детски градини	програма Брой образователни институции въвели такъв тип програма
7. Усъвършенстване на образователните условия за качествено образование на квалификацията на педагогическите специалисти за взаимодействие в мултиетническа	7.1. Създаване на условия за равнопоставеност и адаптация на ромските деца и ученици в новата образователна среда	7.1.1. Осъществяване на контрол върху приемните детски градини и училища за недопускане по етнически признак обособени групи и паралелки	МОМН РИО в сътрудничество с общини и НПО	2012-2015	В рамките на държавния и общинския бюджет	МОМН Общините	Разработена и пролежаша система за контрол
		7.1.2. Въвеждане на форми на взаимодействие и дейности в детските градини и училищата за изграждане на положителни нагласи към образователната интеграция на ромските деца	МОМН и РИО в сътрудничество с директорите на детски градини и училища	2012-2015	В рамките на държавния и общинския бюджет По проекти от ЕС	МОМН Общини ОПРЧР	Брой въведени форми

образовател на среда, интеркултурна на компетентност у директорите, учителите и другите педагогически специалисти	7.2. Формиране на интеркултурна компетентност на директори, учители и други педагогически специалисти	7.2.1. Квалификация на учители, директори и други педагогически специалисти за работа в мултикултурна среда	МОМН НИОКСО общини училища детски градини висши училища НПО	2012-2013	Операция BG051PO001-4.1.05 “Образовател на интеграция на децата и учениците от етническите малцинства”	ОПРЧР, „Квалификация на педагогическите специалисти”	300 обучени педагогически специалисти и за работа в мултикултурна среда
---	---	---	--	-----------	--	--	---

2. Приоритет ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	

Цел I: Превантивни грижи за майчино и детско здравеопазване..

1. Намаляване на детската смъртност	1.1. Ранна регистрация на бременните, наблюдение по време на	1.1.1. Активно съдействие от страна на медиаторите в усилията на личния лекар за обхващане на	Лични лекари, здравни медиатори, НЗОК	2011 – 2015			Обхванати бременни с преглед и консултация с гинеколог до
-------------------------------------	--	---	---------------------------------------	-------------	--	--	---

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
	бременността и своевременна хоспитализация на родилките	бременните до четвъртия месец на бременността с регистрация, консултации с лекар-специалист по акушерство и гинекология и своевременно постъпване в лечебно заведение за болнична помощ за раждане					четвъртия месец на бременността и своевременна хоспитализация на родилките при минимум 75 на сто от родилите жени
		1.1.2. Осъществяване на акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети в населени места с компактно ромско население. Предоставяне контрацептивни средства на желаещи лица, принадлежащи към групата на лица с ниски доходи	МЗ, РЗИ, специалисти по акушерство и гинекология, здравни медиатори	2011 – 2015	2011 – 2015 12 6000 лв. по 200 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 6000 прегледа годишно с мобилните кабинети

Цели	Задачи	Деятности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
	1.2. Намаляване на бременностите в юношеската възраст и профилактика на вродени аномалии и наследствени заболявания	1.2.1. Провеждане на беседи с подрастващи и млади хора и с техните родители за начините за предпазване от нежелана и ранна бременност, за опасностите, които крие ранната бременност за майката и бебето; за риска от раждане на деца с вродени аномалии и наследствени болести и начините за профилактиране	МЗ, РЗИ, здравни медиатори, лични лекари	2011 – 2015	2012-2015 по 10 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 250 беседи годишно по посочените теми
		1.2.2. Провеждане на генетично консултиране и изследване на засегнати семейства и общности	МЗ, лични лекари, Националната генетична лаборатория, здравни медиатори	2011 – 2015		Държавният бюджет Финансиране чрез Националната програма за редки	Системно проведени генетични консултации и изследвания Брой предотвратени раждания на

Цели	Задачи	Деятности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
						болести	увреден плод
		1.2.3. Провеждане на дородова диагностика на бременни жени в риск	МЗ, лични лекари, Националната генетична лаборатория, здравни медиатори	2011 – 2015		Държавният бюджет Финансиране чрез Националната програма за редки болести	Обхващане на минимум 75 на сто от бременните жени в риск с дородова диагностика
		1.2.4. Организиране на 5 консултативни кабинета в населени места, квартали и махали с предимно ромско население по въпросите на сексуалното и репродуктивното здраве, семейното планиране, начините за предпазване от сексуално предавани инфекции	МЗ в сътрудничество с общините и НПО	2012 - 2015	2012-2015 по 20 000 лв. ежегодно	Държавен бюджет	Разкрити 5 консултативни кабинета

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
2. Подобряване на здравната помощ за новородените и децата в предучилищна възраст	2.1. Своевременно регистриране на новородените и децата при личен лекар	2.1.1. Активизиране на дейността на медиаторите за издирване на деца без личен лекар и разясняване пред родителите им важността за регистрирането им	Здравни медиатори, лични лекари, РЗИ	2011 - 2015			Минимум 75 на сто от децата, записани при личен лекар в населените места, в които работят медиатори
	2.2. Повишаване на обхвата с имунизации по Националния имунизационен календар на новородените и децата до 7-годишна възраст	2.2.1. Провеждане на беседи и разговори с младите майки за значението на имунизациите и мотивирането им за редовното им прилагане, съгласно Националния имунизационен календар	МЗ, РЗИ, здравни медиатори, мобилни кабинети	2011 - 2015	2011 – 5000 лв. 2012-2015 по 10 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 250 беседи годишно по посочените теми
		2.2.2. Провеждане на имунизации с мобилни екипи в населени места без лични лекари	МЗ, РЗИ, лечебни заведения, здравни медиатори	2011 – 2015	60 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	90 на сто от децата в населени места без лични лекари, обхванати с имунизации

Цели	Задачи	Деятности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
		2.2.3. Активно издирване от личния лекар на новородени в домашни условия деца и тяхното имунизирание с ваксините, съответстващи на възрастта	Лични лекари, РЗИ, здравни медиатори	2011-2015		НЗОК	95 на сто от родените в домашни условия, обхванати с имунизации
	2.3. Подобряване на информираността за здравословно хранене на новородените и малките деца	2.3.1. Провеждане на беседи и разпространение на информационни материали, организиране на обучения за жени, ангажирани с отглеждането на малки деца	МЗ, РЗИ, здравни медиатори	2011 – 2015	2012-2015 по 8000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 250 беседи годишно по темата за здравословното хранене
	2.4. Редовно провеждане на профилактичните прегледи за съответната възрастова	2.4.1. Провеждане на профилактични прегледи с мобилни педиатрични кабинети в квартали с преобладаващо ромско население и отдалечени	МЗ, РЗИ, лечебни заведения, здравни медиатори	2011 – 2015	2011 – 56 000 лв. 2012-2015 по 75 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 6000 прегледа годишно с мобилните педиатрични кабинети

Цели	Задачи	Деятности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
	група	населени места					
3. Подобряване на профилактичните дейности сред ромското население	3.1. Повишаване на обхвата на ромското население с имунизации по Националния имунизационен календар	3.1.1. Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар	МЗ, РЗИ, лични лекари, здравни медиатори	2011 – 2015	2012-2015 по 8000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 250 беседи годишно по посочената тема
	3.2. По-пълно обхващане на ромското население с профилактични и прегледи	3.2.1. Провеждане на ранна диагностика и скринингови изследвания с мобилни мамографи за превенция на рака на млечната жлеза	МЗ, РЗИ, мобилни екипи, лични лекари, здравни медиатори	2011 – 2015	2011 – 44 000 лв. 2012-2015 – по 55 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет ОПРЧР - проект „СПРИ и се прегледай" с бюджет 19 558 281,73 лв. по схема "Национална	Проведени минимум 3000 прегледа годишно с двата мобилни мамографа

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
						кампания за ранна диагностика на онкологични заболявания"	
		3.2.2. Провеждане на ранна диагностика и скрининг за артериална хипертония, сърдечно съдови заболявания, белодробни заболявания, захарен диабет и дислипидемии с мобилни флуорографи, ехографи и лаборатории	МЗ, РЗИ, мобилни екипи, лични лекари	2011 – 2015	2011 – 119 000 лв. 2012-2015 – по 180 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 8000 прегледа годишно с 5 терапевтични мобилни кабинета; 3000 изследвания годишно с 2 мобилни флуорографа, 4500 прегледа годишно с 3 мобилни ехографа и 4500 изследвания годишно с 3 мобилни лаборатории
		3.2.3. Провеждане на	МЗ, РЗИ,	2011 –	8000 лв.	Държавният	Проведени

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
		разяснителни кампании за значението на профилактичните прегледи сред ромското население	лични лекари в сътрудничество с НПО и здравни медиатори	2015	ежегодно	бюджет	минимум 250 беседи годишно по посочената тема
	3.3. Превенция и контрол на ХИВ, туберкулоза и сексуално предавани инфекции сред уязвимите ромски общности	3.3.1. Изграждане на капацитет и работа в общността за превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по консултиране и насочване за анонимно и безплатно изследване за ХИВ и сексуално предавани инфекции; обучение; работа на терен; здравно-социални центрове в ромска общност; мобилни медицински кабинети	МЗ, неправителствени организации, общини, РЗИ, КАБКИС, лечебни заведения, АСП	2011-2015	757 238 евро - външно финансиране, за 2011 г.	Национална програма за превенция и контрол на ХИВ и сексуално предавани инфекции 2008-2015; Програма BUL-202-G01-H-00 „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН” , финансирана от Глобалния фонд за	Брой и процент млади хора от ромска общност, достигнати с пълен пакет услуги за превенция на ХИВ

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
						борба срещу СПИН, туберкулоза и малария	
		3.3.2. Дейности по подобряване контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза	МЗ, неправителствени организации, общини, лечебни заведения, АСП	2011-2015	2011 г. - 572 444 евро - външно финансиране 2012 г. - 309 200 евро - външно финансиране	Национална програма за превенция и контрол на туберкулоза; Програма BUL-607-G02-T „Подобряване на контрола на туберкулоза в България”; Програма BUL-809-G03-T „Укрепване на	Брой лица от ромска общност, обхванати със скрининг за риска от туберкулоза Брой и процент лица от ромска общност, обхванати със скрининг за риска от туберкулоза, които получават медицински преглед чрез микроскопско изследване, рентгенологичен преглед и туберкулинов

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
						националната програма по туберкулоза в България”, финансирани от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария	кожен тест Брой пациенти с туберкулоза от ромска общност с директно наблюдавано лечение в продължителната фаза или с латентна туберкулозна инфекция, които получават подкрепа от ключови сътрудници
<p>Цел II: Осигуряване на равен достъп до здравни услуги на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства.</p> <p>Цел III: Повишаване броя на квалифицираните роми, работещи в здравната система. Развиване на медиаторството и на различни форми на работа за и в общността (здравно социални центрове и др.).</p>							
4. Подобряване достъпа до	4.1. Доближаване на практиките за първична и	4.1.1. Подкрепа за функционирането на амбулатории за първична медицинска	НЗОК, общини, НПО	2011 – 2015			Проведени профилактични прегледи и изследвания в

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
здравни услуги	специализиран а помощ до кварталите, населени предимно с ромско население	помощ в квартали, населени предимно с ромско население, съфинансирани от общините и с мобилна техника					населени места
		4.1.2. Разширяване сътрудничеството на личните лекари със здравните медиатори и студентите по медицина от ромски произход	Лични лекари, здравни медиатори, студенти	2011 – 2015			Включени студенти по медицина от ромски произход на работа по време на летния стаж в помощ на лични лекари, които имат практики в квартали с предимно ромско население
	4.2. Обучение	4.2.1. Идентифициране	МЗ, общини,	2011 –	2012-2015	Държавният	Разширена мрежа

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
	на здравни медиатори и тяхната реализация	на населени места, в които има нужда от здравни медиатори и избор на подходящи хора	РЗИ, Националната мрежа на здравните медиатори	2015	по 13 000 лв. ежегодно	бюджет	от здравни медиатори с включване на минимум 5 нови населени места годишно
		4.2.2. Подготовка на медиаторите в медицински колежи	МЗ, общини, медицински колежи, Национална мрежа на здравните медиатори	2011-2015		Общинските бюджети	Минимум 20 медиатори годишно, завършили успешно подготовката си
		4.2.3 Осигуряване на трудовата реализация на здравните медиатори и текущото им обучение	МФ, МЗ, в сътрудничество с общините	2011 – 2015	2012-2015 по 10 000 лв. ежегодно от бюджета на МЗ за текущо обучение	Държавният бюджет Целеви средства като делегиран бюджет към общини, в които работят здравни медиатори	Минимум 130 здравни медиатори, работещи в общински администрации

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
	4.3. Увеличаване броя на лекарите и медицинските специалисти от ромски произход, работещи в населени места с компактно ромско население	4.3.1. Целево подготвяне на младежи от ромски произход за кандидатстване в медицински университети и колежи	МЗ, медицински университет и колежи НПО	2012-2015	2012 – 200 000 лв. 2013 - 2015 по 240 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Подготовка на минимум 20 кандидат-студенти годишно
		4.3.2. Подпомагане със стипендии на роми - студенти по медицина	МЗ	2012-2015	2012-2015 по 50 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Ежегодно отпуснати стипендии за 10 студенти по медицина с най-висок успех
		4.3.3. Провеждане на летни стажове на роми - студенти по медицина, в практики за първична медицинска помощ в ромска общност	МЗ, МУ	2012-2015			95 на сто роми - студенти по медицина, провеждащи летни стажове в практики за първична медицинска помощ в ромска общност

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време ви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
Цел IV: Повишаване на здравните знания и осигуряване на достъп до здравна информация							
5. Повишаване на здравните знания и информираността на ромското население	5.1. Обучение на ромското население за предпазване от най-честите заболявания	5.1.1. Организиране и провеждане на кампании за запознаване с начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни, онкологични, сърдечносъдови и наследствени болести	МЗ, РЗИ, здравни медиатори, лични лекари	2011 – 2015	2011 - 12 000 лв. 2012-2015 по 20 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени годишно кампании в минимум 20 населени места по посочените теми
		5.1.2. Увеличаване на здравните предавания по радиото и телевизията с предимно профилактична насоченост и по въпросите на здравното осигуряване	МЗ, РЗИ в сътрудничество с обществени и частни медии	2011 – 2015			Проведени минимум 100 радио- и телевизионни предавания годишно с профилактична насоченост
		5.1.3. Разработване и излъчване на видео и аудио клипове на здравна тематика,	МЗ, РЗИ в сътрудничество с обществени	2011 – 2015	2012-2015 по 10 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Продуциране на минимум 2 клипа годишно

Цели	Задачи	Деятности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
		адресирани към ромското население	и частни медии				
		5.1.4. Периодично провеждане на беседи от здравни специалисти и медиатори за вредата от най-разпространените рискови фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и за предимствата на здравословния начин на живот	МЗ, РЗИ в сътрудничество със здравни медиатори и личните лекари	2011 – 2015	2012-2015 по 15 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет ОПРЧР - проект „Информирани и здрави” с бюджет 4 692 754.30 лв. по схема „Здравни информационни кампании”	Проведени минимум 250 беседи годишно по посочените теми
		5.1.5. Разработване и реализация на програми за превенция на трафик на хора и сексуално насилие сред лица от ромската общност	МЗ, НПО, здравни медиатори и теренни работници	2011 – 2015	2012-2015 по 14 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Разработване и изпълнение на програми в минимум две административни области годишно
		5.1.6. Въвеждане на	МОМН, МЗ	2011 –	2012-2015	Държавният	Проведени

Цели	Задачи	Деятности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
		интерактивни сесии по здравно и сексуално образование в училищата с предимно ромско население като част от задължителната учебна програма		2015	по 20 000 лв. ежегодно	бюджет	интерактивни сесии в минимум 50 училища годишно
		5.1.7. Стимулиране създаването на извънкласни форми на здравно образование за ромските деца – клубове, спортни секции и др.	МФВС в сътрудничество с общините и НПО	2011 – 2015		Държавният бюджет	Създадени клубове и спортни секции в минимум 20 училища годишно
Цел V: Преодоляване на културните бариери в общуването и всякакви форми на дискриминационни нагласи в здравното обслужване							
6. Подобряване на здравното	6.1. Обучаване на здравни специалисти за ефективна	6.1.1. Включване на модул за обучение на студенти в медицинските	МЗ, медицински университет и колежи	2011 – 2015	2012-2015 по 3000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Включен модул в програмата на студенти от медицинските

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
обслужване	работа в мултиетническа среда	университети и колежи за работа с етнически общности и в мултикултурна среда					университети и колежи Проведено обучение на преподаватели от медицинските университети и колежи
		6.1.2. Провеждане на семинари за запознаване на медицинския персонал, работещ в квартали с компактно ромско население, с културата, традициите и здравния статус на ромите	МЗ, медицински университет и колежи	2011 – 2015	2012-2015 по 10 000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 2 семинара годишно
Цел VI: Разширяване обхвата на здравноосигурените лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства, чрез предприемане на законодателни инициативи по отношение на здравното осигуряване на лица с ниски доходи, в това число и на дълготрайно безработните							
7. Разширя-	7.1. Предприемане	7.1.1. Създаване на работни групи за	МЗ, МТСП, МФ, НЗОК	2011 – 2015			Намаляване процента на

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
ване обхвата на здравно осигурени лица сред тези, принадлежащи към етнически малцинства	на законодателни инициативи за решаване на проблема с невнесени здравни осигуровки на бедните и лицата с ниски доходи, в това число на дълготрайно безработните	разработване на необходимите нормативни актове и широкото им обществено обсъждане					здравно неосигурени лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства
	7.2. Обучение на лица от ромска общност за техните задължения и права като пациенти	7.2.1. Информирание на лица от ромската общност за здравноосигурителните им права и задължения и за правата им като пациенти	МЗ, РЗИ здравни медиатори, лични лекари	2011 – 2015	2012-2015 по 7000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Проведени минимум 250 беседи годишно по посочените теми
Мониторинг на здравното състояние на лицата в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства							
8.	8.1.	8.1.1. Проучване на	МЗ	в 2012;	2012 г. –	Държавният	Проведени

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
Оценяване и наблюдение на здравето състояние на лицата в неравноположие, принадлежащи към етнически малцинства	Разработване и внедряване на механизми за наблюдение и оценяване на здравето състояние на ромското население	здравния статус на ромското население – репрезентативни изследвания, фокус групи в квартали с компактно ромско население	сътрудничество с НСИ и здравни медиатори	2014	40 000 лв. 2014 г. – 40 000 лв.	бюджет	проучвания
		8.1.2. Обработване и анализ на данните, получени при профилактичните прегледи	МЗ, НЦЗИ	2011-2015	2012-2015 по 5000 лв. ежегодно	Държавният бюджет	Обработени данни и изготвен годишен анализ за резултатите от проведените профилактични прегледи с мобилните единици

ФИНАНСОВ РАЗЧЕТ

План за действие 2011-2015 г.

към Здравната стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства
2005-2015 г.

Деятности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
1.1.1. Активно съдействие от страна на медиаторите в усилията на личния лекар за обхващане на бременните до четвърти месец на бременността с регистрация, консултации с лекар-специалист по АГ и своевременно постъпване в лечебно заведение за болнична помощ за раждане	Лични лекари, здравни медиатори, НЗОК						
1.1.2. Осъществяване на акушеро-гинекологични прегледи с мобилни кабинети, в населени места с компактно ромско население. Предоставяне контрацептивни средства на желаещи лица, принадлежащи към групата на лица с ниски доходи. (Размерът на сумите по години за мобилните единици включва всички разходи, необходими за обслужването им: за медицинския персонал, за шофьор, за гориво, за поддръжка на медицинската апаратура и сервиз на автомобилите)	МЗ, РЗИ, специалисти по акушерство и гинекология, здравни медиатори	126000	200 000	200 000	200 000	200 000	Държавният бюджет

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
1.2.1. Провеждане на беседи с подрастващи и млади хора и техните родители за начините за предпазване от нежелана и ранна бременност, за опасностите, които крие ранната бременност за майката и бебето; за риска от раждане на деца с вродени аномалии и наследствени болести и начините за профилактиране	МЗ, РЗИ, здравни медиатори, лични лекари		10 000	10 000	10 000	10 000	Държавният бюджет
1.2.2. Провеждане на генетично консултиране и изследване на засегнати семейства и общности.	МЗ, лични лекари, Национална генетична лаборатория, здравни медиатори						Държавният бюджет чрез Националната програма за редки болести
1.2.3. Провеждане на дородова диагностика на бременни жени в риск	МЗ, лични лекари, Национална генетична лаборатория, здравни медиатори						Държавният бюджет чрез Националната програма за редки болести
1.2.4. Организиране на 5 консултативни кабинети в населени места и квартали с предимно ромско население по въпросите на сексуалното и репродуктивно здраве, семейното	МЗ в сътрудничество с общините и НПО		20 000	20 000	20 000	20 000	Държавният бюджет

Деятности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
планиране, начините за предпазване от сексуално предавани инфекции							
2.1.1. Активизиране дейността на медиаторите за издирване на деца без личен лекар и разясняване пред родителите им важността за регистрирането им.	Здравни медиатори, лични лекари, РЗИ						
2.2.1. Провеждане беседи и разговори с младите майки за значението на имунизациите и мотивирането им за редовното им прилагане, съгласно Националния имунизационен календар.	МЗ, РЗИ, здравни медиатори	5000	10 000	10 000	10 000	10 000	Държавният бюджет
2.2.2. Провеждане на имунизации с мобилни екипи в населени места без лични лекари. (Размерът на сумите по години за мобилните единици включва всички разходи, необходими за обслужването им: за медицинския персонал, за шофьор, за гориво, за поддръжка на медицинската апаратура и сервиз на автомобилите)	МЗ, РЗИ, лечебни заведения, здравни медиатори, мобилни екипи	60000	60 000	60 000	60 000	60 000	Държавният бюджет
2.2.3. Активно издирване от личния лекар на новородени в домашни условия деца и тяхното имунизирание с	Лични лекари, РЗИ, здравни медиатори						НЗОК

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
ваксините, съответстващи на възрастта.							
2.3.1. Провеждане на беседи и разпространение на информационни материали, организиране на обучения за жени, ангажирани с отглеждането на малки деца.	МЗ, РЗИ, здравни медиатори		8 000	8 000	8 000	8 000	Държавният бюджет
2.4.1. Провеждане на профилактични прегледи с мобилни педиатрични кабинети в квартали и махали с преобладаващо ромско население и отдалечени населени места. (Размерът на сумите по години за мобилните единици включва всички разходи, необходими за обслужването им: за медицинския персонал, за шофьор, за гориво, за поддръжка на медицинската апаратура и сервиз на автомобилите)	МЗ, РЗИ, лечебни заведения, здравни медиатори, мобилни екипи	56000	75 000	75 000	75 000	75 000	Държавният бюджет
3.1.1. Провеждане на разяснителни кампании за необходимостта от ваксиниране на населението със задължителните имунизации по Националния имунизационен календар.	МЗ, РЗИ, лични лекари, здравни медиатори		8 000	8 000	8 000	8 000	Държавният бюджет

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
3.2.1. Провеждане на ранна диагностика и скринингови изследвания с мобилни мамографи за превенция на рака на млечната жлеза. (Размерът на сумите по години за мобилните единици включва всички разходи, необходими за обслужването им: за медицинския персонал, за шофьор, за гориво, за поддръжка на медицинската апаратура и сервиз на автомобилите)	МЗ, РЗИ, мобилни екипи, лични лекари, здравни медиатори	44000	55 000	55 000	55 000	55 000	Държавният бюджет
3.2.2. Провеждане на ранна диагностика и скрининг за артериална хипертония, сърдечно-съдови заболявания, белодробни заболявания, захарен диабет и дислипидемии с мобилни флуорографи, ехографи и лаборатории. (Размерът на сумите по години за мобилните единици включва всички разходи, необходими за обслужването им: за медицинския персонал, за шофьор, за гориво, за поддръжка на медицинската апаратура и сервиз на автомобилите)	МЗ, РЗИ, мобилни екипи, лични лекари, здравни медиатори	119000	180 000	180 000	180 000	180 000	Държавният бюджет
3.2.3. Провеждане на разяснителни кампании за значението на профилактичните прегледи сред	МЗ, РЗИ, лични лекари в сътрудничество с	8000	8 000	8 000	8 000	8 000	Държавният бюджет

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
ромското население.	НПО и здравни медиатори						
4.1.1. Подкрепа за функционирането на амбулатории за първична медицинска помощ в квартали, населени предимно с ромско население, съфинансирани от общините и с мобилна техника.	НЗОК, общини, НПО						
4.1.2. Разширяване сътрудничеството на личните лекари със здравните медиатори и студентите по медицина от ромски произход	лични лекари, здравни медиатори, студенти						
4.2.1. Идентифициране на населени места, в които има нужда от здравни медиатори и избор на подходящи хора.	МЗ, общини, РЗИ, Национална мрежа на здравните медиатори		13 000	13 000	13 000	13 000	Държавният бюджет
4.2.2. Подготовка на медиаторите от медицинските колежи.	МЗ, общини, медицински колежи, Национална мрежа на здравните медиатори						

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
4.2.3 Осигуряване на трудовата реализация на медиаторите и текущото им обучение.	МФ делегирани бюджети общините МЗ за обучение чрез към текущо		10 000	10 000	10 000	10 000	Държавният бюджет - целеви средства като делегиран бюджет към общини, в които работят здравни медиатори
4.3.1. Целево подготвяне на младежи от ромски произход за кандидатстване в медицински университети и колежи.	МЗ, медицински университети и колежи, НПО		200 000	240 000	240 000	240 000	Държавният бюджет
4.3.2. Подпомагане със стипендии на роми - студенти по медицина.	МЗ		50 000	50 000	50 000	50 000	Държавният бюджет
4.3.3. Провеждане на летни стажове на роми - студенти по медицина, в практики за първична медицинска помощ в ромска общност.	МЗ, МУ						
5.1.1. Организиране и провеждане на кампании за запознаване с начините за предпазване от най-разпространените инфекциозни, онкологични, сърдечносъдови и наследствени болести	МЗ, РЗИ, здравни медиатори, лични лекари	12000	20 000	20 000	20 000	20 000	Държавният бюджет
5.1.2. Увеличаване на здравните предавания по радиото и телевизията с	МЗ, РЗИ в сътрудничество с						

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
предимно профилактична насоченост по въпросите на здравното осигуряване	обществени и частни меди						
5.1.3. Разработване и излъчване на видео и аудио клипове на здравна тематика, адресирани към ромското население.	МЗ, РЗИ в сътрудничество с обществени и частни меди		10 000	10 000	10 000	10 000	Държавният бюджет
5.1.4. Периодично провеждане на беседи от здравни специалисти и медиатори за вредата от най-разпространените рискови фактори – тютюнопушене, злоупотреба с алкохол, нездравословно хранене и за предимствата на здравословния начин на живот.	МЗ, РЗИ в сътрудничество със здравните медиатори и личните лекари		15 000	15 000	15 000	15 000	Държавният бюджет
5.1.5. Разработване и реализация на програми за превенция на трафик на хора и сексуално насилие сред лица от ромската общност.	МЗ, НПО, здравни медиатори и теренни работници		14 000	14 000	14 000	14 000	Държавният бюджет
5.1.6. Въвеждане на интерактивни сесии по здравно и сексуално образование в училищата с предимно ромско население като част от задължителната учебна програма.	МЗ МОМН		20 000	20 000	20 000	20 000	Държавният бюджет
5.1.7. Стимулиране създаването на извънкласни форми на здравно образование за ромските деца – клубове, спортни секции и др.	МФВС в сътрудничество с общините и НПО						Държавният бюджет

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
6.1.1. Включване на модул за обучение на студенти в медицинските университети и колежи за работа с етнически общности и в мултикултурна среда.	МЗ, медицински университети и колежи		3 000	3 000	3 000	3 000	Държавният бюджет
6.1.2. Провеждане на семинари за запознаване на медицинския персонал, работещ в квартали и махали с компактно ромско население, с културата, традициите и здравния статус на ромите.	МЗ, медицински университети и колежи		10 000	10 000	10 000	10 000	Държавният бюджет
7.1.1. Създаване на работни групи за разработване на необходимите нормативни актове и широкото им обществено обсъждане.	МЗ, МТСП, МФ, НЗОК						
7.2.1. Информирание на лица от ромска общност за здравноосигурителните им права и задължения и за правата им като пациенти.	МЗ, РЗИ, здравни медиатори, лични лекари		7 000	7 000	7 000	7 000	Държавният бюджет
8.1.1. Проучване на здравния статус на ромското население – репрезентативни изследвания, фокус групи в квартали с компактно ромско население.	МЗ в сътрудничество с НСИ и здравни медиатори		40 000			40 000	Държавният бюджет
8.1.2. Обработване и анализ на данните, получени при профилактичните прегледи.	МЗ, НЦОЗА		5 000	5 000	5 000	5 000	Държавният бюджет

Дейности	Изпълнител	2011	2012	2013	2014	2015	Източник
ОБЩО ЧРЕЗ БЮДЖЕТА НА МЗ		430000	1 051 000	1 051 000	1 051 000	1 091 000	Държавният бюджет

Дейности, финансирани от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария							
3.3.1. Изграждане на капацитет и работа в общността за превенция и контрол на ХИВ чрез услуги по консултиране и насочване за анонимно и безплатно изследване за ХИВ и сексуално предавани инфекции; обучение; работа на терен; здравно-социални центрове в ромска общност; мобилни медицински кабинети.	МЗ, неправителствени организации, общини, РЗИ, КАБКИС, лечебни заведения, АСП	757	238				Глобалният фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария
3.3.2. Дейности по подобряване на контрола на туберкулозата сред ромска общност чрез провеждане на скрининг за риска, придружаване и изследване за туберкулоза; подкрепа в процеса на лечение на болните от туберкулоза.	МЗ, неправителствени организации, общини, лечебни заведения, АСП	572	444	309	200		Глобалният фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария

3. Приоритет: ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура

Оперативна цел	Цели	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства в лв.	Източник	
1. Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура	1.1.Подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско население	1.1.1 Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	брой общини, извършили оценка на нуждите
		1.1.2 Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско население	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	брой общини, разработили общински програми

	1.2. Отреждане на нови територии за жилищно строителство с възможности за деконцентриране на компактните и обособени ромски квартали	1.2.1. Идентифициране на подходящи терени	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	брой терени брой общини
		1.2.2. Уреждане въпросите със собствеността на терените	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	брой терени брой общини
		1.2.3. Отреждане на терените – общинска собственост, за жилищно строителство	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	брой терени брой общини
	1.3. Създаване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско население	1.3.1. Изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско население	МРРБ	2012-2014	150 000	Държавен бюджет	Площ (в ха) на създадени кадастрални карти

		1.3.2. Изработване на специализирани карти	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджет	Площ (в ха) на създадени специализирани карти
	1.4. Актуализация /изработване на подробни устройствени планове на съществуващи и новоотредени терени	1.4.1. Актуализация на подробни устройствени планове на съществуващи терени	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	Площ (в ха) на актуализирани подробни устройствени планове
		1.4.2. Изработване на подробни устройствени планове на новоотредени терени	Общини	2012-2014	-----	Общински бюджети	Площ (в ха) на изработени нови подробни устройствени планове
	1.5. Проектиране и изграждане на техническа инфраструктура	1.5.1. Проектиране на техническа инфраструктура -водоснабдяване -канализация -улична мрежа -благоустрояване	Общини МРРБ	2012-2014	----- 50 000	Общински бюджети Държавен бюджет	брой проекти
		1.5.2. Изграждане	Общини	2012-	-----	Общински	брой обекти

		на обекти от техническата инфраструктура	МРРБ	2014	350 000	бюджети Държавен бюджет	технически параметри брой ползватели
	1.6. Изграждане и рехабилитация на социални жилища	1.6.1. Изградени нови социални жилища	Общини МРРБ	2012-2014	----- 10 000 000	Общински бюджети чрез ОП ”РР”	брой изградени нови социални жилища брой ползватели
		1.6.2. Рехабилитирани съществуващи социални жилища	Общини МРРБ	2012-2014	----- 5 000 000	Общински бюджети чрез ОП ”РР”	брой рехабилитирани социални жилища брой ползватели
	1.7. Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими ромски семейства от домовете, които обитават	1.7.1. Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими ромски семейства от домовете, които обитават	Общини	2012-2014	-----	общински бюджети	брой настанени домакинства и брой обитатели

	1.8. Усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на жилищните условия	1.8.1. Проучване на възможността за усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на достъпа до жилища	неправителствен сектор	2012-2014	-----	донорски програми	брой изследвания
	1.9. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.	1.9.1. Реконструкция на обекти на образователната инфраструктура	Общини МРРБ	2012-2014	----- 5 000 000	Общински бюджети чрез ОП ”РР”	брой реконструирани обекти брой ползватели
		1.9.2. Реконструкция на обекти на културната инфраструктура	Общини	2012-2014	-----	общински бюджети	брой реконструирани обекти брой ползватели
		1.9.3. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура	Общини	2012-2014	-----	общински бюджети	брой реконструирани обекти брой ползватели

4. Приоритет ЗАЕТОСТ

*Приложен е План за действие на Агенцията по заетостта по Десетилетието, за периода 2011-2015 г. с разчетено финансиране за 2011 г.

Оперативна цел: Подобряване на достъпа на ромите да пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
1. Осигуряване на достъп на ромите до пазара на труда и до различни инструменти и инициативи за самостоятелна заетост. Квалификация и преквалификация на безработни роми, както и на заети роми, в съответствие с професии, търсени на пазара на труда.	1. 1.Повишаване на пригодността за заетост и квалификацията на безработни роми	1.1.1. Организиране на обучителни курсове за безработни лица: а) мотивация за активно търсене на работа; б) професионална ориентация; в) професионална квалификация, в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по	МТСП, АЗ, МОМН в сътрудничество с общините	2011-2015		Републикански бюджет, ОПРЧР и други донорски програми и проекти	Брой лица завършили обучителни курсове: а) мотивирани с подобрени умения за търсене на работа – 12 500; б) професионална ориентация и адаптация на пазара на труда – 12 000; в) професионална квалификация - 2000.

		заетостта (НПДЗ) и други планове					г) процент от преминалите обучения безработни роми да се реализират на пазара на труда
	1.2. Осигуряване на заетост на ромите, търсещи работа	1.2.1. Насърчаване на заетостта чрез програми и мерки по реда на ЗНЗ в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове	МТСП, АЗ, областни администрации в сътрудничество с общините и работодателите	2011-2015		Републикански бюджет, ОПРЧР и други донорски програми и проекти	Брой лица с осигурена заетост: 50 000
2. Насърчаване на заетостта чрез провеждане на обучение на безработни лица за ключови компетентности	2.1.Повишаване възможностите за заетост сред младежи, лица над 50г, неактивни лица,безработни с ниско образование вкл. от ромски произход и	2.1.1. Обучения по ключови компетентности, “Инициативност и предприемачество” или „Обществени и граждански компетентности” към съответното	ДП „БГПЦПО” АЗ	2011-2015		2 860 574 лв. НПДЗ през 2012 г.	Брой лица завършили курсове по ключови компетентности - 1 887 безработни лица от рисковите групи.

	нискообразовани.	професионално обучение.					
3.Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес	3.1.Повишаване на предприемаческата култура на ромите.	3.1.1. Организиране на мотивационни курсове. (в рамките на годишните програми за обучение по НПДЗ и други планове)	МТСП, АЗ, МИЕТ в сътрудничество с общините	2011-2015		Републикански бюджет, ОПРЧР и донорски програми и проекти	Брой лица завършили обучение за предприемачество : 1000 Процент от тях стартирали собствен бизнес
	3.2. Подкрепа за започване на собствен бизнес.	3.2.1. Обучение по стартиране и управление на собствен бизнес.	МТСП, АЗ, МИЕТ	2011-2015		Републикански бюджет, ОПРЧР и ОП „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”и други донорски програми и проекти	Брой лица завършили обучение по стартиране и управление на собствен бизнес: 500 Процент от тях с подобрени умения за управление на собствен бизнес (вкл. и разширяване на бизнеса).
4.Конкретни механизми за осигуряване на устойчива заетост на ромите в активна	4.1.Подобряването на услугите, предлагани от институциите, за	4.1.1.Провеждане на курсове за обучение на служителите в бюрата по труда за	МС,МТСП, АЗ	2011-2015		Републикански бюджет, ОПРЧР	Брой на служителите - 1200 от дирекция "Бюро по труда" (ДБТ), преминали обучителен курс за

трудова възраст заедно с представители на работодателите, синдикатите, общините и организациите на ромската общност	хората търсеци работа и работодателите да ги наемат.	придобиване на специфични умения за работа с представители на ромското население и други етнически малцинства.					работа в мултиетническа среда. Подобрени услугите в сферата на заетостта
		4.1.2. Назначаване на представители на ромската общност в структурите на МТСП и АЗ в области, с преобладаващо ромско население.	МТСП, АЗ	2011-2015		Републикански бюджет, ОПРЧР	Брой назначени представители на ромската общност в структурите на МТСП и АЗ: 150
5. Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите.	5.1. Подкрепа за провеждане на инициативи и кампании с ромски организации на местно и национално ниво	5.1.1. Среци, семинари, дискусии, кръгли маси, кампании.	МТСП, АЗ	2011-2015		Републикански бюджет, донорски програми и проекти	Брой проведени среци, кампании, кръгли маси, дискусии и семинари: 600

План за действие на Агенцията по заетостта по Десетилетието, за периода 2011-2015 г. и за 2011 г..

План на Агенцията по заетостта за 2011-2015г.

Инициативи	2011-2015	2011
1. Повишаване на конкурентността на ромите на пазара на труда	76 500	15 300
<i>1.1 Повишаване на пригодността за заетост и квалификация на безработни роми</i>	<i>26 500</i>	<i>5 300</i>
Организиране на обучителни курсове на безработни лица, в рамките на годишните програми за обучение по НПДЗ и др. планове:		
- мотивация за активно търсене на работа	12 500	2 500
- професионална ориентация	12 000	2 400
- професионална квалификация	2 000	400
<i>1.2 Осигуряване на заетост на ромите, търсещи работа лица</i>	<i>50 000</i>	<i>10 000</i>
Насърчаване на заетостта чрез програми и мерки по реда на ЗНЗ в рамките на годишните програми за заетост и обучение по НПДЗ и др. планове		
2. Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес	1 500	300
<i>2.1 Повишаване на предприемаческата култура на ромите</i>	<i>1000</i>	<i>200</i>
Организиране на мотивационни курсове в рамките на		

годишните програми за обучение по НПДЗ и др. планове		
<i>2.2 Подкрепа за започване на собствен бизнес</i>	500	100
Обучение по стартиране и управление на собствен бизнес		
3. Изграждане на капацитет за насърчаване на трудовата заетост на ромите	1 350	
<i>3.1 Подобряване на услугите, предлагани от институциите на безработни роми и работодателите</i>	1 350	
Провеждане на курсове за обучение на служителите в ДБТ за придобиване на специфични умения за работа с представители на ромското население и др. етнически общности.	1 200	
Назначаване на представители на ромската общност в структурите на АЗ, в области с преобладаващо ромско население	150	
4. Насърчаване на социалния и граждански диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите	600	120
<i>4.1 Подкрепа за провеждане на инициативи и кампании с ромски организации на местно и национално ниво</i>	600	120
Срещи, кръгли маси, семинари, дискусии, кампании и др.		

Забележка:

Планираните дейности ще се изпълняват със средства от бюджета за активна политика на пазара на труда и по схеми на Оперативните програми. Натуралните показатели са част от съответните дейности в общия план на АЗ.

Държавна агенция за закрила на детето

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
1. Намаляване на изоставянето на деца от ромската общност и предотвратяване на институциализацията	1.1. Ранно идентифициране и ранна превенция на рискове от изоставяне и negliжиране на деца в риск от ромската общност	1.1.1. Разкриване на центрове за майчино и детско здраве при закриването на домовете за медико-социални грижи за деца – 8 пилотни области	МЗ, АСП, ДАЗД	2011 – 2014		ОПРЧР Процедура „Шанс за щастливо бъдеще”, проект "ПОСОКА: семейство" (бюджет 1 972 503.62 лв) , ОПРР	
		1.1.2. Лицензиране, мониторинг и контрол по приемна грижа	ДАЗД, Инспекторат на АСП	2011 – 2020		Бюджетни средства	Брой издадени лицензи на доставчици на социалната услуга „Приемна грижа”; брой извършени проверки; брой издадени задължителни предписания; брой

							методически указания.
1.2. Подобряване на социалните ресурси на уязвими семейства	1.1.3. Лицензиране на доставчици с цел разкриване на социални услуги (ЦОП, ЦСРИ и др. в близост до високо рискови ромски общности.	АСП, ДАЗД	2011 – 2020			Държавен бюджет Бюджетни средства	Брой лицензирани доставчици на социални услуги
	1.2.1. Програми и целеви дейности на общините	Общини, АСП, ДАЗД, РДСП, ДСП/ОЗД	2012 – 2015			Общински бюджет	

5. Приоритет ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на езика на омразата.

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Времеви период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
1. Подобряване	1.1. Повишаване на	1.1.1. „Обучение на полицейските служители по	МВР	2011-2015		Републикански бюджет	Брой проведени обучения

на ефективността на работата на полицейски служители в мултиетническа среда при спазване на стандартите по правата на човека	квалификацията за ефективна дейност на полицейски служители в мултиетническа среда	правата на човека и проблемите на малцинствата в рамките на служебната учебна година по месторабота”.					Брой на обучени служители в умения за работа в мултиетническа среда
		1.1.2. Ежегодно провеждане на 10 едноседмични теоретико-практически курса на обучение на национално и местно ниво на тема: “Работа на полицията с етническите малцинства” с участието на по 7 служители от охранителна полиция във всеки от тях – общо 70 служители	МВР	2011-2015 г.	по 18 230 лв. за всяка една година.	Републикански бюджет	
2. Утвърждаване на толерантни	2.1. Реализиране на програми и	2.1.1 Организиране на проект “Искам да бъда” за провокиране чувство на	МФВС в сътрудничество с	2011-2015	10 000 лева годиш	Републикански бюджет и по проект	Брой на привлечените деца и младежи

междуетнически отношения чрез спорт	проекти насочени към утвърждаване на толерантни междуетнически отношения между младежите – роми и не-роми	симпатия към младите роми. Ангажиране на изтъкнати спортисти в медийна кампания	Институт „Отворено общество”, посолства на страни-членки на ЕС, общини		НО		за участие в проекта за толерантност и междуетнически отношения Брой проведени мероприятия в рамките на кампанията
3. Подобряване представителството на хора от ромската общност в публичната администрация на всички нива	3.1. Увеличаване броя на заетите роми в публичната администрация на централно и местно ниво и подобряване квалификацията на вече назначените	3.1.1. Провеждане на обучения на общински и областни експерти по етническите и интеграционните въпроси	МС, НССЕИВ	2007-2015		Републикански бюджет	Проведени обучения за подготвяне на роми за работа в публичната администрация
		3.1.2. Изграждане и поддържане на база от данни за млади роми, които желаят да работят в ПА	НССЕИВ, АЗ	2007-2015		Републикански бюджет	Брой назначени роми в ПА
		3.1.3. Осигуряване на	МТСП,	2007-		Републикан-	Брой роми-

		стажуване за роми – висшисти в ПА	НССЕИВ, АЗ	2015		ски бюджет	висшисти, които са стажували в ПА
4. Повишаване на ефективността на системата за социалното подпомагане чрез повишаване квалификация та на социалните работници за работа в мултиетническа среда	4.1. Повишаване на знанията и добиване на практически умения за работа в мулти- етническа среда на социалните работници	4.1.1.Обучение на социални работници от дирекциите «Социално подпомагане» за работа в мултиетническа среда.	МТСП, АСП	2011- 2015	10 000	Републикан- ски бюджет	Брой проведени обучения; Брой обучени социални работници

По приоритет 5. Върховенство на закона и недискриминация, КЗД се ангажира с изпълнението на:

1. Утвърждаване на практиката за провеждане на периодични независими проучвания в образованието, трудова заетост, здравеопазване и достъп до услугите.
2. Провеждане на държавна политика за стажуване на млади роми в държавната администрация.
3. Активизиране на превантивната дейност за толерантност чрез системни обучения, съвместно с представители на регионалните центрове по образование и директорите на училища.
4. Организиране на открити приемни на Комисията за защита от дискриминация в общини с компактно ромско население.
5. Провеждане на национална кампания с медиите посветена на враждебната реч и словото на омразата

НССЕИВ си сътрудничи с КЗД и допълнително ще бъде подписано споразумение.

6. Приоритет КУЛТУРА и МЕДИИ

Оперативна цел: Насърчаването на културното многообразие и популяризирането на ромската култура, традиции, обичаи и творчество.

Цели	Задачи	Дейности	Отговорна институция	Време и период	Финансиране		Индикатори
					Средства	Източник	
1. Постигане на устойчивост в резултатите на културната	1.1. Разработване на Национална стратегия за	1.1.1. Разработване на сектор „Регионална дейност” с	МК	2011 – 2012			Утвърждаване на стратегията

интеграция	развитие на културата	компонент „културна интеграция” като част от Националната стратегия за развитие на културата					
		1.1.2. Разработване и реализиране на програми за културна и социална интеграция на областно и общинско ниво като част от областните и общински програми за развитие	Областни администрации Общини	2011-2015		Общински бюджет Международни програми ЕФРР ЕСФ	Брой реализирани дейности /проекти по програмите Среден размер на бюджет на реализираните проекти
2. Съхраняване, развитие и популяризиране на специфичната етнокултура на ромите като част	2.1. Създаване на условия за неформално и самостоятелно учене чрез библиотеките	2.1.1. Програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация за всеки”, която	МК, общини, фондация „Бил и Мелинда Гейтс”	2011-2013 г.		Републикански бюджет, общински бюджети и донор	Брой обхванати библиотеки по програмата

от българската национална култура и създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот на различни нива		обхваща регионални те библиотеки и читалищни библиотеки, включително и в градове със смесено население и села с почти изцяло ромско население					
	2.2.Повишаване на възможностите за съхраняване на ромските традиции и култура, неформално образование и достъп до култура чрез читалищата	2.2.1. Институционално укрепване на читалищата като модерни центрове за развитие на местната общност, включително и ромската	МК общини	2011-2015		Републикански бюджет ЕФРР	Брой подкрепени читалища по програми на Министерството на културата; Брой подкрепени читалища по общинските програми за развитие на читалищното дело; Проекти по
	2.3. Проучване, съхраняване и	2.3.1. Поддържане на националната	МК, Институт по етнология и	2011-2015		Републикански	Създаване и поддържане на

	популяризиране на ромската култура и фолклор	система „Живи човешки съкровища – България” за защита на нематериалното културно наследство и неговите носители, която включва и традиционната култура на етническите общности в страната, в т. ч. и на ромската общност	фолклористика с Етнографски музей при БАН			бюджет ЕФРР ЕСФ	регистър на нематериалното културно наследство, който включва и елементи на ромската традиционна култура
		2.3.2. Популяризиране на ромската култура чрез общия културен календар на Министерството на културата	МК общини	2011-2015			Брой вписани културни събития, свързани с ромската култура, постъпили в Министерството на културата чрез културния календар на общините

		2.3.3. Съдействие за организиране на културни прояви и форуми, посветени на ромската култура по програми на Министерството на културата на конкурсен принцип и по международни програми за култура	МК	2011-2015		Републикански бюджет ЕФРР Международни дни програми за култура	Брой подкрепени проекти на културни институти и НПО, участвали в програми на МК и по други национални и европейски програми
	2.4.Подпомагане на млади ромски таланти.	2.4.1. Подпомагане на млади ромски таланти	МК	2012-2015.		Републикански и бюджет и международни програми за култура; „Програма за мерки за закрила на деца с изяви дарби” и по други международни програми	Брой деца, получили стипендия по програмата на МК и подпомогнати по други програми

Глава четвърта: Промени в правната рамка

За да се гарантира изпълнението на политиката за интеграция на ромите е необходимо да се направи преглед и анализ на съществуващата правна и методическа рамка и да се формулират предложения за промени, където това е необходимо – (за периода 2014-2020). Виж Таблица 2.

Таблица 2: Предложения за промени в правната рамка на всеки един от секторите

ПРИОРИТЕТ	Някои от задължителните неща, които следва да се включат в промените
ОБРАЗОВАНИЕ	
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ	
ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ	
ЗАЕТОСТ	
ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ	
КУЛТУРА И МЕДИИ	

Междуведомствена работна група ще прави предложения за промени в правната рамка на всеки един от секторите.

Междуведомствената работна група ще бъде създадена като се определи: статут; мандат; правилник на работа.

План – график за промяна в правната и методическата рамка

ПРИОРИТЕТНИ СЕКТОРИ	Дейности	Отговорна институция	срок за изпълнение
ОБРАЗОВАНИЕ			
ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ			

ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ			
ЗАЕТОСТ			
ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ			
КУЛТУРА И МЕДИИ			

Глава пета: Включване на Оперативните програми и Фази на прилагане на проектите по години до 2020г.

2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	БЮДЖЕТ
Оперативна програма(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	(ОП) Бюджет на линия; Наименование на проекта	

До края на 2012 г. предстои създаването със заповед на министър-председателя на Междуведомствената работна група за ресурсно подпомагане на интеграцията на ромите със средства от Структурните фондове на ЕС. Основните цели на дейността на работната група са: изготвяне съобразно Стратегията на планове за действие до края на настоящия програмен период; на база цели и приоритети на ниво основни политики, здравеопазване, образование, социална политика и жилищна политика, да се планират индикативните ресурси за следващия програмен период 2014 - 2020 г.; да се извършва координация на мерките финансирани от две или повече програми/фондове.

Глава шеста : Общ комуникационен план (2012-2020)

Основна цел :

Основната цел на настоящия Комуникационен план (КП) е промяна на негативните нагласи в българското общество към ромската общност, чрез осигуряване на по-добра публичност и прозрачност на дейностите по осъществяване на интеграционните политики към ромите и други уязвими етнически групи, живеещи в сходна на ромите ситуация и популяризиране на добри практики и примери в областта на интеграцията на ромите.

I. Специфични цели:

- ✓ Разясняване на цялостния ефект от интеграцията чрез представянето на ромите като потенциал, а не като заплаха за българското общество;
- ✓ Политики, насочени към промяна, основани на равноправен диалог и партньорство с медиите за осъществяване на позитивна промяна;
- ✓ Популяризиране на добри практики и примери от реализирани проекти в областта на интеграцията на ромите;
- ✓ Информирание на широката общественост с цел избягване на появата на невярна информация за мерките на правителството в областта на интеграцията на уязвимите етнически общности;
- ✓ Стимулиране на активния диалог и съпричастността сред българите към процеса на интеграция на ромите и на другите български граждани в сходна на тях ситуация;
- ✓ Насърчаване неизползването на езика на омразата;
- ✓ Преодоляване на съществуващи практики, като например ранните бракове, домашното насилие, трафика на хора и т.н.;
- ✓ Създаване на допълнителни комуникационни канали;

- ✓ Създаване на комуникационни продукти, които да представят позитивни модели и успешни практики, което да допринесе за промяна на негативната нагласа към програми и проекти насочени към ромската общност;
- ✓ Създаване на система за информираност в ромската общност за гарантиране на участието на целевите групи в инициативите;

Задачи:

- ✓ Информирание и запознаване на областно и общинско нива с мерките и приоритетите на Стратегията и НПД за въвеждането им в местните планове за развитие;
- ✓ Информирание на потенциалните кандидати за възможности за финансиране от ОП и други донори и насърчаване да се възползват от предоставеното подпомагане;
- ✓ Включване на известни личности – спортисти, от областта на шоубизнеса, журналисти, политици и др., в кампании, целящи промяна на нагласите;
- ✓ Провеждане на регулярни срещи-обучения с журналисти от националните и регионални медии за разясняване на политиките и промяна на техните нагласи към ромската общност;
- ✓ Повишаване на информираността сред ромските групи за възможностите, предоставяни от държавата по различните политики;
- ✓ Изграждане на устойчив механизъм за координация на информационни и комуникационни дейности между централна и местна власт, граждански структури, медии и др.

Обхват и продължителност

Дейностите по Комуникационния план обхващат населените места на територията на Република България. Периодът на изпълнение е срокът на действие на Стратегията според заложеното в НПД до 2020г.

II. Целеви групи

За най-пълно и ефективно постигане на целите на Комуникационния план са идентифицирани следните целеви групи:

- Широката общественост;
- Институции на централната изпълнителна власт, териториални звена на централната изпълнителна власт, общински власти; Европейски и международни институции;
- Медиите – информационни агенции, национални, регионални и местни, радио, телевизия, Интернет медии;
- Уязвими групи от ромски произход и други, живеещи в сходни условия;

- Граждански организации – ромски и не-ромски организации, читалища и др. Изявени представители на различните обществени институции на учители, лекари и др.;
- Международни и донорски организации;
- Бизнеса.

III. Принципи при прилагане на Комуникационния план

Настоящите принципи следват принципите, заложи в Стратегията

- **Прозрачност** – всички дейности по настоящия Комуникационен план ще бъдат широко популяризирани с оглед осигуряване на пълна прозрачност за широката общественост, за идентифицираните целеви групи и всички заинтересовани страни.
- **Партньорство** – Комуникационният план ще бъде изпълняван в тясно сътрудничество с основните заинтересовани страни и партньори и на първо място медиите.
Принципът на създаване на ефективно партньорство изисква прилагане на механизмите на консултации и участие, които да осигурят ефективно включване на структурите на гражданското общество, местна власт и други заинтересовани страни. Настоящият Комуникационен план залага на духа на партньорство и сътрудничество между частните и обществените структури, между общинската администрация, представителите на бизнеса и населението, между публичния сектор, частния бизнес и неправителствените организации.
- **Комуникация, съобразена със специфичните нужди** – разпространението на информация ще бъде на достъпен и ясен за потенциалните участници език и ще бъде съобразено с нуждите на целевите групи.
- **Съответствие с целите и приоритетите на плана.**
- **Ефективност.**

IV. Основни послания

Основните послания в комуникационния план на дейностите, свързани с изпълнението на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020):

- Ромите, родени и живеещи в България са български граждани, чиито възможности следва да бъдат използвани и развивани в полза на страната, те са потенциал, а не тежест;
- Трябва да се формира мнение, че на ромите трябва да се гледа като ресурс, а не като проблем;

- Необходимо е да се популяризира позитивния образ на ромите в публичното пространство;
- Държавата не подпомага едни български граждани за сметка на други – водещ мотив за наличието на специални политики не е етническият, а факта, че тази общност се намира в неравностойно положение, обусловено от по-висока степен на необразованост, водеща до невъзможност за активно участие в икономическия и социален живот в страната и невъзможност за пълноценна личностна реализация;
- Държавата осигурява прозрачност и координация на всички програми и проекти в областта на ромското включване и с това намалява обществените подозрения за злоупотреби, корупция и пилеене на пари и обществена енергия за дублиращи проекти, казионни НПО и др.;
- България е активен участник в решаването на проблемите на ромското включване като страна-членка на ЕС, а и в рамките на международната инициатива Десетилетие на ромското включване, с цел утвърждаването на международния авторитет и престиж на страната.

V. Изпълнението на Комуникационния план ще се координира от Секретариата на НССЕИВ и ще се изпълнява в следните основни форми на комуникация, които да доведат до промяна на негативните нагласи в обществото:

1. Дейности, свързани с информация по отношение на ромското включване:

- ✓ разпространяване на информация за напредъка по изпълнението на Стратегията и НПД;
- ✓ популяризиране на дейностите на държавните институции в областта на интеграционната политика чрез техните сайтове в интернет и други подходящи канали;
- ✓ провеждане конференции, семинари, информационни срещи и обучения за обществеността и заинтересованите лица;
- ✓ обучения на медиатори;
- ✓ публикации на успешни практики и личности.

2. Дейности, свързани с подобряване на комуникацията и сътрудничеството между държавата, местната власт и НПО в областта на ромското включване

- ✓ информация, свързана с възможности за кандидатстване и финансиране, включително и по Оперативните програми, насочени към потенциалните кандидати ;
- ✓ провеждане на конференции, семинари, информационни срещи;

- ✓ обучения за служителите, работещи в областта на етническите и интеграционните въпроси в държавната, местна власт, в сътрудничество с НПО;
- ✓ обсъждания по реализирането на мерките;
- ✓ предприемане мерки за информация и публичност,

3. Дейности, свързани с информация на тема етноси, насърчаване на толерантност и утвърждаване на културното многообразие:

- ✓ подготвяне, публикуване и разпространение на информационни материали за културата и обичаите на различните етноси;
- ✓ популяризиране на ромската култура, традиции, обичаи и творчество в медиите, вкл. ромски и сред широката общественост чрез форуми, спектакли, отбелязване на празници, фестивали, издателска дейност, и др: периодичен анализ на постигнатото и устойчивостта на проведените културни събития;
- ✓ реализиране на публични и медийни кампании за популяризиране на ромската култура и приноса на изявени ромски творци към националната култура;
- ✓ провеждане пресконференции и други събития с медиите.

Сайтът на НССЕИВ е официалният източник където се публикува концентрирано информация за събития, инициативи и други дейности, свързани със Стратегията и Плана за действие.

Всяка институция чрез своя пресцентър или друга форма на контакт с медиите да оповестява за предприети дейности или за други въпроси, свързани със Стратегията и Плана за действие.

Да се подкрепя партньорство с медиите, или отделни журналисти, които преимуществено отразяват въпросите на интеграцията на уязвимите етнически групи– напр. чрез сключване на споразумение за реализиране на целите на Стратегията или други форми на сътрудничество.

VI. Очаквани резултати от прилагането на Комуникационния план:

Повишена осведоменост на целевите групи.

Включване на целевите групи при изпълнение на дейностите по НПД.

Повишена осведоменост на целевите групи за ролята на ЕС и по-специално за популяризиране на добри практики и примери от реализирани проекти в областта на интеграцията на ромите.

Активизирани местни общности, които са информирани за мерките и дейностите по НПД.

VII. Индикативен бюджет.

За всеки от периодите на Плана за действие ще се разработи подробен комуникационен план, (2012-2014) и (2014-2020). Финансирането за всеки от тях ще се осъществи по донорски международни и/или Оперативни програми.

Глава седма: Очаквани резултати

В представения План за действие се разглежда статуса на мерките, заложи в него по приоритетни области към датата на тяхното приемане .

Планът за действие към Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), съдържа 122 дейности по приоритетите:

Образование – 40 дейности;

Здравеопазване – 39 дейности;

Жилищни условия – 18 дейности;

Заетост – 10 дейности;

Върховенство на закона и равни възможности – 7 дейности;

Култура – 8 дейности;

Тяхното изпълнение ще способства за постигането на целите, заложи в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

През 2015г. ще бъде направен Анализ на статуса на мерките и дейностите, заложи в първия период от изпълнението на Плана за действие 2012-2014 г. Анализът ще покаже колко от мерките са изпълнени, кои от тях са в процес на изпълнение и кои не са изпълнени. Анализът ще даде информация, дали като цяло изпълнението на заложените в Плана за действие мерки и дейности са изпълнени съгласно поставените срокове. От изключителна важност е отговорните институции и ведомства да предоставят актуална информация в изискваните срокове. Следва да се има предвид, че реалният ангажимент на отговорните министерства и ведомства за навременното изпълнение на мерките, заложи в Плана за действие, е изключително важен за постигането на заложените цели в Стратегията.

За вторият период 2014-2020 на Плана за действие към Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020) конкретните мерки и дейности, размер и източник на финансиране предстои да бъдат разписани.

Планът за действие към Стратегията съдържа 122 дейности. Тяхното изпълнение ще способства за развитието на приоритетните области в

интеграционната политика, както и постигането на първа, четвърта и пета национални цели. Очакваните резултати по приоритети:

- В приоритет Образование - изпълнението на дейностите ще допринесе за обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда
- В приоритет Здравеопазване – изпълнението на дейностите ще осигури по- пълно равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми.
- В приоритет Жилищни условия – изпълнението на дейностите ще допринесе за подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура на квартали с компактно ромско население.
- В приоритет Заетост – при изпълнението на дейностите, въпреки техния относително нисък дял, следва да се има в предвид, че мерките са с широк обхват и стратегическо значение, което при тяхното успешно изпълнение ще позволи преодоляване на сериозните проблеми в сектора, повишаване на човешкия капитал и потенциалният растеж в бъдеще като подобри достъпа на ромите да пазара на труда и повиши дела на заетите сред тях.
- В приоритет Върховенството на закона и недискриминация – изпълнението на дейностите ще способства за гарантиране правата на гражданите, акцентирайки върху жените и децата, защитата на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на езика на омразата. Ще повиши правната култура по отношение на българските лични документи
- В приоритет Култура и медии - изпълнението на дейностите ще спомогне за създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот и развитието на ромската култура и творчество. Ще създаде условия за равнопоставено представяне на ромите и ще противодейства на проявите на език на омразата в медиите.

ОБЛАСТНА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В ОБЛАСТ РУСЕ (2013 - 2020)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящата Областна стратегия за интегриране на ромите в област Русе (2013-2020), наричана Стратегията, е документ, задаващ насоките за изпълнение на политиката за социална интеграция на ромите на областно ниво и се приема в изпълнение на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020), приета с Решение на Народното събрание на 01.03.2012 г.

Настоящият документ използва името роми като обобщаващо както за българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, така и за гражданите в сходна ситуация, които околното население определя като такива, независимо от начина на тяхното самоопределяне.

Стратегията прилага целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването, и не изключва предоставянето на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Настоящият документ се приема за период до 2020 г. включително. Оперативното изпълнение на Областната стратегия за интегриране на ромите в област Русе (2013-2020) се осъществява чрез Общинските планове за действие (ОПД) на всички общини на територията на област Русе, изпълнявани в два периода. Първият период 2013-2014 г. завършва с изпълнението на Националния план за действие по международната инициатива „Десетилетие на ромското включване 2005-2015 г.”.

Вторият период 2014-2020 г. обхваща следващия програмен период на Европейския съюз по Оперативните програми за България с оглед финансова подкрепа чрез използването на инструментите на ЕС. С цел осигуряването на ефективност и устойчивост на мерките се предвижда междинен преглед/ актуализация на ОПД през 2017 г.

След 2020 година, Стратегията ще може да бъде продължена, допълнена или изменена, в зависимост от постигнатите резултати и евентуалните промени, които биха могли да настъпят в Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020).

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ

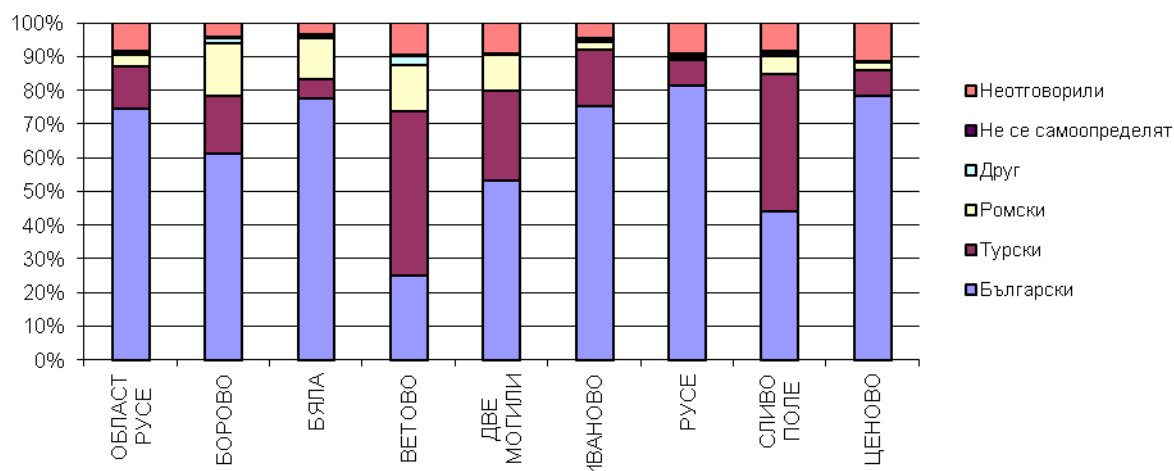

По данни на Националния статистически институт от Преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г към 1.02.2011 година населението на област Русе наброява 235 252 души. Общият брой на лицата в област Русе, самоопределили се към ромската етническа група, възлиза на 8 615 и формира 4.0% от всички лица, декларирали етническия си произход.

В общините Борово, Бяла, Ветово, Две могили и Сливо поле делът на представителите на ромския етнос надвишава 11% и се движи между 11.1% (община Сливо поле) и 17.1% (община Борово). В община Борово разликата между самоопределилите се като турци и съответно роми е само 5 в полза на турския етнос (1 005 турци и 1 000 роми). В рамките на населените места с най-висок дял ромско население са селата Горно Абланово (45.0%) и Малко Враново (49.0%). В границите 30-35% се запазва дела на този етнос в селата Обретеник, Дряновец, Полско Косово, Баниска и Кошарна, както и в град Ветово. В 29 населени места в областта липсват лица, самоопределили се като роми.

Продължава тенденцията част от хората, които околното население назовава като „роми” или „цигани” да се самоопределят като българи, турци, румънци и др., което произтича от правото на преброяваното лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава.

НАСЕЛЕНИЕ ПО ЕТНИЧЕСКИ ГРУПИ В ОБЛАСТ РУСЕ КЪМ 01.02.2011 ГОДИНА

Източник: ТСБ Русе

В сравнение с предходното преброяване броят на ромите намалява с 11.2%, но независимо от това те се запазват като третата по численост етническа група на територията на областта. За същия времеви интервал броят на лицата, самоопределили се като етнически българи, се редуцира със 17.3%, а тези, декларирали принадлежност към турския етнос, намаляват с 22.7%. Динамиката е свързана, както с протичащите

естествени демографски процеси, така и под влияние на миграционните процеси и административно-териториални промени в състава на областта в периода между двете преброявания.

Възрастовата структура на ромите очертава ясно изразена тенденция – с нарастване на възрастта намалява относителната тежест на възрастовите групи: децата на възраст от 0 до 9 години представляват 16.9% от всички самоопределили се като роми; дялът на лицата на възраст 10 - 19 навършени години и съответно 20 - 29 навършени години е 17.1% и респективно 17.6%; групата на 30-39 годишните е 14.8%; мъжете и жените на възраст 40 – 49 години са 12.7%; 50 – 59 г. са 10.9%, а тези на 60 и повече навършени години формират едва 10.0%. В сравнение с преброяването към 1.03.2001 г. общият брой на децата до 9 навършени години намалява с 396, а относителният им дял бележи спад с 2.5 процентни пункта, докато лицата във високите възрастови групи (на 60 и повече навършени години) се увеличават с 252, а дялът им нараства с 3.8 процентни пункта.

При населението от другите две основни етнически групи, представени на територията на област Русе, тенденцията е обратна: с нарастването на възрастта нараства относителният дял на населението по възрастови групи в общия му брой като е по – силно изразено при българския етнос.

Данните от последното преброяване на населението показват, че представителите на ромския етнос са с най-ниска средна възраст – 33.3 години. При жените, декларирали принадлежност към тази етническа група, средната възраст е точно 34 години и е с 1.4 години по-висока от тази при мъжете – роми. Липсват съществени различия в равнището на показателя при двата пола по местоживеене. Средната възраст на лицата, самоопределили се като българи, е 46.6 години, като при мъжкото население се фиксира на 44.7 г., а при женското е с 3.7 години по висока. При самоопределилите се към турския етнос средната възраст е малко по-ниска от тази при българите – 40.7 години, като при мъжете е 39.7 г., а при жените – 41.6 години.

Към критичния момент на преброяването през 2011 г. в градовете на област Русе обичайно живеят осем от всеки десет представители на българската етническа група, 58.7% от самоопределилите се към турския етнос и 50.8% от ромите. Сравнението с предходното преброяване показва, че през 2001 г. 75.1 на сто от българите са представлявали градско население; при етническите турци дялът на живеещите в градовете на областта формира 45.1 на сто от общия брой на самоопределилите се към този етнос, а при ромите е било напълно балансирано разпределението по признака „град/село”.

ТЕРИТОРИАЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ОСНОВНИТЕ ЕТНИЧЕСКИ ОБЩНОСТИ В ОБЛАСТ РУСЕ³

	Българи				Турци				Роми			
	2001		2011		2001		2011		2001		2011	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
Общо	213408	100.0	176413	100.0	37050	100.0	28658	100.0	9703	100.0	8615	100.0
Град	160260	75.1	141071	80.0	16712	45.1	16823	58.7	4856	50.0	4375	50.8
Село	27693	24.9	35342	20.0	20338	54.9	11835	41.3	4847	50.0	4240	48.2

Източник: ТСБ Русе

Анализ на състоянието на ромската общност по сектори:

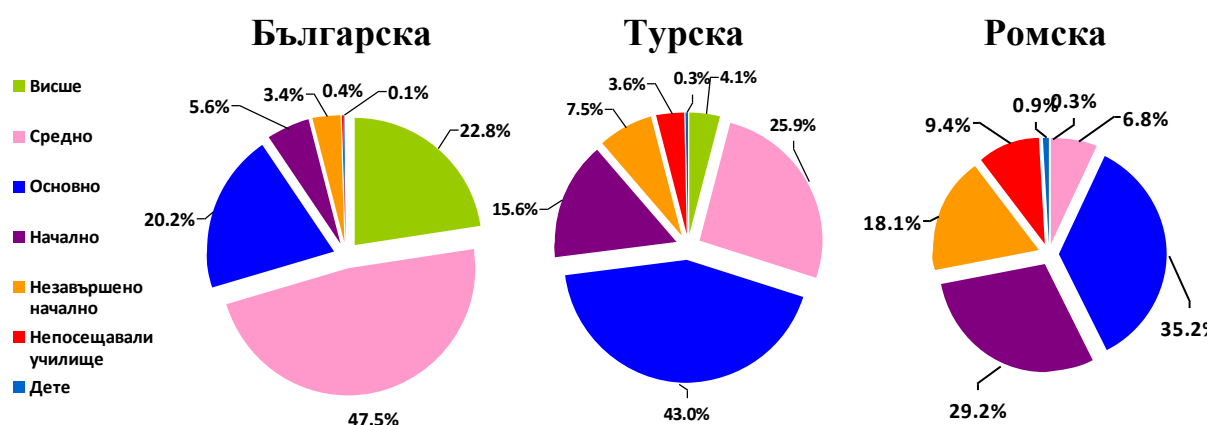
Състоянието на ромската общност в област Русе не се отличава от това в национален мащаб.

Образование

Образователното равнище на населението е важен фактор за социално-икономическото развитие на областта.

От общо 221 721 преброени лица в област Русе на възраст 7 и повече навършени години 92.5% са декларирали принадлежност към определена етническа общност. Лицата от ромски етнос са 7 594. От тях със завършено висше образование са 19; 480 роми са със средно образование; 3 279 - с основно образование, с начално и по-ниско са 3 429 роми, а 344 никога не са посещавали училище.

СТРУКТУРА НА НАСЕЛЕНИЕТО НА 7 И ПОВЕЧЕ ГОДИНИ В ОБЛАСТ РУСЕ ПО ЕТНИЧЕСКИ ГРУПИ И ОБРАЗОВАНИЕ

Източник: ТСБ Русе

³ Данните за териториалното разпределение са посочени според административно – териториалното деление на област Русе към критичния момент на съответното Преброяване на населението и жилищния фонд 01.02.2011 г.

Към 1.02.2011 година на територията на област Русе грамотността на преброеното население има следните параметри: грамотните лица са 216 341; децата до 8 навършени години са общо 17 146, а неграмотните са общо 1 765.

Структурата на неграмотните лица по етнически признак показва, че неграмотните роми са общо 439 или близо 1/4 от общия брой на неграмотните лица, обичайно живеещи на територията на област Русе.

Може да се направи извода, че се запазва тенденцията много млади роми да остават без подходящо образование, рано да напускат училище или да не тръгват на училище, което поставя пред тях редица бариери пред включването им в пазара на труда.

Факторите, причина за случващото се са: голям брой безпричинни отсъствия от учебни занятия, ниска успеваемост в провеждания образователно-възпитателен процес, недостатъчно владение на български език и най-вече неангажираност на родителите, които не оказват необходимата подкрепа и стимулиране на подрастващите и ориентирането им към по-добро образование, като необходима предпоставка към по-добро бъдеще - социална, трудова реализация и т.н.

Здравеопазване

Здравеопазването в Област Русе е част от социалната инфраструктура на областта – то е система от обекти с регионално и междурегионално значение за осигуряване на общественото обслужване, гарантирано от държавата.

ЛЕЧЕБНИ И ЗДРАВНИ ЗАВЕДЕНИЯ В ОБЛАСТ РУСЕ 2007-2011 г.

Заведения	2007 г.		2008 г.		2009 г.		2010 г.		2011 г.	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла	брой	Легла	Брой	Легла
I. Лечебни заведения за болнична помощ	13	1 629	13	1 628	13	1 636	13	1562	11	1514
Болници	9	1 181	9	1 181	9	1 189	9	1145	8	1 192
Специализирани центрове /бивши диспансери/	4	447	4	447	4	447	4	417	3	322
II. Лечебни заведения за извънболнична помощ	53	9	58	7	63	7	64	7	66	7
Медицински центрове	7	-	8	-	9	-	9	-	11	-
ДКЦ	3	9	3	7	3	7	3	7	3	7
Дентални центрове	1	-	2	-	2	-	2	-	2	-
Самостоятелни медико-диагностични лаборатории	11	-	14	-	14	-	17	-	16	-
Самостоятелни медико-технически лаборатории	31	-	31	-	35	-	33	-	34	-

III. Други лечебни и здравни заведения	4	-	4	-	5	190	5	210	4	210
--	---	---	---	---	---	-----	---	-----	---	-----

Източник: ТСБ - Русе

През разглеждания период след първоначалната тенденция на увеличение на броя на лечебните заведения както в болничната, така и в извънболничната помощ, от 2011 година започва намаление на броя на лечебните заведения за болнична помощ, но това не е причина достъпът до здравеопазване на една значителна част от ромското население да се влошава.

Често явление сред лицата от ромски произход е отказ да се посещава лекар поради неплатежоспособност. Всичко това води до нарастване на заболяемостта и преждевременната смъртност в ромската общност.

Данните в годишните статистически отчети на лечебните заведения са групирани по различни признаци: възрастов, полов, местоживееене и по видове заболявания, но не и по етнически признак, поради което представените данни за регистрация и хоспитализация на бременни, регистрирани новородени и деца до 7 години при личен лекар са общо за Област Русе.

Област Русе	Брой		
	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Регистрирани бременни в края на годината	829	1 058	934
Хоспитализации в отделение за патологична бременност през годината	938	820	738
Регистрирани новородени при личен лекар през годината	1 471	1 677	1 399
Регистрирани деца до 7 години при личен лекар в края на годината	15 158	13 355	15 759

Източник: РЗИ – Русе

Информацията за родените деца в област Русе за периода 2009 – 2011 г. е представена в следващата таблица:

Област Русе	Брой		
	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Живородени в Област Русе	2 298	2 178	1 855

Източник: ТСБ - Русе

От данните се вижда, че през 2011 година е налице намаление на регистрираните бременни и новородени, както и нарастване на процента на регистрираните новородени при личен лекар, но този извод не може да бъде отнесен еднозначно до лицата от ромски произход.

В следващата таблица са представени данни за обхвата на имунизациите по Националния имунизационен календар. Посочените данни се отнасят за цялата Русенска област и включват всички подлежащи лица на имунизации и реимунизации за съответните години.

Област Русе	Имунизационен обхват		
	2009	2010	2011
Данни за обхвата на имунизациите по Националния имунизационен календар	51 075 души (81,24%)	50 823 души (83,65%)	58 437 души (83,00%)

Източник: РЗИ – Русе

От годишните анализи по имунопрофилактика и данните от Автоматизираната система за управление на профилактичните имунизации (АСУПИ) прави впечатление, че в област Русе повечето деца, попадащи в рисковите групи, включително и от ромските общности, са записани към личен лекар и голяма част от тях имат проведени имунизации за възрастта. Въпреки това, сравнително висок остава относителният дял на необхванатите със задължителни имунизации и реимунизации, поради причини от немедицински характер. Тази тенденция се очертава основно на фона на миграцията, промени в адресната регистрация, смяна на личния лекар, както и незаинтересованост или негативно отношение от страна на някои родители към задължителната имунопрофилактика. Всеки един от тези фактори, както и комплексното им действие затрудняват издирването и обхващането на подлежащите, особено в рисковите групи.

По данни от Националната стратегия на Република България за интеграция на ромите 2012-2020 г. рисковите фактори създават условия и повишават вероятността от възникване на заболявания. При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България се наблюдава по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания). Област Русе не прави изключение от тази картина.

Честотата на социалнозначимите заболявания в област Русе е видна от следната таблица:

Видове социалнозначими заболявания	Регистрирана заболеваемост		
	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Болести на органите на кръвообращението на 1000 души население	86,31	69,11	88,68
Злокачествени новообразувания на 100 000 души население	545,47	483,64	533,86
Травми и отравяния на 1000 души население	65,6	64,36	68,05
Заболявания на дихателната система на 1000 души население	291,96	257,48	285,07
Захарен диабет на 1000 души население	9,88	7,69	8,54
Туберкулоза на 100 000 души население	27,29	26,76	22,24
Болести на нервната система на 1000 души население	39,16	35,7	38,96

Източник: РЗИ – Русе

Поради неизградената или лошата инфраструктура в селищата и махалите с компактно ромско население, представителите на ромската общност по-често боледуват от туберкулоза, хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити. Изключително сериозен проблем в кварталите с преобладаващо ромско население в област Русе представляват инфекциозните заболявания. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.

В резултат от специфичното разделение на пазара на труда, лицата от ромски произход сравнително по-често страдат от заболявания на дихателната система (силикоза, туберкулоза, белодробен емфизем, пневмонии, бронхити, бронхиална астма), на опорно-двигателния апарат и раковите заболявания. Практиката показва, че ромите се сблъскват с повече трудности при профилактиката и ранното диагностициране на раковите, сърдечно-съдовите и белодробните заболявания.

В област Русе функционират трима здравни медиатора, от които двама в Община Русе и един в Община Ветово. Дейностите им са насочени към оказване на съдействие при реализиране на профилактични дейности и разяснителни кампании в ромските общности в Общините Русе и Ветово и съдействие на нуждаещи се от малцинствените групи за достъп до здравни услуги. Медиаторите се явяват мост между лицата от малцинствените общности и групи и здравните и социални служби като подпомагат преодоляването на културните бариери и общуването с институциите.

Неправителствени организации на територията на област Русе изпълняват Програма „Укрепване на Националната програма по туберкулоза в България”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария - Кръг 8 и Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”. Броят на обхванатите чрез профилактика, работа на терен и кампании лица и деца за периода 2011-2012г е над 6 030. Целева група на програмата са млади хора в риск, включително и представители на ромската общност.

Могат да се изведат следните проблеми:

- ✓ Недостатъчни и неправилни здравни знания, нагласи и поведение, ограничаващи здравната информираност и ефекта от нея за подобряване на личното здраве и достъпа до здравни услуги.
- ✓ Недостатъчно/липсващо участие на регионални НПО в осигуряване на здравно образование в ромската общност - диференцирано по възраст и пол за факторите на риска за здравето, способстващи за развитие на редица заболявания, включително свързани с неимунизирани, ранните бракове и раждания, трафик на жени и деца, ХИВ, СПИН и ППИ, социално-значими болести (затлъстяване, сърдечно-съдови, диабет).
- ✓ Липса на разработени и реализирани общински програми за здравно и сексуално образование на младите хора в и извън училище, както и за хората от всички възрасти в ромската общност.
- ✓ Възпрепятстване изпълнението на имунзационния календар на Република България за максимален обхват на подлежащите с имунизации, включително и чрез разкриване на временни имунизационни пунктове и/или създаване на мобилни екипи на РЗИ, въпреки участието на НПО и ромски лидери в провеждането на извънредни имунизационни кампании за деца и възрастни.
- ✓ Здравна неосигуреност сред ромското население.

Жилищни условия

По данни на ТСБ - Русе към 1.02.2011 г.⁴ обитаваните жилища в област Русе са 88 986 или 71.5% от общия брой. В едно жилище живеят средно 2.6 лица. При трите основни етнически групи стойността на показателя „среден брой лица на едно обитавано жилище” е следната: 2.4

---

⁴ Въпросът за етническата принадлежност на преброените лица няма задължителен характер при Преброяване 2011, поради което цитираните данни за основните етнически общности се отнасят за обитаваните жилища, в които главата на домакинството е определил етническата си принадлежност

лица средно на жилище, в което главата на домакинството се самоопределя към българската етническа група; 3.1 лица - за турската и 4.1 лица – ромската.

Средният размер на едно домакинство за областта е 2.5 лица и се движи между 2.3 лица при домакинствата, в които главата е от българската етническа група и 4.0 лица - при етническите роми.

На едно лице от населението в област Русе се падат средно 20.8 кв.м. жилищна площ, като при основните етнически групи съществуват различия. Етническите българи разполагат средно с 22.1 кв.м. на лице; при турската етническа група жилищната площ средно на лице е 16.7 кв.м. , а при ромите е 12.9 кв.м. Имайки предвид близките стойности на показателя „жилищна площ на едно жилище” при трите основни етнически общности в областта по-малката площ средно на лице при ромите се дължи на по-голямата численост на ромските домакинства, обитаващи едно жилище.

При домакинствата, в които главата се определя като етнически българин, 1/3 от жилищата се обитават от двама души и в тях живеят общо 46 518 лица. В малко над 1/5 от жилищата живеят по три лица. При градското население 24.2% от жилищата се обитават от три лица, а при живеещите в селата делът на жилищата, обитавани от три лица, е 14.0%. При българския етнос общо 4 473 жилища се обитават от 5 и повече лица и в тях постоянно живеят 24 474 мъже и жени, като 3/4 от тези жилища се намират в деветте града на област Русе.

При турската етническа група в 26.3% от всички обитавани жилища живеят по две лица - общо 4 788 души. Жилищата, в които живеят по три лица, в които главата на домакинството декларира принадлежност към турския етнос, са 2 022, като малко над 3/5 от тях са ситуирани в градовете на областта. В 1 579 жилища постоянно живеят пет и повече лица и техните обитатели са общо 8 999.

При жилищата, в които главата на домакинството се самоопределя от ромската етническа група, преобладават тези, обитавани от четири лица - те са 419 или 1/5 от общия брой. При ромския етнос четири от всеки десет жилища се обитават от пет и повече лица при относителна балансираност по местоживеене.

По отношение собствеността на обитаваните жилища при българската етническа общност 79.8% от жилищата са собственост на член от домакинството. При самоопределилите се към турския етнос 81.3% от жилищата са собствени, а при ромския етнос процентът достига 84.9%.

Общо 627 или три от всеки десет жилища обитавани от ромската общност не разполагат с помещение, обзаведено със съоръжение за къпане и използвано за тази цел. Без течаща топла вода са 1 028 жилища или половината от жилищата, обитавани от етнически роми, а от тоалетна са лишени 1.7%. Почти 1/4 от обитаваните от представители на българската етническа общност жилища имат канализационна инсталация, свързана с

попивна яма; при жилищата, в които живеят роми, относителният дял на жилищата с тази конфигурация е три пъти по-голям.

Българските граждани от ромски произход в област Русе не живеят в гета или отделни изцяло ромски квартали, не са изолирани от останалите етнически групи. Като цяло инфраструктурата в кварталите и населените места, в които преобладава тази група от населението е в добро състояние. Изградена е електрическа и водопроводна мрежа, но липсва канализация. Не липсват обаче и отделни имоти, до които не са прекарани ток и вода.

Съществуват терени, които обитава целевата група, които нямат изработени кадастрални карти и регистри към тях.

В по-голямата си част ромското население живее при лоши битови условия.

Социалната инфраструктура в тези територии е слабо развита. Необходими са значителни финансови средства за подобряване социалния живот и обслужването на населението от тази група.

Заетост

В последните десетилетия, в следствие на икономическите промени, и не на последно място и под влиянието на икономическата криза след 2008 г. ромите са в неизгодно положение на пазара на труда.

Към 1.02.2011 г.общият брой на икономически активните лица в област Русе на възраст 15 – 64 навършени години възлиза на 102 880. От тях 95 243 (92.6%) са отговорили на въпроса за принадлежността си към определена етническа група. Икономически активните роми са 1 647. Към момента на преброяването заетите от ромския етнос са 755 мъже и жени или едва 45.8% от икономически активните лица и съответно 12.7% от общия брой на лицата на възраст 15 – 64 навършени години, декларирали принадлежност към ромската етническа група. Данните сочат, че най-висок сред трите основни етнически общности е дялът на безработните икономически активни лица, представители на ромския етнос – 54.2%. Най-висока остава при ромите и тежестта на икономически неактивните - 72.3% от всички на възраст 15 -64 години, докато при българите дялът е 31.2%, а при турското население – 45.3%.

Добра практика в област Русе в това отношение е фактът, че в Дирекция „Бюро по труда” – Русе по програма „Активиране на неактивните лица” е нает трудов медиатор, който ще надгради уменията си за предоставяне на подкрепа и услуги, адекватни на специфичните нужди на уязвимите групи – представители на етнически малцинства, трайно безработни, хора с увреждания и др.

Върховенство на закона и недискриминация

Липсата на информация и ниското образователно ниво сред по-голямата част от ромското население води до рисково поведение, което

лесно се манипулира от външни фактори с политически и други интереси. Последниците от това могат да се изразят в нарушения на общественият ред. Най-характерните проблеми на ромската общност са свързани с големия процент на трайна безработица, дължащ се преди всичко на:

- липса на образование, професионална квалификация, трудови навици, мотивация за работа;
- специфичните бит и култура на ромските малцинства, лошите битови условия, в които живеят, включително в квартали извън регулация;
- ниско ниво на правна култура, липса на задръжки, социално-битов консерватизъм, както и все по-широко разпространяващо се чувство на безнаказаност.

Съществена причина за лошото качество на живот на голяма част от ромите е високата раждаемост. Голяма част от ромските деца са без необходимия родителски контрол, други са с рисково сексуално поведение, което ги прави извършители и жертви на престъпления.

Проблемът за домашното насилие в ромския етнос има свои специфики, които от една страна ограничават възможностите за ефективна защита на жертвите, от друга – създават предпоставки повтарящото се насилие и толерирането от общността да доведат до по-тежки форми на насилие като отвлечани, сексуално насилие, въвличане в трафик и т.н. Всичко това е породено от множество фактори:

- в ромската общност съществуват субкултурни традиции и нагласи към толериране на домашното насилие и това води до висока латентност на тези деяния;
- поради относително ниската обща и социална грамотност, пострадалите не са добре информирани за проблема и възможните решения.

Спецификите на ромския бит и традиции ограничават възможностите за прилагане на Закона за защита срещу домашното насилие.

В края на месец декември 2012 г. стартира проект "Специализирани програми по превенция и защита от домашно насилие в община Русе".

Проектът ще се реализира от Сдружение "Център Динамика" в партньорство с Областна дирекция на Министерството на вътрешните работи - Русе и Областна служба "Изпълнение на наказанията" – сектор "Пробация"-Русе в рамките на 10 месеца.

Проектът има за цел създаване на условия за преодоляване на негативните последици от домашното насилие, чрез разработване на единна стратегия за обединяване на усилията на работещите в помощ на жертвите и извършителите на домашно насилие и прилагане на специализирани програми по превенция и защита от домашното насилие.

Реализацията на проекта ще оптимизира координацията и партньорските взаимоотношения в русенски регион по прилагане на Закона за защита от домашно насилие.

На територията на област Русе няма данни за случаи на междуетническо напрежение и няма заведени преписки включващи проявена дискриминация по признак „етническа принадлежност”.

Създадени са необходимите условия за недискриминационно отношение към гържданите от малцинствен произход. Има изнесени приемни за граждани, находящи се в непосредствена близост до кварталите с преобладаващо ромско население.

През 2007 г. Клуб „Отворено общество” – Русе реализира в партньорство с Областна дирекция „Полиция” и с финансовата подкрепа на Посолството на Кралство Холандия, програма МАТРА/КАП проект „Повишаване капацитета на полицията за ефективна работа в мултиетническа среда”.

Основна цел на проекта беше създаването на модел за ефективно партньорство между районните полицейски инспектори, НПО, институциите и представителите на ромските общности за решаване на проблемите на сигурността в област Русе.

Култура

На територията на Област Русе функционират 90 читалища, от които по-голямата част са в селата. Те осъществяват разнообразна читалищна дейност в различните сфери на изкуството, науката, културата, социалните услуги и туризма и подпомагат оформянето на културно-просветния облик на областта. Демографският срив и липсата на млади хора, особено в по-малките населени места, влияе крайно негативно върху активността на читалищата и културния живот.

Финансирането на читалищата в Област Русе е главно от държавния бюджет – от Министерство на културата, но и от собствени приходи – от членски внос, изяви на съставите, работа по програми и проекти, дарения и спонсорство.

Общините подпомагат читалищата на тяхна територия, като частично финансово обезпечават провеждането на читалищни мероприятия. Все повече читалища започват да работят по проекти и програми.

Създаденият Регионален експертно-консултантски и информационен център „Читалища” – Русе (структура към Министерство на културата) подпомага дейността на читалищата от цялата област и модернизирването им като основни културни и информационни центрове за местната общност.

Към почти всички читалища има изградени самодейни колективи, в които участват представители на различни етноси.

В културния живот на област Русе активно участват ромските деца и техни родители с литературно-музикални програми и концерти по повод различни празници и чествания на годишнини, а отделни ученици участват и в самодейните колективи към народните читалища по населени места.

В област Русе са регистрирани много неправителствени организации, чиито основна дейност е свързана с интеграцията на ромите, но Областна администрация – Русе не разполага с информация за активността им. В състава на Областния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси членуват 6 от тях.

III. ВИЗИЯ

Социалната интеграция е предпоставка за успешно и устойчиво развитие на българското общество.

Интеграцията на ромите и на другите българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи е активен двустранен процес на социално включване, насочен към преодоляване на съществуващите за тях негативни социално - икономически характеристики и последващ просперитет в обществото.

IV. СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ

Създаване на условия за равноправно интегриране на ромите и на другите българските граждани в уязвимо положение, принадлежащи към други етнически групи в обществения и икономическия живот чрез осигуряване на равни възможности и равен достъп до права, блага, стоки и услуги, участие във всички обществени сфери и подобряване на качеството на живот при спазване на принципите на равнопоставеност и недискриминация.

V. ВОДЕЩИ ПРИНЦИПИ И ХОРИЗОНТАЛНИ АСПЕКТИ ПРИ ИЗПЪЛНЕНИЕТО

Принципи:

Водещи при изпълнението на Областната стратегия са Десетте общи основни принципа за включване на ромите, приети от Съвета на Европейския съюз на 8 юни 2009 г.:

- 1) Конструктивни, прагматични и недискриминационни политики;
- 2) Изрична, ясно определена, но не изключителна насоченост;
- 3) Междукултурен подход;

- 4) Приобщаване към мнозинството;
- 5) Осъзнаване на измерението за равенството между половете;
- 6) Трансфер на основани на фактите политики;
- 7) Използване на инструменти на ЕС;
- 8) Участие на регионалните и местните власти;
- 9) Участие на гражданското общество;
- 10) Активно участие на ромите.

Хоризонтални аспекти:

Политиките за интегриране на ромите и лицата в неравностойно положение от други етнически групи представляват неразделна част от общонационалните политики за повишаване благосъстоянието на българския народ, на неговия духовен и материален статус.

Стратегията обединява действащите стратегически документи и планове за развитие на отделните сектори на областно ниво, с оглед постигане на добро взаимодействие и допълване на планираните дейности. Основните подходи при тяхното изпълнение са следните:

- ✓ Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на различни форми на неравнопоставеност във всички обществени сектори. Утвърждаване на позитивни обществени нагласи към ромската общност;
- ✓ Насърчаване на позитивни действия за преодоляване на традиционни практики в ромската общност, които засягат правата на жените и децата;
- ✓ Интегриран териториален подход, при който на териториален принцип едновременно се предприемат мерки и обединяват ресурси по различни приоритети, съобразени с местните особености и нужди, включително на най-нуждаещите се с цел постигане на видима промяна на конкретно населено място (квартал, махала).

Цели на областното планиране:

- ✓ Ефективност на предприетите действия и оптимизиране на използването на ресурсите (финансови и човешки ресурси, материална база и социална инфраструктура);
- ✓ Развитие на междусекторното сътрудничество и взаимодействие за намиране на устойчиви решения за стимулиране на социалното включване на уязвимите етнически общности и маргинализираните групи в област Русе и нейните общини;

- ✓ Планиране на дейности, обхващащи територията на цялата област или на две или повече общини, които да решават специфични проблеми на маргинализирани етнически групи и изключени етнически общности, които надхвърлят възможностите на отделните общини;
- ✓ Съответствие на предприетите действия с реалните потребности на маргинализираните групи.

**VI. ПРИОРИТЕТИ:
ОБРАЗОВАНИЕ, ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ, ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ,
ЗАЕТОСТ, ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И
НЕДИСКРИМИНАЦИЯ, КУЛТУРА И МЕДИИ.**

I. ОБРАЗОВАНИЕ

Оперативна цел: Обхващане и задържане на ромските деца и ученици в образователната система, осигуряване на качествено образование в мултикултурна образователна среда

Специфични цели:

1. Да се обогатят действащите политики за по-пълно обхващане на децата в предучилищната подготовка и началния етап.
2. Да се развива подпомагането на децата и родителите с цел редовното посещаване на училище от децата.
3. Да продължи развиването на услуги – образователни и социални, с цел връщане на децата, отпаднали от образователната система.
4. Участието на детето в учебния процес да се разширява.
5. Да продължи усъвършенстването на системата за професионално ориентиране и професионално обучение и образование.
6. Превръщане на училището в социална територия, допринасяща за здравното, психичното и емоционалното благополучие на детето.
7. Да се въведат ефективни гъвкави подходи за комуникация между родителите и учителите. Да се регламентират ролите на социалните работници и психолозите в училищата.
8. Организиране на квалификационни форми и подкрепа на учители и възпитатели за работа с деца билингви и с емоционални и поведенчески проблеми с цел превенция от отпадането им от училище.

9. Академизмът в образованието да се съчетае с обучение по практически умения – социални и поведенчески умения, умения за семеен живот и родителство, умения за професионално насочване, обучение по права на детето, здравословен начин на живот, поведение на ненасилие, недискриминация.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- 1.1 Координиране на усилията на Общините и ръководствата на детските и учебни заведения при записване на децата в детските градини и училищата;
- 1.2 Продължаване на политиката на Общините за пълна интеграция на децата от ромски произход в общообразователната система;
- 1.3 Развиване на възможностите за целодневно обучение на децата от началната и прогимназиалната степен на образование чрез модернизирани на материално–техническата база в училище;
- 1.4 Осигуряване на условия за допълнително обучение по български език за децата билингви;
- 1.5 Осигуряване на допълнителна педагогическа работа с деца в риск от отпадане от училище чрез допълващо обучение, извънкласни форми включително по време на ваканции, като се използва ресурса на социални програми на МТСП, насочени към безработни учители.
  - 2.1 Развиване социалното подпомагане за деца при условие, че те посещават училище след оценка на ефекта от тези програми;
  - 2.2 Намаляване на непреките разходи за образование /за дрехи, учебници, училищни принадлежности, хранене, транспорт / на семействата от уязвимите групи;
  - 2.3 Развиване на консултирането на родителите за интересите и способностите на детето и възможностите за подпомагане на семейството при записване на детето в общообразователното училище;
  - 2.4 Развиване на социални мерки за подкрепа на родителите на отпадащите от училище деца;
  - 2.5 Налагане на санкции на родителите, които не осигуряват редовното посещение на училище от децата им.

- 3.1 Създаване на регламентирани възможности за допълнително обучение;
- 3.2 Ускорено изработване на програми и учебни помагала за тези форми на обучение; осигуряване на малки стипендии; осигуряване на психосоциално консултиране с цел успешното връщане на детето в училище.
- 3.3 С цел подобряване работата в училищата и преодоляване на рисковите ситуации възникнали в учебния и извънучебния процес, се налага увеличаване броя на психолозите и на педагогическите съветници в учебно-възпитателната работа в училищата, което може да бъде постигнато чрез законодателни промени.
- 4.1 Обучение на учителите в прилагане на интерактивни методи на обучение, които поставят ученика в активна позиция;
- 4.2 Интегриране на децата в процеса на обучение;
- 4.3 Предоставяне на реално пространство за участие на децата в органите на управление на училището, пространство на техни форуми
- 5.1 Подобряване координацията и сътрудничеството между общините, обучаващите институции – ЦКО, ЦПО, НПО и бюрата па труда в подкрепа на професионалното консултиране и насочване на учениците, като бъде изяснена важната роля на общините при подбора на изучаваните професии с оглед на променящите се условия на труд, традиции и характерни особености на местно ниво.
- 6.1 Подготовка на учителите за разпознаване и прилагане на определени подходи при деца с обучителни затруднения и емоционални проблеми;
- 6.2 Идентифициране и оптимизиране на елементите на училищната среда, гарантиращи физическото и психичното здраве на детето;
- 6.3 Разработване на училищни програми, помагачи на децата да развият взаимоотношения на доверие и сътрудничество, умения за общуване, социални компетентности и ангажираност
- 6.4 Набелязване на превантивни мерки спрямо учениците, застрашени от отпадане от образователната система.

Регионалният инспекторат по образование при Министерството на образованието младежта и науката – Русе е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Образование”.

II. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

Оперативна цел: Осигуряване на равенство в достъпа до качествени здравни услуги и превантивни програми

Специфични цели:

1. Осигуряване на ефективно равенство в достъпа на ромите до здравни услуги и здравна информация.
2. Подобряване на здравния статус и намаляване на преждевременната смъртност.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- 1.1 Отваряне на здравеопазната система към нуждите на най-бедните и най-уязвимите групи и общности;
- 1.2 Утвърждаване длъжността на здравния медиатор като координираща фигура между здравните институции и малцинствените групи и общности. Развиване на мрежа от здравни медиатори. Използване капацитета на регионалните НПО;
- 1.3 Постоянно повишаване на квалификацията на общопрактикуващите лекари и медицинските сестри, работещи с малцинствени общности в неравностойно положение и обучението им в дух на толерантност. Придобиване на знания и умения за работа с пациенти с различна култура и начин на живот. Увеличаване на броя на медицинските сестри и на клиничните психолози;
- 1.4 Подобряване на техническото оборудване на практиките за извънболнични медицински услуги;
- 1.5 Подобряване качеството на специализирана медицинска помощ на селското население и на населението от отдалечените, слаборазвитите и труднодостъпните райони, на бедните и на другите групи в неравностойно положение чрез осигуряване на ефективни системи за контрол на качеството на медицинските услуги и на справедливото разпределение на финансовите ресурси за публично здраве; осигуряване на свободен, добровolen и информиран избор на здравните услуги, уважение към пациента, конфиденциалност и удобство;
- 1.6 Развиване на иновативни програми за намаляване на бедността и за подпомагане на бедните семейства, предприемане на инициативи и осигуряване на политики и програми, насочени към осигуряването на ниво на

- консумация, което посреща основните нужди на бедните и уязвимите групи, семейства и индивиди и особено на децата;
- 1.7 Провеждане на разяснителна дейност сред населението за ползата от имунизации и необходимостта от своевременен избор на личен лекар.
  - 2.1 Ограничаване заболяемостта от заразни и паразитни заболявания – туберкулоза, вирусни хепатити, ехинококоза и др. Провеждане на скринингови програми, ранна диагностика и своевременно лечение;
  - 2.2 Намаляване заболяемостта от някои широко разпространени социално-значими заболявания, водещи до преждевременна смърт – хипертонична болест, сърдечно-съдови и мозъчно-съдови заболявания. Разработване на общински превантивни програми за интегрирана профилактика на хроничните незаразни болести. Провеждане на скринингови програми, ранна диагностика и своевременно лечение;
  - 2.3 Осигуряване на по-добро здравно обслужване и по-добро качество на живот на болни с хронични заболявания и инвалиди;
  - 2.4 Намаляване заболяемостта от наследствени заболявания, водещи до ранна инвалидизация и преждевременна смърт сред някои ендогамни малцинствени групи – провеждане на селективни генетични скрининги, неонатални скрининги и дородова диагностика;
  - 2.5 Подобряване на здравната помощ на новородените и децата в предучилищна възраст.

Регионална здравна инспекция – Русе е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Здравеопазване”.

III. ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Оперативна цел: *Подобряване на жилищните условия, включително и на прилежащата техническа инфраструктура*

Специфични цели:

1. Подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго, живеещо при подобни условия население;

2. Отреждане на нови територии за жилищно строителство с възможности за деконцентриране на компактните и обособени ромски квартали;
3. Създаване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
4. Актуализация /изработване на подробни устройствени планове на съществуващи и новоотредени терени;
5. Проектиране и изграждане на техническа инфраструктура;
6. Изграждане и рехабилитация на социални жилища;
7. Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими семейства от домовете, които обитават;
8. Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура за целите на образованието, културата и др.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Оценка на нуждите от подобряване състоянието на ромските квартали по отношение на инженерната инфраструктура;
- ✓ Разработване на общински програми за подобряване на жилищните условия в квартали с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- ✓ Идентифициране на подходящи терени;
- ✓ Уреждане въпросите със собствеността на терените;
- ✓ Отреждане на терените – общинска собственост, за жилищно строителство;
- ✓ Изработване на кадастрални карти и кадастрални регистри на територии, включващи зони с компактно ромско и друго живеещо при подобни условия население;
- ✓ Изработване на специализирани карти;
- ✓ Актуализация на подробни устройствени планове на съществуващи терени;
- ✓ Изработване на подробни устройствени планове на новоотредени терени;
- ✓ Проектиране на техническа инфраструктура:
  - водоснабдяване
  - канализация
  - улична мрежа
  - благоустрояване
- ✓ Изграждане на обекти от техническата инфраструктура;
- ✓ Изградени нови социални жилища;
- ✓ Рехабилитирани съществуващи социални жилища;

- ✓ Осигуряване на алтернативно жилищно настаняване в случай на принудително изваждане на уязвими ромски семейства от домовете, които обитават;
- ✓ Проучване на възможността за усъвършенстване и допълване на законодателството в областта на достъпа до жилища;
- ✓ Реконструкция на обекти на образователната инфраструктура ;
- ✓ Реконструкция на обекти на културната инфраструктура;
- ✓ Реконструкция на обекти на социалната инфраструктура.

Регионален отдел „Национален строителен контрол” – Русе при Регионална дирекция за Национален строителен контрол – Северен централен район и общините в област Русе са водещи отговорни институции за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Подобряване на жилищните условия”.

IV. ЗАЕТОСТ

Оперативна цел: Подобряване на достъпа на ромите до пазара на труда и повишаване на дела на заетите сред тях

Специфични цели:

1. Повишаване конкурентността и осигуряване на заетост на ромите на пазара на труда
2. Насърчаване на предприемачеството, стартиране и управление на собствен бизнес
3. Насърчаване на социалния и гражданския диалог в подкрепа на трудовата реализация на ромите

Конкретни дейности за изпълнение на целите :

- 1.1 Организиране на обучителни курсове за безработни лица:
  - мотивация за активно търсене на работа;
  - професионална ориентация;
  - ограмотяване;
  - професионална квалификация, в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове;
- 1.2 Насърчаване на заетостта чрез програми и мерки по реда на ЗНЗ в рамките на годишните програми за обучение по Националния план за действие по заетостта (НПДЗ) и други планове.

- 2.1 Организиране на мотивационни курсове;
- 2.2 Обучение по стартиране и управление на собствен бизнес.
- 3.1 Организиране на срещи, семинари, дискусии, кръгли маси, кампании.

Дирекция „Регионална служба по заетостта” – Русе е водеща отговорна институция за изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Заетост”.

V. ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Оперативна цел: Гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на общественя ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата”.

Специфични цели:

1. Гарантиране на гражданите на равенство пред закона и на техните права.
2. Недопускане на дискриминация на полицейските служители в отношенията „граждани – служители на МВР” и разпознаване от тяхна страна на случаите на дискриминация.
3. Постигане на толерантност в работата с всички граждани без значение от етническата им принадлежност.
4. Подобряване на ефективността на работа на полицейските служители в мултиетническа среда при спазване на правата на човека.
5. Активно сътрудничество с Областния и Общинските съвети за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси.
6. Сътрудничество с неправителствени организации по решаване на проблеми на малцинствата и продължаване на добрите контакти с лидерите на ромската общност на територията на ОДМВР – Русе по отношение на възникнали проблеми и тяхното съвместно бързо решаване в рамките на „Върховенството на закона и недискриминацията”.

Конкретни дейности за изпълнение на целите :

- ✓ Недискриминационно отношение към гражданите от малцинствен произход;
- ✓ Провеждане обучение на полицейските служители по въпросите на дискриминацията;

- ✓ Повишаване на квалификацията на полицейските служители за работа в мултиетническа среда чрез провеждане на теоретико-практически курсове на обучение;
- ✓ Провеждане на беседи и лекции с представители на ромската общност, на които да бъдат запознати с възможностите за антидискриминационна защита в Република България, осигурени от Конституцията, Закона за защита от дискриминация и други подзаконовни нормативни актове;
- ✓ Активно взаимодействие с общинските структури на отдела за „Закрила на детето” за установяване и превенция на деца от ромската общност, живеещи при лоши битови условия;
- ✓ Участия в заседанията на Областния и Общинските съвети за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси;
- ✓ Провеждане на мероприятия, целящи превенция на престъпността сред децата и младежите от ромската общност, трафика на хора и проституцията;
- ✓ Провеждане на мероприятия с лидери на ромската общност по отношение на запознаване със специфичните навици, проблемите, начина на живот и формиране на доходите на лицата от ромски произход, с оглед адекватна реакция при работа с тях.

Областна дирекция на Министерство на вътрешните работи – Русе е отговорна институция за изпълнението на мерките в приоритет „Върховенство на закона и недискриминация”.

VI. КУЛТУРА И МЕДИИ

КУЛТУРА

Оперативна цел: Създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот и съхранение и развитие на ромската традиционна култура и творчество

Специфични цели:

1. Постигане на устойчивост в резултатите на културната интеграция.
2. Съхраняване, развитие и популяризиране на специфичната етнокултура на ромите като част от българската национална култура и създаване на условия за равен достъп на ромската общност до обществения културен живот на различни нива.

3. Стимулиране на ромската общност за активно участие в обществения културен живот.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Разработване и реализиране на програми за културна и социална интеграция на областно и общинско ниво като част от областните и общински програми за развитие;
- ✓ Програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация за всеки”, която обхваща регионалните и читалищни библиотеки, включително и в градове със смесено население и села с почти изцяло ромско население;
- ✓ Институционално укрепване на читалищата като модерни центрове за развитие на местната общност, включително и ромската;
- ✓ Популяризиране на ромската култура чрез общия културен календар на Министерството на културата.
- ✓ Съдействие за организиране на културни прояви и форуми, посветени на ромската култура;
- ✓ Подпомагане на млади ромски таланти.

Читалищата на територията на област Русе съвместно с Регионален експертно консултански информационен център „Читалища” – Русе са водещи при изпълнение на целите в Областната стратегия в приоритет „Култура”.

МЕДИИ

Оперативна цел: Създаване на условия за равнопоставено представяне на ромската общност, промяна на негативния образ на ромите и противодействие на проявите на „език на омразата” в печатните и електронни медии.

Специфични цели:

1. Популяризиране на добри практики и примери от реализирани проекти в областта на интеграцията на ромите.
2. Насърчаване представянето на „добрия пример” от млади роми – специалисти в различни сфери, чрез участието им в медийни кампании и предавания на регионално, национално и международно ниво.

3. Информирание на широката общественост с цел избягване на появата на невярна информация за мерките на правителството в областта на интеграцията на уязвимите етнически общности.
4. Стимулиране на активния диалог и съпричастността сред българите към процеса на интеграция на ромите и на другите български граждани в сходна на тях ситуация.
5. Насърчаване неизползването на езика на омразата.
6. Създаване на допълнителни комуникационни канали.
7. Създаване на комуникационни продукти, които да представят позитивни модели и успешни практики, което да допринесе за промяна на негативната нагласа към програми и проекти, насочени към ромската общност.
8. Създаване на система за информираност в ромската общност за гарантиране на участието на целевите групи в инициативите.

Конкретни дейности за постигане на целите:

- ✓ Информирание и запознаване на областно и общинско ниво с мерките и приоритетите на Стратегията и Националния план за действие за въвеждането им в местните планове за развитие;
- ✓ Информирание на потенциалните кандидати за възможности за финансиране от Оперативните програми и насърчаване да се възползват от предоставеното подпомагане;
- ✓ Включване на известни личности – спортисти, от областта на шоубизнеса, журналисти, политици и др., в кампании, целящи промяна на нагласите;
- ✓ Повишаване на информираността сред ромските групи за възможностите, предоставяни от държавата по различните политики;
- ✓ Изграждане на устойчив механизъм за координация на информационни и комуникационни дейности между централна и местна власт, граждански структури, медии и др.
- ✓ Подаване на редовна и подробна информация към регионалните медии за събития от всички сфери на живота на ромската общност в област Русе.

Областният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси е водеща институция при изпълнение на целите в Стратегията в приоритет „Медии” в сътрудничество с регионалните медии в област Русе – печатни издания, кабелни ТВ и радиа.

VII. ИНСТИТУЦИОНАЛНА РАМКА И СТРУКТУРИ, ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ

Централно координационно звено (ЦКЗ) е секретариата на Националния съвет по етнически и интеграционни въпроси (ННСЕИВ) и координира цялостния процес по областното планиране на национално ниво и мониторира изпълнението на областните стратегии и общинските планове.

Основен подход следва да бъде интегрирания и териториален подход.

За да се улесни изпълнението на Областната стратегия на област Русе се залагат конкретни отговорности за организация и координация на конкретните мерки и дейности, които се осъществяват от всички участници в процеса на планиране.

Структурата за координация на областно ниво е главното действащо звено за съгласуване на дейностите между общините и включените заинтересовани страни за изпълнение на областната стратегия.

Със Заповед на Областния управител се създава Областен координационен съвет (ОКС), който включва основните участници в разработването на областната стратегия и общинските планове за действие, както и общинските координатори, които имат пряко отношение или са ангажирани с изпълнението на интеграционната политика в съответната община. По предложение на ОКС могат да се създават целеви екипи/комисии/временни работни групи, които при необходимост да изпълняват конкретни задачи по изпълнение на областната стратегия. ОКС съгласува своята дейност с Областния съвет за сътрудничество по етнически и интеграционни въпроси.

Тъй като общините отговарят за цялостното изпълнение на Общинските планове за действие на собствената си територия, всяка община следва да обособи подобни структури за координация на общинско ниво, съобразно с местните нужди.

Областната стратегия и Общинските планове за действие са отворени системи, те следват динамиката на промяната в развитието на различните показатели, които определят възникването на нови потребности.

Със Заповед на Областния управител на област Русе се обособява Звено за мониторинг и оценка, с конкретни лица и задълженията за координация на дейности по мониторинг и оценка на областното планиране, включени в длъжностните им характеристики.

Напредъкът по изпълнението на заложените дейности по приоритетите на плана се отчита в административен мониторингов доклад.

- ОССЕИВ координира и обобщава получената информация в мониторингов доклад

- Докладът се представя в Секретариата на НССЕИВ до 20 февруари на всяка календарна година

Информация от тези доклади ще бъде използвана при изготвянето на годишен доклад за изпълнение на Стратегията, който ще бъде внасян от Министерския съвет в Народното събрание до 20 април на следващата година.

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В резултат на изпълнение на Областната стратегия за интегриране на ромите в област Русе се очаква следният ефект и въздействие:

- Засилване на политиките на социално включване в област Русе;
- Синхронизиране на визията за развитието на етноинтеграционните процеси на всички нива – общинско, областно и национално;
- Съответствие на областната стратегия на националните и европейските приоритети в сферата на интегрирането на маргинализираните етнически групи;
- Осигуряване на актуална информация и детайлизирана картина на проблемите и потребностите от интегриране на маргинализираните етнически групи;
- Съпоставимост на разработената областна стратегия и общински планове за действие в резултат от прилагането;
- Стимулиране участието на ромската общност от област Русе във всички сфери на социалния и икономическия живот.

Осигуряването на активното участие на ромите на територията на област Русе е от ключово значение. Ромите участват не само във формирането и реализацията на политиките за интеграция на ромите, но и във всички други политики, те допринасят за развитието на обществото. Това изисква насърчаване на участието в администрацията на представители на ромската общност и гарантира реалното участие на ромите във всички приоритетни области на настоящата програма.

Проектът на настоящата Областна стратегия се утвърждава от Областния управител на област Русе и е израз на интеграционната политика на област Русе за стратегическото развитие.

ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ОБЩИНА РУСЕ В ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОБЛАСТНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ГРАЖДАНИ ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД И ДРУГИ ГРАЖДАНИ В УЯЗВИМО СОЦИАЛНО ПОЛОЖЕНИЕ, ЖИВЕЕЩИ В СХОДНА НА РОМИТЕ СИТУАЦИЯ (2013-2014)

I. ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият план за действие на Община Русе за подкрепа на интеграционните политики за периода 2013-2014 година дефинира необходимостта от определяне на задачите и насочване на усилията на местната власт, НПО и местната общност към разрешаване на нарастващите потребности на маргинализираните групи в общината. Той е съобразен с изискванията на нормативните актове, регламентиращи предоставянето на различните видове услуги, децентрализацията при управлението и финансирането им и се основава на приоритетите на държавата политиката в тази област.

Следвайки рамката на Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2014), стратегията прилага целенасочен интегриран подход към гражданите в уязвимо положение от ромски произход, който се прилага в рамките на по-общата стратегия за борба с бедността и изключването и не изключва предоставянето на подкрепа и за лица в неравностойно положение от други етнически групи.

Планът за действие е част от Областната стратегия за интегриране на българските граждани от ромски произход и други граждани в уязвимо социално положение, живеещи в сходна на ромите ситуация. съобразен с Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012- 2014) /НСРБИР/.

Изпълнението му е насочено към:

- Подобряване адаптивността и качеството на живот на целевите групи, нуждаещи се от социална подкрепа;
- Преодоляване на изолацията и интегрирането в обществото на хората от маргинализираните групи;
- Мотивиране и стимулиране на хората в риск да се справят с проблеми си;
- Активизиране на гражданското общество за толерантност, съпричастност и социалност към хората в неравностойно положение.

Реализирането на общинската политика за интегриране на маргинализираните групи е непрекъснат процес, инструмент за хармонизиране на местните инициативи с държавните изисквания, възможностите на местната власт и потребностите на жителите на Община Русе, с цел подобряване благосъстоянието на тези групи. Акцент в плана за действие е постигането на баланс между дейностите по социалното

включване и дейностите, гарантиращи устойчиво развитие на общността. Основна част заемат дейностите по интеграцията на ромското население.

В разработването на плана за действие взеха участие представители на следните институции, съгласно Заповед РД-01-15/08.01.2013 г. на Кмета на Община Русе:

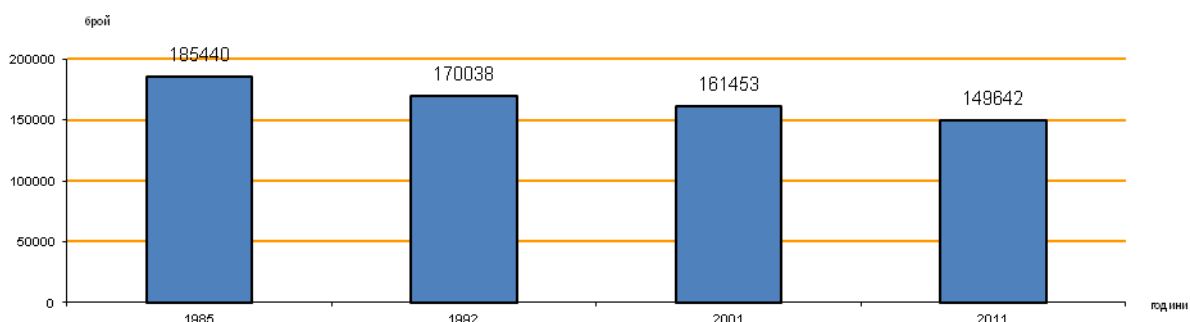
- Община Русе;
- Сдружение „Българо-Румънски трансграничен институт по медиация”;
- Дирекция ”Социално подпомагане”, гр. Русе;
- Регионална Дирекция “Социално подпомагане”, гр. Русе;
- Дирекция ”Бюро по труда”, гр. Русе;
- Общински съвет Русе;
- Представители на НПО – Сдружение „Център Динамика”, БНО „Надежда и домове за децата – клон България;
- ТСБ-Русе;
- РИО на МОМН;
- Регионална здравна инспекция – Русе.

II. АКТУАЛНО СЪСТОЯНИЕ НА РОМСКАТА ОБЩНОСТ В ОБЩИНА РУСЕ

Населението на Община Русе по данни от последното преброяване на населението и жилищния фонд към 01.02.2011 г. в страната е 167 585 лица, от които в градовете живеят 153 304 или 91.5% от общото население, а в селата живеят 14 281 лица или 8.5%.

Община Русе	Общо	В градовете	В селата
Община Русе	167 585	153 304	14 281

Град Русе запазва 5-то си място по брой на населението след София, Пловдив, Варна и Бургас.

Фиг. 1 Брой на населението на град Русе според преброяванията в периода 1985–2011 г.

Населението на областния център към критичния момент на преброяването е 149 642.

1. ЕТНО-ДЕМОГРАФСКИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА НАСЕЛЕНИЕТО ЕТНИЧЕСКИ ГРУПИ

По данни на Националния статистически институт от преброяването на населението и жилищния фонд от 2011 г., ромите остават третата по големина етническа група в България. Като роми са се самоопределили **325 343** души или **4.9%** от българските граждани.

Продължава тенденцията част от хората, които околното население назовава като „роми” или „цигани” да се самоопределят като българи, турци, румънци и др., което произтича от правото на преброяваното лице само да определи етническата си принадлежност или да не посочи такава.

В Община Русе преобладаващото население е българско, но съвсем не е малък и броят на представителите на турския и ромския етнос. Данните от преброяването разкриват факта, че Община Русе е пестроцветна етническа мозайка, събрала население от различни етнически групи, със свой самобитен бит, култура и традиции. Умелото използване на ресурса на всяка една етническа група, развивайки своята идентичност, със своите специфични знания, умения и трудолюбие, могат да допринесат за устойчивото развитие на Община Русе.

Много по-ясно се откроява етническата структура, когато тя е представена чрез **относителни величини**, т.е. в проценти (вж. Табл. № 1).

Табл. № 1. Етническа структура на населението в област и Община Русе

Регион	Единица Мярка	Българи	Турци	Роми	Други	Не се самоопределят	Общо
Област Русе	Брой	176413	28658	8615	1869	1057	216612
	%	81.44	13.23	3.98	0.86	0.49	100.00
Община Русе	Брой	137337	12500	1721	1195	702	153455
	%	89.50	8.15	1.12	0.78	0.45	100.00

* обхваща разпределението на лицата, отговорили на въпроса за принадлежността си към определена етническа група – общо 153455

Полезна информация, имаща отношение към изграждането на база от данни за ромското население в общината е и тази за етническата структура на населението на Община Русе в разрез «град-село» (вж. Табл. № 2).

Табл. № 2. Етническа структура на населението на Община Русе по населени места*

/на база отговорилите на въпроса за етническата група/

Регион	Единица мярка	Българи	Турци	Роми	Други	Не се самоопределят	Общо
Община Русе	Брой	137337	12500	1721	1195	702	153455
	%	89.50	8.15	1.12	0.78	0.45	100.00
гр. Мартен	Брой	3322	108	32	10	8	3480
	%	95.46	3.10	0.92	0.29	0.23	100.00
гр. Русе	Брой	123469	10128	1297	1132	618	136644
	%	90.36	7.41	0.95	0.83	0.45	100.00
с. Басарбово	Брой	1346	-	7	..	..	1357
	%	99.19		0.51	..	..	99.70
с. Бъзън	Брой	410	706	16	3	5	1140
	%	35.96	61.94	1.40	0.26	0.44	100.00
с. Долно Абланово	Брой	212	-	-	-	-	212
	%	100.00					100.00
с. Николово	Брой	2848	10	14	4	3	2879
	%	98.92	0.35	0.49	0.14	0.10	100.00
с. Ново село	Брой	1056	8	..	..	..	1074
	%	98.32	0.74	..	..	..	99.06
с. Просена	Брой	309	97	62	-	3	471
	%	65.61	20.59	13.16		0.64	100.00
с. Сандрово	Брой	1281	13	..	..	3	1299
	%	98.61	1.00	..	..	0.23	99.61
с. Семерджиево	Брой	285	662	26	19	16	1008
	%	28.27	65.67	2.59	1.88	1.59	100.00
с. Тетово	Брой	1083	521	178	..	..	1815
	%	59.67	28.71	9.81	..	..	98.19
с. Хотанца	Брой	419	46	88	5	5	563
	%	74.42	8.17	15.63	0.89	0.89	100.00
с. Червена вода	Брой	1287	57	-	10	3	1357
	%	94.84	4.20		0.74	0.22	100.00
с. Ястребово	Брой	10	144	-	..	..	156
	%	6.41	92.31		..	..	98.72
Общо в градовете	Брой	126791	10236	1329	1142	626	140124
	%	90.48	7.30	0.95	0.82	0.45	100.00
Общо в селата	Брой	10546	2264	392	53	76	13331
	%	79.11	16.98	2.94	0.40	0.57	100.00

Както е видно от предходната таблица, че 89.04 % от общия брой на населението /идентифицирало се с определен етнос/ в общината живеят в гр. Русе и 2.27 % в гр. Мартен, а останалите 8.69 % са жители на селата от общината. Важно е да се отбележи, че в гр. Русе и в гр. Мартен живеят 77.22 % от всички роми, жители на Община Русе. Останалите 27.8 % от ромите са жители на селата от Община Русе. По-компактен е техният брой в селата Хотанца, Просена и Тетово.

* Забележка: С две точки (..) са означени данни, които са конфиденциални в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката.

При сравняване на данните от последните две преброявания (вж. Таблица № 3), могат да се направят някои важни изводи относно динамиката на ромската общност в Община Русе:

Таблица № 3. Етническа структура на населението на Община Русе -2001 и 2011 г.

*

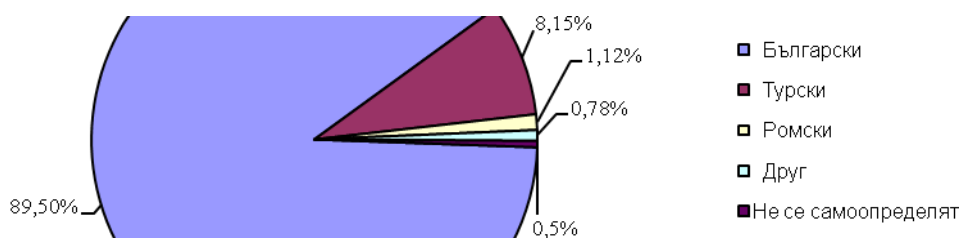
Преброяване	Единица мярка	Българи	Турци	Роми	Други	Не се самоопределят	Не показали	Общо
2001 г.	Брой	158309	14770	1904	1838	971	587	178379
	%	88.75	8.28	1.07	1.03	0.54	0.33	100.00
2011 г.	Брой	137337	12500	1721	1195	702	-	153455
	%	89.50	8.15	1.12	0.78	0.45	-	100.00

* включва преброените лица, които са декларирали принадлежността си към определен етнос.

При анализа на данните в предходната таблица може да се констатира следното:

- Общият брой на населението на Община Русе през 2011 г. в сравнение с 2001 г. намалява с 10 794, а броят на лицата, определили етническата си група - с 24924 души данните за населението са според административно-териториалното деление на общината към критичния момент на съответното преброяване на населението и жилищния фонд;
- Абсолютно намаление се наблюдава при всички етнически групи: българи – 20972 души; турци – 2270 души; роми – 183 души; други – 643 души;
- В относително изражение изменението на етническата структура регистрира различни посоки: българи – увеличение с 0.75 %; турци – намаление с 0.13 %; роми – увеличение с 0.05 %; други – намаление с 0.25 %;

Посочените числови значения в таблицата са официални данни от преброяванията, а както официално е известно и признато от специалистите, по време на преброяването много от представителите на ромската общност се самоопределят или като българи, или като турци. В този смисъл представените по-горе данни трябва да се приемат с известна доза предубеденост по отношение на тяхната точност и надеждност.

Фиг. 3 Структура на населението в Община Русе по етническа принадлежност.

III. ПРЕГЛЕД НА ПРИОРИТЕТИТЕ В ОБЩИНА РУСЕ

1. ПРИОРИТЕТ 1: ОБРАЗОВАНИЕ

Образователната мрежа в Община Русе обхваща всички нива на законодателно установената образователна система в България: предучилищно образование, начално образование, средно образование и висше образование.

В периода 2008 – 2011 година училищата на територията на Община Русе са реализирали като преки бенефициенти и партньори много проекти с европейско финансиране, в т.ч. по ОП „Развитие на човешките ресурси”, програмите „Коменски” и „Леонардо да Винчи”, както и много партньорски инициативи съвместно с международни институции и чуждестранни училища.

В Община Русе се намира и едно от двете за страната училища с изучаване на източни езици и култури – СОУ „Васил Левски“. От 5 години учениците от гимназиален клас изучават интензивно английски, японски и китайски език. Училището е член на Асоциацията на японистите и учебните заведения с изучаване на японски език. В ОУ „Васил Априлов” функционира изпитен център за SAT и TOEFL.

Голяма активност общинските училища са проявили и в реализирането на проекти по национални програми - общо 81 проекта за периода. Те са по следните програми: „С грижа за всеки ученик”, „Училището – територия на учениците”, „Оптимизация на училищната мрежа”, „Въвеждане на система за стандартизирано външно оценяване”, „Деференцирано заплащане”, „За по-пълно обхващане на учениците в задължителна училищна възраст”, „ИКТ в училище”.

За същия период професионалните гимназии са реализирали 25 проекта по националните програми: «Оптимизация на училищната мрежа», «С грижа за всеки ученик», «Модернизация на системата на професионално образование», «Училището - територия на учениците», «Кариерно развитие», «ИКТ в училището», както и по национални програми за съфинансиране от МОМН на общински инвестиционни проекти, насочени към подобряване на материалната база в училищата. Професионалните гимназии през наблюдавания период са били бенефициент или партньор в още 22 проекта, финансирани от Програма «Леонардо да Винчи», ОП «Развитие на човешките ресурси», програма ФАР, програми на МОМН, РИОСВ, Джуниър Ачийвмънт, фондация «Америка за България» и др.

Част от училищата са реализирали проекти съвместно с нестопански организации като сдруженията «Каритас», «Елиас Канети» и Клуб «Отворено общество». Някои от проектите са трансгранични в партньорство с учебни заведения от Румъния.

Повечето училища са работили по проект «Превенция на ХИВ/СПИН» и по общинската програма «Здрави деца в здраво семейство»-детска компонента на Програма «СИНДИ», зона Русе.

Голяма част от извънкласната дейност на учениците е свързана с развитие на спортни клубове, вокални групи, танци, фолклор, художествено слово, краезнание /русезнание/, компютри, математика и български език и литература, театър, журналистика, майчин език.

В българското образование се очертават редица общи за всички етнически групи и специфични за всяко от тях проблеми, затрудняващи качествено образование, равноправната интеграция и развиването на културната идентичност на децата и учениците. В тази картина Община Русе не прави изключение. Това се вижда от представените по-долу данни.

Таблица №4. Население на 7 и повече години в Община Русе по етнически признак и степен на завършено образование, 01.02.2011 г.*

Етническа група	Общо	Степен на завършено образование					Никога не посещавали училище	Брой
		Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално		Дете
Общо	157617	34932	78567	30862	6755	5751	469	281
В т.ч. отговорили	144938	33071	72543	27770	5971	4963	389	231
Българска	130074	31740	67174	22249	4549	4011	173	178
Турска	11702	848	4506	4529	1037	597	154	71
Ромска	1517	9	155	765	329	190	56	13
Друга	1163	423	558	126	30	21	..	..
Не се самоопределят	482	51	150	101	26	144	..	..

* Източник: Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г. Том 3. Области, Книга 18 Русе. С., НСИ, 2012, с. 60.

Един от най-значимите проблеми, който оказва сериозни негативни ефекти върху развитието и интеграцията на ромите както в Република България като цяло, така и в Община Русе, е свързан с образователното равнище на ромското население.

Независимо от наличието на обща визия и на специфичните документи в областта на образователната интеграция, в момента образователната система в страната и в Община Русе не успява да обхване напълно представителите на ромската общност, още по-малко - да им даде необходимото ниво на грамотност, знания и умения. Както официалната статистика, така и различните изследвания показват че образователното ниво сред ромската общност е най-ниско в сравнение с останалите етнически групи.

По данни на НСИ от преброяванията на населението от 2001 г. и 2011 г., ромската общност се характеризира с по-неблагоприятна образователна структура, в сравнение с останалата част от населението.

Данните от преброяването на населението през 2011 г. показват, че в Община Русе от населението на възраст 15-64 години по етнически групи най-високообразовани са българите, от които 21.89 % са с висше образование, 51.64 % са със средно, 17.10 % са с основно и само 0.13 % са неграмотни. В турската етническа група 38.70 % са с основно образование, 38.50 % са със средно и 7.25 % са с висше образование, а неграмотните са 1.32 %. Най-неблагоприятна е образователната структура на ромската етническа група. Ромите с висше и средно образование са малко – 10.81 %, с основно образование са 50.43 %. С незавършено начално образование са 12.52 % от ромите в Община Русе. Относителният дял на неграмотните роми е 3.69 %. Особено тревожна е тенденцията на непрекъснато увеличаване на неграмотността сред ромите. Делът на неграмотните роми на възраст 15 - 64 години в периода между последните две преброявания е нараснал с около 50 %. Това е рисков фактор особено при младите хора – до 24 г. Децата от ромската етническа общност отбелязват по-ниско равнище на записване в предучилищни учебни заведения.

Таблица № 5. Обобщени данни по различни показатели, показващи обхванатите в образователната система ученици, включително и от социално-уязвимите групи /СУГ/ в Община Русе

Община Русе	Брой 2009-2010	От тях СУГ 2009-2010	Процентно съотношение	Брой 2011-2012	От тях СУГ 2011-2012	Процентно съотношение
Данни за броя на децата подлежащи за предучилищна група и първи клас	1588	295	19%	1510	256	17%
Данни за отпадане на ученици	108	72	67%	76	58	76%
Данни за реинтегриране на отпадналите ученици	11	9	82%	12	8	67%
Данни за работа с родители	636	210	33%	608	184	30%
Данни за извънкласни дейности	830	247	30%	1176	327	28%
Данни за завършили висше образование и колежи	168	2	1%	174	3	2%
Данни за обучение на учители и директори в мултикултурна среда	32	2	6%	75	2	3%
Данни за работа с родители	97	8	8%	87	13	15%

*Данните са предоставени от Регионален инспекторат по образование – Русе

По принцип и при трите групи - българи, турци и роми, се наблюдава повишаване на образователното равнище, но най-слаба е тази промяна в ромската общност. Част от ромските деца тръгват на училище, без да говорят добре официалния български език и без да са усвоили основните знания и умения, необходими за справяне в учебния процес.

Социализационните модели в много ромски групи, особено в квартали с преобладаващо ромско население, създават допълнителни трудности за адаптацията на ромските деца в училище, ако не са ходили в предучилищно детско заведение. Патриархалните норми на контрол върху поведението на момичетата и жените също водят до ранно отпадане на момичетата от някои ромски субгрупи от училище.

Образователната интеграция на ромите е процес с множество предизвикателства и проблеми. Най-важните проблеми на образователната интеграция на ромите в Община Русе, които са проблеми на образователната интеграция и в страната, са:

- По-нисък относителен дял на записване на ромските деца в предучилищни учебни заведения спрямо децата от другите общности;
- Непосещаване на училище;
- Недооценка от страна на родителите на необходимостта от образование на децата им, децата често се пращат да просят, вместо на училище, пазят се за сключване на изгоден ранен брак, и др.;
- Висок процент на отпадналите от училище ромски деца;
- Недостатъчна подготовка на децата в предучилищното обучение, което най-често води до ранно напускане на образователната система;
- Все още ромски деца от някои градски квартали и от села учат в обособени “ромски” училища, в които качеството на образование е ниско;
- Ниско качество на образование в селски училища, в които се обучават ромски деца;
- Не е преодоляна напълно практиката нормално развити ромски деца да бъдат записвани в помощни училища;
- Затруднена адаптация на децата от ромското население в детската градина и началното училище, поради липса на придобити навици относно хигиена, хранене, игра и др., характерни за децата на възраст от 3 до 7 години;
- Незадоволително усвояване на преподавания учебен материал поради недостатъчно владение на български език;
- Недостиг на учители, познаващи културата на ромските групи и или владение на ромски език;

- Не е преодолян процесът на вторично обособяване на етнически смесени училища, в които учат ученици роми;
- Изолация на ромски деца и ученици в детските градини и училищата в ромските квартали и в отделните групи и паралелки в смесените детски градини и училища;
- Недостатъчно обхващане на ромските деца в групи по майчин език, както и незадоволително равнище на преподаването му;
- Липса на надеждни механизми за превенция на риска от отпадане;
- Липса на учебници и учебни помагала по ромски език, и др.

От проведените фокус групи и изследвания в рамките на проект „ФромРома” и по други проекти се установи, че най-изразените през последните 2 години проблеми при обучението на ромските деца в Община Русе, са:

- системни безпричинни отсъствия,
- непокриване на държавните образователни изисквания и стандарти,
- проблеми с владееенето и използването на български език, особено от турскоговорящите роми,
- липса на учебно-технически пособия, учебни помагала, дрехи и обувки,
- неангажираност на родителите,
- липса на достатъчно подготвени и помощник учители (училищни медиатори).

Причините за посочените по-горе проблеми са комплексни:

1. Липсата на цялостна и последователна политика за образователна интеграция на ромите, както на национално, така и на местно равнище.
2. Етнокултурните особености на някои по-консервативни ромски общности;
3. Недостатъчно застъпено в образователната система е овладяването на официалния български език, гражданското образование, интеркултурното образование и възпитание;
4. Във всички семейства от ромски произход се общува на ромски език, което затруднява децата в усвояването на учебния материал;
5. Ниска степен на грамотност и квалификация на възрастните роми;
6. Бедността като фактор за нередовно посещение и прогресиращо увеличаване броя на отпадналите ученици, поради високата степен на безработица сред малцинствата в Община Русе;
7. Слабо развити услуги за превенция на изоставането и отпадането на децата от училище;
8. Социална изолация на децата, напускащи училище, и др.

Всичко това довежда до лавинообразно нарастване броя на децата от ромската общност, които не посещават училище или отпадат преди да завършат начално образование.

2. ПРИОРИТЕТ 2: ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

По данни от Националната стратегия на Република България за интеграция на ромите 2012-2020 г. и Здравната стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства (интегрална част от Националната здравна стратегия, насочена към осигуряването на по-добро здраве на българското население), рисковите фактори създават условия и повишават вероятността от възникване на заболявания. При лицата, принадлежащи към големите малцинствени общности в България се наблюдава по-силно влияние на първичните (масово и дълбоко обедняване, висока безработица, влошена структура на доходите и потреблението, неблагоприятна околна и жилищна среда, начин на живот, генетични заболявания) и вторичните рискови фактори (някои болестни състояния с хронично протичане, които от своя страна създават условия за усложнения или други заболявания). Община Русе не прави изключение от тази картина. Провежданите проучвания по отношение на здравния статус на населението, вкл. и на ромското население показват по-висока заболеваемост при следните социалнозначими заболявания /по видове/ в Област Русе / Община Русе.

Таблица № 6. Честота на социално значими заболявания в Община Русе

Видове социалнозначими заболявания	Регистрирана заболеваемост		
	2009 г.	2010 г.	2011 г.
Болести на органите на кръвообращението на 1000 души население	86,31	69,11	88,68
Злокачествени новообразувания на 100 000 души население	545,47	483,64	533,86
Травми и отравяния на 1000 души население	65,6	64,36	68,05
Заболявания на дихателната система на 1000 души население	291,96	257,48	285,07
Захарен диабет на 1000 души население	9,88	7,69	8,54
Туберкулоза на 100 000 души население	27,29	26,76	22,24
Болести на нервната система на 1000 души население	39,16	35,7	38,96

Данните са предоставени от Регионална здравна инспекция - Русе

През последните години достъпът до здравеопазване на една значителна част от ромското население се влошава. Често явление сред лицата от ромски произход е отказ да се посещава лекар поради неплатежоспособност. Много ромски семейства са изправени пред драматичния избор да си купят храна или лекарства. Всичко това води до нарастване на заболеваемостта и преждевременната смъртност в ромската общност. Безпомощността, която изпитват ромите, които не са в състояние да осигурят лечение на своите деца и близки, засилва фрустрацията и затвореността на групата и се изживява като болезнена социална несправедливост.

Рисковите фактори създават условия и повишават вероятността от възникване на заболявания. Най-често декларираните симптоми, хронични заболявания и страдания, диагностицирани от лекар при възрастните роми, са: високо кръвно налягане; мигрена и главоболие; артрит и ревматизъм; астма, хронични бронхити, ХОББ; сърдечни заболявания; алергии; язва на стомаха; проблеми на простатата. Лошо е здравето и на 10% от децата на възраст до 9 години.

Поради неизградената или лошата инфраструктура в селищата и махалите с компактно ромско население, представителите на ромската общност по-често боледуват от хепатит, стомашно-чревни заболявания, различни болести, причинявани от паразити. Изключително сериозен проблем в кварталите с преобладаващо ромско население в Община Русе представляват инфекциозните заболявания. Пренаселеността на кварталите и жилищата силно затруднява изолацията на вирусоносителите и заболяванията често приемат епидемичен характер.

В резултат от специфичното разделение на пазара на труда, лицата от ромски произход сравнително по-често страдат от заболявания на дихателната система (силикоза, туберкулоза, белодробен емфизем, пневмонии, бронхити, бронхиална астма), на опорно-двигателния апарат и раковите заболявания. Практиката показва, че ромите се сблъскват с повече трудности при профилактиката и ранното диагностициране на раковите, сърдечно-съдовите и белодробните заболявания.

В ромската общност туберкулозата придобива по-високи от средните за страната стойности на разпространение. Поради неизградената или лошата инфраструктура в кварталите с преобладаващо ромско население, лицата от ромски произход по-често боледуват от вирусен хепатит, стомашно-чревни заболявания, паразитози. Сред младежите и децата бързо се разпространяват наркоманиите, което води до бум на хепатит В и С, увеличава се риска от инфектиране с вируса на ХИВ, задълбочават се бедността в семействата с наркомани, дистреса на родителите и другите членове на домакинството и свързаните с това рискове за здравето на целите семейства.

Неправителствени организации на територията на Община Русе изпълняват Програма „Укрепване на Националната програма по туберкулоза в България”, финансирана от Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария - Кръг 8. Сред целеви групи/бенефициенти на програмата са и представителите на ромската общност. Обхванати лица със скрининг за туберкулоза за 2011-2012 г са над 1030 лица и деца.

Неправителствена организация изпълнява и компонент 7 на Програма „Превенция и контрол на ХИВ/СПИН”. Съгласно споразумение между Глобалния фонд за борба срещу СПИН, туберкулоза и малария и Министерството на здравеопазването. Общият период на продължение на изпълнение на Програмата е шест години /2009-2015/. Целева група на

програмата са млади хора в риск, включително и представители на ромската общност. Броят на обхванатите чрез профилактика, работа на терен и кампании, раздадени информационни материали и презервативи и изследваните в КАБКИС лица за периода 2011-2012г е над 5 000.

Таблица № 7: Обхват на имунизациите по Националния имунизационен календар в Община Русе

Период	Общ брой	2009	2010	2011
Брой на обхванатите с имунизации по Националния имунизационен календар	160335 (82,63%)	51075 (81,24%)	50823 (83,65%)	58437 (83,00%)

Данните са предоставени от Регионална здравна инспекция - Русе

Специфичен проблем при лицата от ромски произход е недостатъчното обхващане на децата с имунизации и свързаните с това случаи на заболявания, които са преодолени сред етническите българи. При около 5 % от ромските деца не са провеждани никакви имунизации, а при около 15 % не са проведени всички, които се изискват по Националния имунизационен календар.

Посочените данни в приложената таблица включват всички подлежащи на имунизации лица и реимунизации за съответните години. Няма нормативни указания от МЗ, които да изискват при изготвяне на отчети и анализи за дейността на Д „НЗБ”, показателите да се делят по етнически признак.

Сравнително висок остава относителният дял на необхванатите със задължителни имунизации и реимунизации поради причини от немедицински характер. Тази тенденция се очертава основно на фона на миграцията, промени в адресната регистрация, смяна на ОПЛ, както и незаинтересованост или негативно отношение от страна на някои родители към задължителната имунопрофилактика. Всеки един от тези фактори, както и комплексното им действие затрудняват издирването и обхващането на подлежащите, особено в рисковите групи.

Предложенията на експертите от Регионална здравна инспекция - Русе относно предприемане на мерки за пълен обхват с имунизации на децата от ромски произход в Община Русе, са свързани с провеждане на разяснителни и информационни кампании относно важността на имунопрофилактиката.

Таблица № 8: Осъществени прегледи с мобилни кабинети, профилактични прегледи и имунизационни кампании, проведени в Община Русе

ОБЩИНА РУСЕ	2011-2012	ОТ РОМСКИ ПРОИЗХОД
1 кампания (26.04.2011 г. – 08.07.2011 г.) в Русенска област (извънредна имунизация срещу полиомиелит) В изпълнение на Заповеди № РД 28-117/13.04.2011 г. и № РД 28-194/08.06.2011 г. на министъра на здравеопазването	418 имунизирани високорискови деца (често мигриращи, живеещи при лоши санитарни условия, децата в социално слаби семейства или без родители)	-
1 кампания (23.11.2012 г. – 28.11.2012 г.) в Русенска област (мобилни кабинети – педиатричен и КАБКИС) В изпълнение на указанията на МЗ, регламентирани с писма № 16-02-162/29.10.2012 г. и № 16-02-162/05.11.2012 г.	-174 педиатрични прегледи - 12 имунизации - 88 изследвани в КАБКИС, като са раздадени 432 презервативи и 80 здравно-образователни материали	174 педиатрични прегледи 12 имунизации 88 изследвани в КАБКИС
Дейност на КАБКИС с мобилния кабинет (ММК), който е получен в РЗИ-Русе в края на м. юни 2012 г. – организирани са 29 акции на терен.	2012 г. – 887 изследвани лица на терен в мобилния кабинет на КАБКИС, като са приспаднати данните от кампанията 23-28.11.2012 г. раздадени 8515 презервативи, 898 лубриканти и 4059 здравно-образователни материали В тази графа не са включени данните от кампанията 23-28.11.2012 г., описана в предходния ред.	

Данните са предоставени от Регионална здравна инспекция - Русе

Посочените данни в приложената таблица включват всички обхванати лица.

Постигнатите резултати по време на кампанията от 23.11.2012 г. до 28.11.2012 г., както и през изминалите години по отношение на специфичната имунопрофилактика, се дължат на съществуващата добра организация на работа и тясно взаимодействие между РЗИ, РЗОК, личните лекари, Община Русе и здравните медиатори. По време на акциите, екипите разполагаха със списъци от АСУПИ с данни за проведените имунизации до момента на децата от съответното населено място и списъци от ОПЛ с деца, които са с непълнен имунизационен статус за възрастта си. Оказа се, че голяма част от тях са в чужбина или са сменили посочения адрес и поради тази причина не се явяват на имунизация, а се водят в пациентската листа на ОПЛ. Някои от децата, които бяха прегледани по време на кампанията, бяха с временни медицински противопоказания за поставяне на съответната имунизация. Възникнаха известни затруднения с попълването на ЕГН на децата, защото някои от родителите или близките, които ги водеха за преглед, не знаеха датата на раждане, точните имена и т. н.

В тази връзка предложението от експертите от РЗИ – Русе е насочено към активизиране дейността на здравните медиатори за повишаване на здравната култура на ромската общност.

Добра практика на Община Русе в това отношение е фактът, че към администрацията на общината работят двама здравни медиатори, които са от ромски произход. Единият е назначен на трудов договор в държавно делегирана дейност "Други дейности по здравеопазването", а другият е назначен по проект на Сдружение „Национална мрежа на здравните медиатори”. Дейностите на здравните медиатори са насочени към оказване на съдействие при реализиране на профилактични дейности и разяснителни кампании в ромските общности в Община Русе и съдействие на нуждаещи се от малцинствените групи за достъп до здравни услуги. Те се явяват като мост между лицата от малцинствените общности и групи и здравните и социални служби. Здравните медиатори подпомагат за преодоляване на културните бариери и общуването с институциите.

Освен общите проблеми на ромската общност – висока заболяемост, висока смъртност, по-къса средна продължителност на живота на лицата от ромската общност, по-висока обща и детската смъртност, много ранни женитби, ранно раждане на първо дете, и др., са изведени следните приоритетни проблеми на ромската общност в Община Русе, по отношение на здравеопазването:

1. Недостатъчни и неправилни здравни знания, нагласи и поведение, с оглед повишаване на здравната информираност и ефекта от нея за подобряване на личното здраве и достъпа до здравни услуги.

2. Недостатъчно/липсващо участие на регионални НПО в осигуряване на здравно образование в ромската общност - диференцирано по възраст и пол за факторите на риска за здравето за развитие на редица заболявания, вкл. свързани с неимунизирани, ранните бракове и раждания, трафик на жени и деца, ХИВ, СПИН и ППИ, социално-значими болести (затлъстяване, сърдечно-съдови, диабет).

3. Липса на разработени и реализирани общински програми за здравно и сексуално образование на младите хора в и извън училище, както и за хората от всички възрасти в ромската общност.

4. Възпрепятстване изпълнението на имунизационния календар на РБългария за максимален обхват на подлежащите с имунизации, вкл. и чрез разкриване на временни имунизационни пунктове и/или създаване на мобилни екипи на РЗИ, въпреки участието на НПО и ромски лидери в провеждането на извънредни имунизационни кампании за деца и възрастни.

За решаването на тези проблеми на общинско равнище е необходимо:

- Формиране на достатъчно пълна и надеждна база данни за здравеопазването на ромското население;
- Повишаване на здравната култура сред ромското малцинство посредством различни форми на обучение;

- Провеждане на текущ санитарен и противоепидемиологичен контрол от съответните органи;
- Реализиране на превантивни програми чрез семейните лекари и НПО;
- Издаване на брошури и листовки от здравните организации и разпространяването им чрез младежите от малцинствата;
- Здравни медиатори – разкриване на допълнителна щатна бройка и назначаване на най-малко още един здравен медиатор в Община Русе.

Подобряване здравето на лицата от ромското малцинство в Община Русе може да се постигне, като усилията на общинската власт, на здравните институции и НПО се насочат към изпълнение на стратегическите цели на Здравната стратегия за лица в неравностойно положение, принадлежащи към етнически малцинства и Плана за действие за периода 2011-2015 г. към Здравната стратегия.

3. ПРИОРИТЕТ 3: ЖИЛИЩНИ УСЛОВИЯ

Ромското население в Община Русе е концентрирано предимно в кварталите: „Селеметя”, „Средна кула”, „Захарна фабрика - Тракция”, „Трите гълъба”. В по-голямата си част ромите живеят капсулирано и бедно. Често в една къща живеят няколко семейства, обикновено с три, четири и повече деца.

Община Русе непрекъснато полага усилия за подобряване на инфраструктурата на тези квартали, като се планират и реализират редица проекти. Въпреки, че има изградена система за сметопочистване, контейнерите не винаги се използват по предназначение.

В Община Русе до момента има извършени градоустройствени проучвания, одобрени ПУП и инвестиционни проекти за строителство върху общински терени с наличие на компактно ромско население, възложени със задания за обществена поръчка от общината.

Извършено е Градоустройствено проучване за Подробен комуникационно-транспортен план ж. к. „Дружба – 2” – гр. Русе и за Схеми на спирките на МОПТ. Разработката представлява предварителен етап от предстоящо проектиране на ПРЗ на ж. к. „Дружба – 2” и е приета от ОЕСУТ при Община Русе.

Извършени са предварителни градоустройствени проучвания и е изготвено Техническо задание за проектиране Изменение план за застрояване и регулация на ж. к. „Дружба – 2” – гр. Русе. Техническото задание е финансирано от бюджета на Община – Русе и е възложено с обществена поръчка на проектантски колектив.

Община Русе е одобрила Технически инвестиционни проекти за изграждане на социални жилища в кв. 835, в ж. к. „Дружба – 1” – гр. Русе и пътна инфраструктура към тях, които обхващат общински УПИ I-2428 и

УПИ V-2427, отредени за жилищно строителство, магазини и гаражи - социални жилища в кв. 835, в ж. к. „Дружба – 1” – гр. Русе и пътна инфраструктура за достъп – обслужващи улици ул. „Вихрен” от ОТ 8977 до ОТ 8944 и ул. „Белчински” от ОТ 8978 до ОТ 8941. Проектирането и строителството са финансирани от бюджета на Община – Русе и са планирани на два етапа:

- I етап - Технически инвестиционен проект за вертикална планировка, подравняване на терена и за пътна инфраструктура – земни работи за легло на пътя за общински УПИ I -2428 и УПИ V-2427 в кв. 835, в ж. к. „Дружба – 1” – гр. Русе. Има одобрен проект с проектно-сметна документация;
- II етап - Технически инвестиционен проект за изграждане на социални жилища с обща застроена площ от 546 м² в общински УПИ V-2427 в кв. 835, в ж. к. „Дружба – 1” – гр. Русе и пътна инфраструктура към тях. Има одобрен проект с проектно-сметна документация на 26.10.2005 г. с Протокол № 40 на ОЕСУТ при Общината и издадено Разрешение за строеж №1061/ 01.11.2005 г.

С общински средства са изпълнени множество подобрения на съществуващата инфраструктура в кварталите на гр. Русе и в селата в общината. По-конкретно са изпълнени следните мероприятия:

- Преасфалтирани са улични настилки с приблизителна площ 2000 м² на улици в кв. „Селеметя” и в съставните населени места на Община Русе.
- В ромската махала на с. Тетово е възстановено уличното осветление, като са монтирани приблизително 50 бр. енергоспестяващи улични осветителни тела.
- В ромската махала „Селеметя” на гр. Русе са монтирани над 100 бр. енергоспестяващи улични осветителни тела на стойност 15 000 лв.
- В жилищен район „Трите гълъба” в кв. „Средна кула” на гр. Русе са изкърпени улиците с обща площ около 2 000 м².
- „Пътно поддържане и сигнализация” е извършило ремонт на главната улица в кв. „Селеметя” на гр. Русе. Изпълнен е предварителен ремонт на основата на настилката и цялостно преасфалтиране. Общата площ на улицата е 3055 м².
- За подобряване на социалната инфраструктура на жилищен район „Трите гълъба” на кв. „Средна кула” на гр. Русе е почистено нерегламентираното сметище. В района са поставени контейнери за смет и е организирано сметосъбирането.

В момента се разработва Интегриран план за градско възстановяване и развитие на град Русе в периода 2014 – 2020 г., предложен от Община Русе за финансиране на проекта по Оперативна програма „Регионално развитие” и е предложен списък на инвестиционни идеи и проекти в градска зона за въздействие с преобладаващ социален характер – зона „Б”,

обхващаща ж. к. „Родина” – гр. Русе. Предвижда се изграждане на социално жилище в ж. к. „Родина – 3” за настаняване лица от малцинствени групи от населението и изграждане на социални жилища в ж. к. „Родина – 3” за настаняване на социално-слаби лица, които не могат да се ползват от условията на жилищно настаняване на Община Русе.

4. ПРИОРИТЕТ 4: ЗАЕТОСТ И СОЦИАЛНО ВКЛЮЧВАНЕ

По данни на НСИ от преброяването през 2011 г., икономическата активност на големите етнически групи в страната продължава да се различава значително. Икономически активни са 53.5 % от всички етнически българи над 15 години, 45.4 % от българските турци и едва 38.8 % от ромите, въпреки че в тази най-млада етническа група делът на учащите след 15 годишна възраст и делът на пенсионерите е най-нисък.

При българите заети са 87.7 % от икономически активните лица. При българските граждани от турски произход заетите са по-малко - 74.3 % от икономически активните лица. При ромите заети са едва 50.2 % от икономически активните лица, т.е. 19.35 % от всички роми над 15 г.

Големи са социалните неравенства и в групата на икономически неактивните. В относително най-малката група на икономически неактивните – тази на етническите българи, пенсионерите съставляват 68.1 %, учащите – 14.7 %, домакините – 9.8 %. Като „други” са били определени 7.3 % от икономически неактивните.

При българските граждани от турски произход икономически неактивни са над половината от лицата над 15 години. От тях пенсионерите съставляват 46.4 %, учащи са 12.6 %, домакини са 23.1 % и други – 17.9 %.

При ромите икономически неактивни са три пети от лицата над 15 години - 61.2 %. Групата на пенсионерите (единствените, които генерират собствени доходи) при тях е най-малката – едва 23.5 % (14.4 % от всички роми над 15 години). Причината е главно във възрастовите особености на общността, но така също и факта, че много възрастни ромски граждани, които са били продължително време безработни или са работили в сивия сектор, нямат осигуровки и необходимите години трудов стаж за пенсия. Учащите са изключително малко – 7.3 % от икономически неактивните или 4.4 % от всички роми над 15 години. Този нисък дял на продължаващите образованието си след 15-годишна възраст ще предопределя по-ниския образователен и квалификационен статус на общността в дългосрочен план, а оттук – и по-големия дял на безработните и изпадналите от пазара на труда роми и през следващите десетилетия. Домакините в ромската общност съставляват огромен дял – 36.5 % от икономически неактивните; 22.4 % от всички роми над 15 години.

Положението със заетостта и безработицата в Община Русе, с известни изключения, е подобно като това за останалите общини и области в страната: (виж Таблица № 9).

Таблица № 9: Заетост и безработица в Община Русе към 01.02.2011 г.*

Икономическа активност	Общо	В т.ч. отговорили	Етнически групи				
			Българска	Турска	Ромска	Друга	Не се самоопределят
Общо	117243	107395	95386	9610	1218	888	293
Икономически активни лица	80979 (69.07%)	74800 (69.65%)	67717 (70.99%)	5842 (60.79%)	461 (37.85%)	587 (66.10%)	193 (65.87%)
Икономически активни – заети	71494 (88.29%)	66340 (88.69%)	60602 (63.53%)	4767 (81.60%)	278 (60.30%)	531 (90.46%)	162 (83.94%)
Икономически активни – безработни	9485 (11.71%)	8460 (11.31%)	7115 (10.51%)	1075 (18.40%)	183 (39.70%)	56 (9.54%)	31 (16.06%)
Икономически неактивни	36264 (30.93%)	32595 (30.35%)	27669 (29.01%)	3768 (39.21%)	757 (62.15%)	301 (33.90%)	100 (34.13%)

*Източник: Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 г. Том 3. Области, Книга 18 Русе. С., НСИ, 2012, с. 71. Относителните дялове са по наши изчисления.

Както е видно от представените данни, най-голям е броят на показателите, включени в таблицата на българската етническа група. Най-високи при нея са също така и относителните дялове на съответните показатели. Що се касае до ромската общност в Община Русе, икономически активните лица са почти два пъти по-малко от икономически неактивните. Макар и най-ниски по стойност в сравнение с останалите етнически групи, показателите за ромската общност изглеждат така: 60.30 % от икономически активните роми в общината са заети и 39.70 % - безработни. Трябва да се отбележи, че тези показатели са много по-добри в сравнение с тези за страната.

Икономическата криза се отрази в най-голяма степен на заетостта на ромите, тъй като 70 % от тях нямат конкурентна квалификация и могат да упражняват само най-непрестижните професии. Освен това, повече от 80 % от ромското население, има основно и по-ниско образование, което предполага все по-трудно ромите да намират реализация при повишените изисквания на пазара на труда.

Въпреки, че ромската етническа група не е обособена в самостоятелна целева група при наблюдението на пазара на труда и в административната статистика на Агенцията по заетостта, нейните представители са най-многобройните участници в програмите и мерките за заетост. Това се дължи на целенасочената политика за осигуряване на квалификация, трудов опит и доходи от труд на ромите, които на практика срещат най-големи трудности за намиране и започване на работа.

Ниските нива на заетост и ниското търсене на притежаваната от повечето роми квалификация са сред основните параметри, обуславящи отсъствието от пазара на труда. Дългосрочната безработица има изявен отрицателен ефект върху социалната тъкан на ромските общности. До този момент активните мерки на пазара на труда не са успели да достигнат до много от ромите. Това показва, че участието в обществени програми за временна заетост на ромите и други групи в неравностойно положение, трябва да се насърчават, особено ако тези програми се обвържат с обучение и преквалификация.

Наблюдава се тенденция към намаляване както на броя получаващи месечни помощи по реда на чл. 9 от ППЗСП, независимо от етническия произход на гражданите. Работата със социално слабите граждани, включително и тези от ромски произход е първостепенен приоритет в общинската политика на Община Русе за социалното им включване.

Политиките на Министерството на труда и социалната политика са насочени към създаване на условия за осигуряване на равен достъп на всички граждани на Република България до пазара на труда, независимо от техния пол, възраст, етническа, социална и политическа принадлежност. Особено внимание се обръща на подобряването на предоставянето на услуги за заетост на групите в неравностойно положение с фокус върху българските граждани в уязвимо социално-икономическо положение.

Добра практика в областта на трудовата заетост на лица от ромската общност е назначаването на работа в Дирекция „Бюро по труда” - Русе на ромски трудов посредник - ромски медиатор, който подпомага гражданите в уязвимо социално-икономическо положение, които се самоопределят като роми, както и гражданите в сходна ситуация в областта на трудовата заетост.

Дирекция „Бюро по труда” - Русе провежда политиките на МТСП на местно ниво в областта на трудовата заетост като реализира редица проекти, които са насочени към осигуряване на заетост за безработни лица от уязвимите групи. Такава е схема: „Подкрепа за заетост” по Оперативната програма за развитие на човешките ресурси /ОПРЧР/, по която конкретен бенефициент – Агенция по заетостта. Целта на проекта е насърчаване на работодателите да осигурят заетост преимуществено на лица от уязвимите групи на пазара на труда. Целева група по проекта са безработни лица, регистрирани в дирекции „Бюро по труда” с фокус към трайно безработни и безработни с ниска професионална квалификация и недостиг на умения, безработни с ниско образование и безработни от етническите малцинства, които отговарят на условията на Работодателя за заемане на заявеното работно място.

Предстои стартирането на нови схеми, по които бенефициент е Агенцията по заетостта и в частност ДБТ-Русе, една от които е схема: „Ново работно място”. Цел на схемата е стимулиране на работодателите да

наемат млади безработни до 29-годишна възраст, които са преминали професионално обучение и/или обучение по ключови компетентности, в зависимост от потребностите на работодателя като осигури подкрепа за инвестиционните разходи и разходите за труд, свързани със създаването на нови работни места за целевата група. Целева група на схемата са безработни лица, регистрирани в дирекции „Бюро по труда”.

В действията си за пълноправна интеграция и участие на ромите на пазара на труда, общинската администрация в гр. Русе следва да се ръководи от Европейската стратегия за заетост, обновената Лисабонска стратегия, Националната стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012-2020 г.), интегрираните насоки за растеж и заетост и други европейски, както и национални документи в областта на заетостта и развитието на човешките ресурси.

5. ПРИОРИТЕТ 5: ВЪРХОВЕНСТВО НА ЗАКОНА И НЕДИСКРИМИНАЦИЯ

Основната оперативна цел на всички европейски държави, включително и на Република България е насочена към гарантиране правата на гражданите, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата”. Рамката на Европейския съюз предвижда нов подход за решаване на проблема със значителното социално и икономическо изключване. Единственият начин за успешно интегриране на ромите е чрез обединяване на усилията, а от решаващо значение е също така да бъдат включени всички участници: институциите на ЕС, националните, регионалните и местните власти, гражданското общество и, разбира се, самите роми.

Дискриминацията е забранена по силата на редица международни конвенции, в първичното и вторично право на Европейския съюз, както и на национално ниво в Конституцията на Република България, Закона за защита от дискриминация, Наказателния кодекс и редица други закони.

Органите на местното самоуправление, в това число и Община Русе, имат отговорна роля в изграждането на включващо общество и кохезия в местните общности. Успешното изпълнение на тази роля изисква от тях адекватен отговор – изграждането и прилагането на местни политики, насочени към равенството и недискриминацията, за да постигнат интегрирани квартали, градове и села.

Община Русе е партньор по транснационален проект "ФромРома", изпълняван от Сдружение „Българо-Румънски трансграничен институт по медиация” и финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”. Основната цел на проекта е да подпомогне процеса на социално включване и интеграция на ромите в обществото чрез изграждане на партньорства между регионални и местни институции. Целевата група по

проекта са представители на общинска администрация, образователни институции, МСП и НПО.

Успешното партньорство при реализиране на една от основните дейности по проект "ФромРома" е повишаване на административния капацитет и чувствителността на служителите и управленския състав в администрацията на всички нива по отношение правата на малцинствата, въпросите на недискриминацията и общуването в мултиетническа и мултикултурна среда, повишаване на уменията им за формулиране и прилагане на политики за интеграция на ромите.

Социалната профилактика на правонарушенията сред подрастващите остава основен приоритет в дейността на общинската комисия за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните – Русе. Комисията осъществява своята дейност стриктно спазвайки всички международни и национални стандарти за работа с малолетни и непълнолетни, съблюдавайки правата и законовите интереси на децата. Създадените добри партньорски взаимоотношения с всички институции и НПО, работещи по проблемите на децата, допринасят за постигането на траен ефект от работата с малолетни и непълнолетни извършители на противообществени прояви и престъпления, както и за предотвратяване на отклоняващо се поведение.

Дейността на комисията, съгласно ЗБППМН е насочена предимно към обхващане, проучване и превенция на противообществените прояви и приобщаване към дейности, които спомагат за нормалното развитие и възпитание на децата.

С цел гарантиране правата на гражданите на Община Русе, с акцент върху жените и децата, защита на обществения ред, недопускане и противодействие на проявите на нетолерантност и на „език на омразата” планираме изпълнението на следните дейности:

- Осигуряване на добро функциониране и развитие на правната уредба на местно ниво, на институционалните структури и на инструментариума за защита от дискриминация, с което да се повишат гаранциите за ефективна защита на правата на ромите, тяхната равнопоставеност, достойно съществуване и пълноценно участие в обществения живот.

- Интегриране на потребностите, проблемите и правата на ромите в общите интеграционни правителствени и секторни политики (мейнстриймнинг) и едновременно с това предприемане на временни насърчителни (позитивни мерки), за преодоляване на дискриминативни практики и постигане на равнопоставеност във всички обществени сектори.

- Повишаване на участието на ромите и друго живеещо при подобни условия население в местната администрация.

- Укрепване на междуинституционалната координация за ефективно прилагане на политиките за интеграция на ромите.

- Подобряване на механизмите за сътрудничество, диалог и консултации между публичния сектор, ромите и гражданските организации, работещи за интеграция на ромите.

- Подобряване на ефективността на работа на служителите в правоохранителните органи в мултиетническа среда при спазване на стандартите по правата на човека.

- Утвърждаване на толерантни междуетнически отношения чрез всички форми.

- Насърчаване на културния плурализъм в медиите и прилагането на професионалните стандарти за етично отразяване на въпросите на ромите на место ниво.

- Насърчаване равнопоставеността между жените и мъжете и осигуряване на предпоставки за успешна реализация и нова социална роля на ромската жена.

- Засилване работата в общността, особено с деца и младежи, с цел формиране на социални умения за избягване на рискове, създаване на условия за развиващи ключови умения и дейности и увеличаване на възможностите за социализация.

- Засилване на работата със семействата от ромски произход и от друго живеещо при подобни условия население при съблюдаване на правните механизми и работа със семействата за осъзнаване на родителските задължения, за разбиране и спазване правата на децата.

- Разяснителни и информационни кампании за повишаване на чувствителността и нетърпимостта към прояви на дискриминация.

- Системна работата на местно ниво за осъзнаване от ромите на правата и отговорностите им като граждани.

Налице са позитивни практики в дейността на Община Русе, съвместно с неправителствени организации и отговорните институции, гарантиращи правата на гражданите, като провеждането на разяснителни и информационни кампании за повишаване на чувствителността и нетърпимостта към прояви на дискриминация и осмислянето на правата и задълженията от представителите на ромската общност, които ще намерят развитието си и в бъдеще.

6. ПРИОРИТЕТ 6: КУЛТУРА И МЕДИИ

Като един от най-старите и значими културни центрове в страната, град Русе разполага с богато развито културно наследство, устойчива система от институции и дейности в почти всички сектори на културата, болшинството от които създадени в началото и средата на миналия век, с изградени традиции, уникална битност и трайно присъствие в националния културен процес.

Културният сектор в Община Русе включва широк кръг от културни организации, функциониращи в различни области на културата и

изкуството – изпълнителски изкуства (музика, театър, танц), визуални изкуства, литература, музейно и библиотечно дело, изящни и приложни изкуства, художествени галерии, медии, книгоиздаване, реклама и др. Богатството на културната инфраструктура определя облика на град Русе като един от водещите културни центрове в страната.

Профилът на културния сектор в Община Русе се определя от няколко основни групи културни организации:

- Държавни културни институти (опера, театър, куклен театър, национално училище по изкуствата);
- Регионални и общински културни институти (Общинско предприятие «Русе Арт», Регионален исторически музей, Регионална библиотека, Галерия, Клуб на дейците на културата, Духов оркестър, Детски център за култура и изкуство);
- Читалища - на територията на Община Русе функционират общо 22 читалища, в т. ч. 10 читалища на територията на град Русе и прилежащите квартали и 12 в по-малките населени места на общината. Освен традиционните културни дейности, читалищата усвояват все по-активно и новите социални практики, което ги превръща през последните години в реален партньор за решаване на редица социални проблеми на общността чрез предоставяне на разнообразни социални услуги, насочени към групи със специфични потребности и групи с различен етнически състав.
- НПО и търговски организации в сектора на културата (над 120 регистрирани):

През последните години е видима тенденцията към по-широко легитимиране на гражданското участие в културния процес на територията на град Русе. Като важен приоритет в Общинския план за развитие, взаимодействието на Общината с неправителствения сектор в областта на културата и изкуствата създаде условия за партньорство в редица важни за местната общност инициативи и проекти, някои от които с трайно въздействие върху културния живот на град Русе и страната. Особено активност сред общо около 120-те НПО в областта на културата развиват Дружеството на художниците, Дружеството на писателите, Дружеството на преводачите, Клуб «Отворено общество», Сдружение «Европейски пространства», Международното дружество «Елиас Канети», Сдружение «Васил Арнаудов», Сдружението за литература «Брод», Танцовото училище «Ню Йорк, Ню Йорк», Сдружение Фолклорен танцов театър «Н. Киров», Сдружение «Алтернативно кино», Сдружение „Европеистика”, Галерия „Приятели” и др.

Във всички дейности по културата Община Русе се стреми да включва и представители на ромската общност. В дейностите по изкуства в училищата и детските градини, в които се обучават и възпитават деца и ученици от ромски произход, се промотират ромските празници и обичаи.

Има какво да се желае по отношение на представянията, но извънкласните дейности, застъпени по училищата в момента, добре балансират нуждите предимно на ромските деца.

Културните институции в общината се стремят да привличат към дейностите си децата от ромски произход. Пречки към по-активното им включване са необходимостта децата да бъдат „водени” след училище или в специални дни, което е в противоречие с установените родителски практики на ромската общност.

Липсата на достатъчно средства е основна пречка и за нормалното функциониране на повече от културните институти в града и за разширяване на дейността им с децата от ромски произход. Необходимостта от закупуване на материали и планирането на общински прояви изисква средства, които не са достатъчни. Активната работа на общината, съвместно с читалищата по привличане на донорски фондове, е текуща задача.